

**ANKARA'DA BULUNAN MÜZELERİN EĞİTİM ETKİNLİKLERİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Eda Çetin

**YÜKSEK LİSANS TEZ ÖNERİSİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KASIM, 2025

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Eda

Soyadı : Çetin

Bölümü : Resim-İş Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi : .../.../2025

TEZİN

Türkçe Adı : Ankara’da Bulunan Müzelerin Eğitim Etkinlikleri Bağlamında İncelenmesi

İngilizce Adı : An Examination of the Educational Activities of Museums in Ankara

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Eda Çetin

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Eda Çetin tarafından hazırlanan “Ankara’da Bulunan Müzelerin Eğitim Etkinlikleri Bağlamında İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hande Bolu Sert

(Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: Prof. Dr. Serap Buyurgan

(Grafik Tasarımı Programı, Başkent Üniversitesi)

.....

Üye: Prof. Dr. Meliha Yılmaz

(Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 07/10/2025

Bu tezin, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Osman Çimen

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Anneme...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezim sürecinde bana desteklerini esirgemeyen, müze eğitimini bana sevdirek içimdeki ışıǵı yakan sevgili danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hande BOLU SERT' e, Araştırma sürecinde veri toplama aşamalarında desteğini samimiyetle sunan değerli müze eğitimcileri Doç. Dr. Sema DEMİR, Ezgi KAYA, Çiğdem Çiçek AKAY, Dilek KARA YILMAZ, Levent TOKSOY, İbrahim Ethem KANDEMİR, Elif BÜLBÜL, Miraç VARLIK, Ayşe Irmak ÖZTÜRK, Büşra YILMAZ, Ayça ATBAŞ ÖZEN ve Mine ÇİFCİ' ye

Bu zorlu sürecin en yakın şahitleri ve en zor anlarda her zaman desteklerini gördüğüm kıymetli yol arkadaşlarım olan Rukiye ÖZDEMİR, Merve KÖKLÜ ve Özge Telli'ye Hayat yolculuğumda olduğu gibi tez sürecinde de sabırla, inancıyla ve sevgisiyle maddi manevi yanımda olan ve beni yüreklendiren kıymetli eşim FURKAN ÇETİN' e

Bu süreçte ve tüm yaşamım boyunca sevgileri ve sabırları ile daima yanımda olan aileme en derin teşekkürlerimi sunarım. Ailem özelinde ise, yaşamım boyunca en büyük destekçim, vizyonu ve bana olan inancıyla yoluma ışık tutan hayatımın şansı canım annem Fatma DÖNMEZ'e teşekkür ederim.

**ANKARA’DA BULUNAN MÜZELERİN EĞİTİM ETKİNLİKLERİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Eda Çetin
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Kasım 2025

ÖZ

Günümüzde müzeler, yalnızca sergileme mekânları değil; her yaş grubuna yönelik eğitim etkinlikleriyle öne çıkan dinamik öğrenme alanları hâline gelmiştir. Bu araştırma kapsamında, Ankara’daki müzelerin eğitim etkinlikleri kapsamlı biçimde incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülen araştırmanın çalışma grubunu, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı 75’i özel, 7’si devlet statüsünde toplam 82 müze arasından eğitim etkinliği yürüten 12 müzenin (Gökyay Vakfı Satranç Müzesi, Müze Kumbaram, Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Rahmi M. Koç Müzesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Yaşayan Köy Müzesi, Beypazarı Yaşayan Müze, Cin Ali ve Altındağ Açık Hava Müzeleri) eğitimcileri oluşturmuştur. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgular, müze eğitim etkinliklerinin çoğunlukla okul öncesi, ilkokul ve ortaokul düzeyine odaklandığını; koleksiyon temelli uygulamalar, drama ve seramik atölyeleriyle zenginleştirildiğini göstermektedir. Dezavantajlı gruplara yönelik çalışmaların daha çok görme engelli ziyaretçilere yoğunlaştığı, işitme engellilere yönelik uygulamaların ise sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Ayrıca, müze eğitimcilerinin akademik geçmişlerinin etkinliklerin niteliğine doğrudan yansıdığı görülmüştür. Sonuç olarak, Ankara’daki müzelerde yürütülen eğitim etkinliklerinin sistemli biçimde incelenmesi, alandaki mevcut duruma dair bütüncül bir tablo sunmakta ve gelecekte yapılacak araştırmalara yön vermektedir.

Anahtar Kelimeler : Ankara müzeleri, müzede eğitim, eğitim etkinlikleri, görsel sanatlar eğitimi.
Sayfa Adedi : xvi + 97
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Hande Bolu Sert

**AN EXAMINATION OF THE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF
MUSEUMS IN ANKARA
(M.S. Thesis)**

Eda Çetin

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November 2025

ABSTRACT

In recent years, museums have evolved from being mere exhibition spaces into dynamic learning environments that stand out with educational activities designed for all age groups. Within the scope of this research, the educational activities of museums in Ankara were examined in detail. The study was conducted using a qualitative research approach, specifically a case study design. The study group consisted of educators from 12 museums that organize educational activities, selected among 82 museums in Ankara, 75 privately operated and 7 state museums affiliated with the Ministry of Culture and Tourism. These museums include the Gökyay Foundation Chess Museum, Müze Kumbaram, Ankara University Toy Museum, Erimtan Archaeology and Art Museum, İşbank Economic Independence Museum, Museum of Anatolian Civilizations, Rahmi M. Koç Museum Ankara, Museum of Intangible Cultural Heritage, Living Village Museum, Beypazarı Living Museum, Cin Ali Museum, and Altındağ Open-Air Museum. Data were collected through a semi-structured interview form and analyzed using content analysis. The findings revealed that museum education activities mainly focus on preschool, primary, and secondary school levels, and are enriched with collection-based practices, drama, and ceramics workshops. It was also observed that initiatives targeting disadvantaged groups primarily concentrate on visitors with visual impairments, while practices for individuals with hearing impairments remain limited. Furthermore, the academic background of museum educators was found to have a direct impact on the quality of the activities. In conclusion, the systematic examination of educational activities carried out in museums in Ankara provides a comprehensive picture of the current situation in the field and offers valuable guidance for future research.

Key Words : Ankara museums, museum education, educational activities, visual arts education.
Page Number : xvi + 97
Supervisor : Asst. Dr. Prof. Hande Bolu Sert

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.2.1. Alt Amaçlar.....	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Sınırlılıklar.....	8
BÖLÜM II.....	9
YÖNTEM.....	9

2.1. Araştırmanın Modeli	9
2.2. Çalışma Grubu	10
2.3. Veri Toplama Yöntemi	10
2.3. Verilerin Analizi	11
BÖLÜM III	13
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
3.1. Dünyada ve Türkiye’de Müzeciliğin Tarihsel Süreci	13
3.5.1. Müzelerin Toplama Görevi	32
3.5.2. Müzelerin Belgeleme Görevi	33
3.5.3. Müzelerin Koruma (Bakım-Onarım) Görevi	33
3.5.4. Müzelerin Sergileme Görevi.....	34
3.5.5. Müzelerin Eğitim Görevi.....	35
BÖLÜM IV	37
BULGULAR VE YORUM	37
4.1. Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum	41
4.1.1. Kültür Aktarımı	42
4.1.2. Koleksiyonu Tanıtmak ve Anlamlandırmak	43
4.1.3. İnteraktif Deneyim	44
4.1.4. Kültürel Miras Bilinci.....	44
4.1.5. Müzede Duygusal ve Kişisel Gelişim	45
4.1.6. Eğitimi ve Okumayı Sevdirmek.....	45
4.1.7. Evrensel Değerler	46
4.2. İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum.....	46
4.2.1. Tasarım–Güncelleme Döngüsü	48
4.2.2. Uygulama Modeli	48
4.2.3. Erişim ve Lojistik	49

4.2.4. Öğretim Teknolojisi	50
4.2.5. İçerik Kaynakları.....	50
4.2.6. Kurumsal / Dış Paydaşlar (STK, Belediye vb.)	51
4.2.7. Uzman & Akademisyen Görüşü	52
4.2.8. Müze Çalışanı / Ekip Görüşleri	52
4.2.9. Müze Eğitimcilerinin Eğitim Geçmişinin Etkinliklerine Etkisi.....	53
4.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum.....	54
4.3.1. Müze Koleksiyonu Tabanlı Eğitim İçerikleri.....	56
4.3.2. Yaratıcılık Temelli, Drama ve Oyun Odaklı Atölyeler.....	57
4.3.3. Kültürel İçeriğe Dayalı Atölyeler	58
4.4. Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum	59
4.4.1. Okul Öncesi Gruplar	60
4.4.2. İlkokul- Ortaokul Gruplar	60
4.4.3. Bireysel Ziyaretçi Eğitimleri	61
4.4.4. Yetişkin Ziyaretçiler–Üniversiteler–Turistler	62
4.4.5.1. Bedensel/Fiziksel Engelliler	63
4.4.5.2. İşitme Engelliler	64
4.4.5.3. Görme Engelliler	64
4.4.5.4. Zihinsel Engelli ve Otizmli Çocuklar	65
4.4.5.5. Toplumsal Uyum ve Rehabilitasyon.....	66
4.4.5.6.Devlet Koruması Altındaki Çocuklar	66
4.4.5.7. Sosyoekonomik Yoksunluk	67
4.5. Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum.....	68
4.5.1. Sanatçı Çıkışlı ve Serbest Üretimler.....	69
4.5.2. Koleksiyon Tabanlı Etkinlikler.....	69
4.5.3. El Sanatları Temelli Etkinlikler.....	70

4.5.4. Hayal Gücüne Dayalı Etkinlikler	71
4.5.5. Sanat Yoluyla Kültürel Değer Aktarımı	71
BÖLÜM V	73
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	73
5.1. Sonuç	73
5.1.1. Birinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	73
5.1.2. İkinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	74
5.1.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	75
5.1.4. Dördüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	75
5.1.5. Beşinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	76
5.2. Tartışma.....	77
5.3. Öneriler	80
5.3.1. Müzelere ve Müze Eğitimcilerine Yönelik Öneriler	80
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	81
5.3.3. Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler	81
KAYNAKLAR.....	83
EKLER	93
Ek 1. Görüşme Formu	94
Ek 2. Etik Kurul İzni	97

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Kapsamında Ankara İlinde Bulunan ve İncelenen Müzeler	37
Tablo 2. Müze Eğitim Etkinliklerinin Amaçlarına İlişkin Kod Dağılımları	41
Tablo 3. Müze Eğitim Etkinliklerinin Oluşturulma Sürecine İlişkin Kod Dağılımı.....	47
Tablo 4. Eğitim Etkinliğinin İçeriğine İlişkin Kod Dağılımları	55
Tablo 5. Eğitim Etkinliklerinin Hedef Kitlelerine İlişkin Kod Dağılımları	59
Tablo 6. Eğitim Etkinliklerinin Hedef Kitlelerinde Dezavantajlı Bireylere İlişkin Kod Dağılımları.....	62
Tablo 7. Eğitim Etkinliklerinin Görsel Sanat Temelli Uygulamalara İlişkin Kod Dağılımları.....	68

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.* Müze eğitimcilerinin eğitim geçmişine göre dağılımı 53
- Şekil 2.* Müze eğitimcilerinin eğitim düzeyleri ve müze eğitim alanı ilişkisi.....53

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ICOM

The International Council of Museums
(Uluslararası Müzeler Konseyi)

MAXQDA

MAXimum Qualitative Data Analysis

UNESCO

United Nations Educational, Scientific
and Cultural Organization (Birleşmiş
Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür
Kurumu)

VEKAM

Vehbi Koç Ankara Araştırmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumuna, amacına, alt amaçlarına, önemine ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Uluslararası Müze Konseyi'nin (ICOM) 2022 yılında güncellenen tanımına göre müze; somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan, sergileyen ve toplumun hizmetinde olan, kâr amacı gütmeyen, kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı olan müzeler çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Eğitim, eğlence ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunar; etik, profesyonel olarak ve toplulukların katılımıyla çalışır ve iletişim kurar (ICOM, 2022). Bu tanımda da vurgulandığı üzere, müzeler modern toplumlarda yalnızca kültürel mirası koruyan kurumlar değil, aynı zamanda birer eğitim ortamı olarak toplumu eğitmeyi de amaçlamaktadır (Kuruoğlu Maccarini, 2002, s. 276).

Müzeler; sanatsal, bilimsel, geleneksel, tarihî, teknolojik ve doğal değerlere ait unsurları bir arada barındıran, geçmişle bugünü buluştururken geleceğe de ışık tutan; bireylerin görme, işitme, uygulama ve deneyim yoluyla öğrenme fırsatı bulduğu, toplumun her kesimine açık dinamik öğrenme mekânlarıdır (Buyurgan & Buyurgan, 2020, s. 68).

Tanımların ortaya koyduğu bu çağdaş bakış açısına ulaşmak ise elbette bir anda gerçekleşmemiştir. Müzeciliğin ve müze eğitiminin günümüzdeki işlevlerine ulaşması, kökeni Antik Çağ'a dayanan uzun bir tarihsel gelişim sürecinin ürünüdür. Antik çağlardan günümüze kadar gelen süreçte tarihi kalıntılardan yola çıkarak elde edilen bulgular bizlere ilk müzenin bir Mezopotamya kenti olan Ur şehrinde ortaya çıktığını göstermektedir. Arkeolog Leonard Wolley tarafından ortaya çıkarılan antik kentte Babil prensesi

Ennigaldi-Nanna' nın çeşitli tarihlere dayandırılan eserleri sıralı bir biçimde üç dilde etiketleyerek sergilediği gözlemlenmiştir (Pryke, 2019). Bu tasnifleme ve etiketlendirmeden dolayı dünyada bilinen ilk tarihi eser etiketlemesinin yine bilinen ilk kadın küratör olan Ennigaldi-Nanna tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Mezopotamya, eski Mısır ve Antik Yunan uygarlıklarıyla beraber eser toplayıcılığı, eserleri muhafaza etme ve sergileme anlayışının derebeylik sistemiyle birlikte kendisini koleksiyonculuğa bıraktığı söylenebilir (Cook, 2019, s. 6). Antik dönemlerde görülen bu koleksiyonerlik 14. yüzyıl da Batı Avrupası'na kadar uzanmıştır. Koleksiyonerlerin biriktirdiği ilginç ve merak uyandıran koleksiyonlar nadire kabineleri diye bahsedilmiştir. Bir odanın içerisinde oluşturulan doğa tarihi ile ilgili nadire kabinelerine, ıvır zıvır dolabı, ender nesneler vitrini, tuhafıklar salonu gibi ifadelerle bahsedilmiştir. Oluşturulan bu koleksiyonlardan 15. yüzyılda Avrupa müzelerini ortaya çıkarmıştır (Tez, 2024, s. 124).

Müzelerin kendi teori sistemini oluşturup diğer bilimler arasındaki yerini alması 16. yüzyılı bulmuştur. 16 ve 17. yüzyılda Avrupa'da müzeler açılmaya devam etmiştir ve takip eden yıllarda müzeler çeşitlenmiştir. Çeşitlenen müzelere bilim insanlarının da ilgisi artmıştır. Bu ilgi artışı neticesinde müzelerin işlevi de değişime uğramıştır. 17-18. yüzyıldan itibaren müzeler yalnızca sergileme amaçlı değil bilimsel araştırma ve eğitim amaçlı da kullanılmaya başlanmıştır (Gurbanova, 2018, s. 116). Avrupa'da açılıp çeşitlenen bu müzeler henüz müzeciliğin gelişmediği, tarihi eserlerin öneminin fark edilmediği ülkelerden çalınan eserler ile “evrensel müzecilik” düşüncesiyle uygarlık ayırt etmeksizin bir çatı altında toplanmak istenerek, yapılan yağma da yasal gösterilmeye çalışılmıştır (Okan, 2015, s. 189).

Osmanlı'da ise müzecilik antik çağlarda ve Avrupa'da olduğu gibi önce saray koleksiyonlarının sergilenmesiyle başlanmıştır. Fakat bu sergilenme günümüzde müzeolojinin getirdiği tasniflemeye göre değil, dikkat çekiciliği ve ilginçliğine göre belirlenmiştir. Osmanlı'da koleksiyonlardan bahsedilen en eski resmî belge 1846 yılına dayanmaktadır. Shaw 'ın “Osmanlı Müzeciliği” kitabında da bahsettiği ve devlet arşivlerinde bulunan belgeye dayanarak Harbiye Ambarında eski silahların eski uygarlıklardan kalma eserler ile sergilendiğinden bahsedilmiştir. Müzenin ilk küratörü olan Ahmet Fethi Paşa eski silahları ve antik eserleri birbirinden ayırarak modern bir sergileme yöntemine gitmiştir (Shaw, 2020, s. 45). Osmanlı'da koleksiyonun bilimsel anlamda müzeciliğe dönüşerek ulusal bir müze kimliği kazanması 19. yüzyılın sonlarına doğru

gerçekleşmiştir. Bu kimliği kazanmadaki öncülerden biri şüphesiz Osman Hamdi Bey ve kardeşi Halil Edhem'dir (Artun, 2017, s. 21).

Osman Hamdi Bey 1881 yılında 30 küsur yıllık bir imparatorluk müzesine müdür olmuştur. Fakat müze döneme göre eser açısından az, düzen ve intizam açısından ise sıkıntılıdır. Osman Hamdi Bey 29 yıl müdürlük yaptığı Müze-i Hümayun' u dünyanın sayılı müzeleri arasına koyarak kurumsallaştırmıştır (Cezar, 1995, s. 228). 1910 senesindeki ölümünden sonra yerini kardeşi Halil Edhem almıştır. Halil Edhem abisi Osman Hamdi Bey'den öğrendiklerini durum ve şartlara göre harmanlayarak bir sanat müzesi oluşturmak istemiştir. Bu oluşum cumhuriyet dönemi müzelerinin de zeminini oluşturmuştur (Köksal, 2021, s. 45).

Yeni kurulan cumhuriyette ise müze politikaları ulusal kimlik arayışı çerçevesinde devam etmiştir. Avrupa'nın kendilerini Roma ve Yunan kültürünün mirasçısı olarak görmeleri Güneş Dil Teorisi'ni ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal kimliği Hititlere dayandırılmıştır. Böylece Osmanlı döneminde 16 olan müze sayısı Cumhuriyet'in ilk 15 yılında açılan yeni müze ve müze deposu ile 37'yi bulmuştur (Çal, 2009 s. 15). Günümüzde, Avrupa'da "Yılın Müzesi" ödülünü kazanmış Anadolu Medeniyetleri Müzesi de dahil olmak üzere, (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2025) 215'i Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ve 439'u Kültür Bakanlığı denetimindeki özel müzeler olmak üzere toplam 664 müze bulunmaktadır. Müzelerin sayısının giderek artmasıyla birlikte, artık sadece eserlerin sergilendiği yerler olmaktan çıkmış; halk yararına eğitim verilen, ulusal ve uluslararası konferanslar, seminerler ve çeşitli sosyal etkinliklerin düzenlendiği; sergilerin açıldığı, bilimsel araştırmaların yapıldığı ve ülkemizin tanıtımına katkıda bulunan önemli eğitim ve kültür merkezleri haline gelmiştir.

Türkiye'de çağdaş müzecilik bölgesel ve ülkesel olarak çeşitliliği aktarma amacıyla olmuştur. Türkiye'nin 2006-2007 yıllarında Kültür 2000 Programı'na katılmış olması çağdaş müzeciliği olumlu yönde etkilemiştir (Karadeniz, 2018, s. 267). Milenyumla beraber çağdaş müzecilik konusunda çeşitli atılımlar yapılmıştır. Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunda belirtilen kültür yatırımı veya girişimi kapsamındaki teşvikleri son yıllarda artan müzecilik faaliyetlerini kanunla desteklemektedir. 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı "Turizm Geliştirme Stratejisi" doğrultusunda Türkiye'deki bazı illeri (Amasya, Gaziantep, Şanlıurfa, Trabzon, Edirne, Bursa, Adıyaman, Nevşehir, Kars, Mardin, Manisa, Konya

Kütahya, Sivas) içine alan bir proje hazırlamıştır. Projeye göre seçilen illerde markalaştırma yapılarak şehrin bölgesel değerleri ve ülkenin kültürel çeşitliliği çağa uygun ve bilimsel yollar kullanılarak müzeler aracılığıyla tanıtılacaktır (Karadeniz, 2018, s. 268) çağdaş müzecilik anlayışında başlatılan bu vizyon sayesinde Türkiye'nin belirli illeri Son yıllarda mevcut devlet müzelerinin çağa uygun tasnifleme ve sergileme yöntemleri kullanıldığı görülmektedir.

Müze çeşitliliğinin ve sayısının artması 19. yüzyıldan itibaren Avrupa'da hız kazandığından, müze eğitimi faaliyetleri de ilk olarak Avrupa'da başlamış ve zamanla diğer ülkelere yayılmıştır. Fransız İhtilali sonrasında müzelerin halka açılmasıyla birlikte, Louvre Müzesi'nin kamuya yönelik eğitim uygulamaları başlatan erken örneklerden biri olduğu belirtilmektedir (Bazin, akt. Hooper-Greenhill, 1999, s30).

Müze eğitimi, hayat boyu süren çok yönlü öğrenmeyi esas almıştır. Böylece her yaş grubundan kitleler için okul dışında da bir öğrenme ortamı oluşmuştur. Bu durum müze eğitim faaliyetlerinin de gelişmesine sebebiyet vermiştir (Akyalçın, 2019, s. 16).

Türkiye'ye bakıldığında ilk müze eğitimi fikrinin Meşrutiyet dönemi sonlarında Satı Bey tarafından "Okul Müzesi" projesi ile ortaya atıldığı görülmektedir. Devam eden yıllarda Baltacıoğlu müzecilik çalışmalarında bulunmuştur. Çalışmalar Türk eğitim tarihinde bulunmasına rağmen uzun soluklu olmamıştır (Adıgüzel, 2019, s. 36). Türkiye'de müze eğitimi fikri uzun yıllar planlı bir şekilde ele alınmamış, 1980 yılında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Derneği tarafından başlatılan "Müzedede Eğitim Çalışmaları" ile somut bir biçimde uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzde müzeler, yalnızca eserlerin sergilendiği alanlar olmaktan çıkarak bireylerin kültürel, tarihsel ve sanatsal birikimle etkileşim kurabildiği aktif öğrenme ortamları haline gelmiştir. Bu dönüşümle birlikte "müzedede eğitim" kavramı, hem pedagojik hem de sosyo-kültürel boyutlarıyla eğitim politikalarının ve uygulamalarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Özellikle çocuklar ve gençler için müzelerde sunulan eğitim etkinlikleri, onların tarihsel bilinç, kültürel farkındalık ve sanatsal duyarlılık geliştirmesinde önemli rol oynamaktadır. Türkiye'de ise müzedede eğitim kavramı, akademik çevrelerde araştırılmaya devam etmektedir. Alan yazında müzedede eğitim üzerine yapılan çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği gözlemlenmektedir.

Bu gelişmelerin bir yansıması olarak Ankara'da, Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre (Tablo 1) 75'i özel, 7'si devlet statüsünde toplam 82 müze bulunmaktadır. Bu müzelerden Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 2001 yılında Eğitim Birimi'ni açarak Ankara'daki diğer müzelere öncülük etmiştir (Demirdelen, 2020, s. 26). Günümüzde ise

Tablo 1’de yer alan 18 müzede eğitim birimlerinin aktif olarak faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Çakır İlhan (2017), müze eğitiminin tarihsel gelişimini incelediği çalışmasında, Türkiye’de müze eğitimi uygulamalarının kurumsallaşma sürecinin yavaş ilerlediğini, özellikle yerel ölçekteki müzelerde eğitim programlarının sistematik olarak değerlendirilmediğini belirtmektedir. Bu durum, Ankara gibi kültürel açıdan zengin bir şehirde dahi müzelerin eğitim kapasitelerinin yeterince analiz edilmediğini ve ölçülemediğini ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde, Binekci (2023) tarafından gerçekleştirilen bibliyografik çalışmada, 2017-2023 yılları arasında müze eğitimi alanında yapılmış 77 tez ve 113 makale incelenmiş; bu çalışmaların büyük oranda tarih, sanat tarihi, eğitim bilimleri gibi farklı alanlarda dağınık biçimde yayımlandığı saptanmıştır. Binekci, alandaki akademik yayınların derli toplu olmamasının, araştırmacıların müze eğitimi üzerine sistematik bilgiye ulaşmasını zorlaştırdığını vurgulamaktadır. Ayrıca, araştırmaların önemli bir bölümünün İstanbul, İzmir gibi merkez şehirlerdeki büyük müzeler üzerine yoğunlaştığı; Anadolu’daki diğer kentlerde yer alan müzelerin eğitim faaliyetlerinin ise yeterince belgelenmediği ifade edilmektedir.

Tüm bu değerlendirmeler, Ankara’da bulunan müzelerin eğitim etkinliklerinin hem içerik hem de uygulama açısından araştırılmasının önemini ortaya koymaktadır. Özellikle son yıllarda artan müze eğitimi uygulamaları, bu alandaki mevcut durumu anlamak ve geleceğe yönelik önerilerde bulunmak adına yerel ölçekte nitel araştırmalar yapılması gerekliliğini doğurmaktadır. Bu bağlamda, Ankara’daki müzelerin eğitim etkinliklerinin yapılandırılmış bir biçimde incelenmesi hem alana katkı sağlayacağı hem de gelecekteki uygulamalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Tüm bu araştırmanın problemi “Ankara’da bulunan müzelerde yürütülen eğitim etkinliklerinin kapsamı ve çeşitliliği nedir; bu etkinlikler müze eğitimi bağlamında nasıl oluşturulmaktadır?” şeklinde ifade edilebilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Günümüzde müzeler, yalnızca kültürel ve sanatsal mirasın sergilendiği mekânlar olmanın ötesinde, aynı zamanda bireylerin öğrenme süreçlerine katkı sunan eğitsel kurumlar olarak değerlendirilmektedir. Özellikle çağdaş müzecilik anlayışıyla birlikte müzeler, formal eğitimin destekleyicisi ve yaşam boyu öğrenmenin önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu

bağlamda müze eğitimi, bireylerin kültürel mirası tanınması, sanatla ilişkilendirilmesi ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesi açısından önemli bir işlev üstlenmektedir.

Türkiye’de de son yıllarda müze eğitimi etkinlikler yönelik farkındalık artmış olmakla birlikte, bu etkinliklerin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi noktasında kurumsal standartlar hâlen gelişme aşamasındadır. Müze eğitimi uygulamaları çoğu zaman kurumdan kuruma farklılık göstermekte; eğitim etkinlikleri hedef kitleye, içeriğe ve yöntemlere göre değişiklik arz etmektedir. Özellikle Ankara gibi başkent düzeyinde birçok müzeye ev sahipliği yapan bir şehirde, eğitim işlevi güçlü olan müzelerin varlığına rağmen bu kurumların müze eğitimi bağlamında ne tür faaliyetler yürüttüğü, bu faaliyetlerin kapsamı, sürdürülebilirliği ve etkililiği konusunda literatürde sınırlı sayıda çalışma yer almaktadır.

Bu doğrultuda, Ankara ilinde faaliyet gösteren müzelerin eğitim amaçlı yürüttüğü etkinliklerin sistematik biçimde ortaya konulması gereğinden yola çıkarak, araştırmanın temel amacı, Ankara’da bulunan müzelerin eğitim etkinliklerini çok yönlü biçimde incelemek ve değerlendirmek olarak belirlenmiştir.

1.2.1. Alt Amaçlar

Araştırmanın genel amacından hareketle,

- 1) Ankara’da eğitim etkinlikleri bulunan müzelerin, eğitim etkinliklerinin amaçlarını belirlemek ve bu etkinliklerin müze koleksiyonu ile mekândan nasıl etkilendiğini incelemek,
- 2) Müze eğitim etkinliklerinin içerik hazırlama süreci ile bu süreçte ziyaretçi geri bildirimlerinin, dış paydaş işbirliklerinin ve eğitimcilerin eğitim geçmişlerinin etkisini ortaya koymak,
- 3) Müze eğitim etkinlikleri içeriklerinin hangi kaynaklara dayandırıldığını, ne sıklıkla güncellendiğini, hangi atölye türlerinin gerçekleştirildiğini ve hangi materyaller ile öğretim yöntemleri kullanılarak zenginleştirildiğini analiz etmek,
- 4) Müze eğitim etkinliklerinin hedef kitlelere ve dezavantajlı gruplara göre nasıl şekillendirildiğini ortaya koymak,
- 5) Müzelerin görsel sanatlar alanı özelinde verdiği eğitim etkinliklerini incelemek alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Ankara ilinde eğitim faaliyeti sürdüren müzelerin eğitim etkinliklerini bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, bu müzelerde gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin başkenti ve ikinci büyük şehri olan Ankara, barındırdığı çok sayıda ve çeşitli müzeler ile dikkat çekmektedir. Bu müzeler ağırlıklı olarak şehir merkezinde yer alsa da, ilçelere yayılmış özel müzeler de bulunmaktadır. Söz konusu çeşitlilik, müzeleri öğretmenler ve eğitimciler için alternatif öğrenme ortamları hâline getirmektedir.

Literatürde Ankara'daki müzeleri eğitim faaliyetleri bağlamında bütüncül biçimde ele alan kapsamlı çalışmaların sınırlı olması, bu araştırmanın özgünlüğünü ve önemini artırmaktadır. Bu bağlamda çalışma, genel bir envanter niteliğinde başlayarak Ankara'daki müzeleri ve eğitim etkinlikleri yürütenleri belirlemiş, ardından bu kurumların eğitim etkinliklerini detaylı olarak incelemiştir.

Araştırma, yalnızca literatürdeki boşluğu doldurmakla kalmamakta, aynı zamanda eğitim politikaları açısından da önemli bir katkı sunmaktadır. Çalışma müze eğitiminin okul dışı öğrenme süreçlerindeki rolünü vurgulaması ile Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi politika yapıcı kurumların bu alandaki stratejilerine ışık tutabilecek niteliktedir. Ayrıca, araştırmada elde edilen bulgular, müze eğitimcilerinin ve öğretmenlerin planlayacakları eğitim etkinliklerinde uygulamaya dönük bir rehber niteliği taşımaktadır.

Bununla birlikte, çalışmanın dezavantajlı gruplara yönelik müze eğitimi etkinliklerinin de ele alması, araştırmanın önemini daha da artırmaktadır. Çeşitli engel gruplarına yönelik sınırlı sayıda müze eğitim etkinliklerinin bulunması, bu konuda farkındalık olması ve dezavantajlı bireylerinde müzelerde görünür olabilmesi araştırmayı erişilebilirlik ve kapsayıcılık bakımından değerli kılmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma Ankara'daki müze eğitim etkinliklerine yönelik kapsamlı bir görünüm sunarak literatüre katkı sağlamayı aynı zamanda öğretmenler, müze eğitimcileri ve politika yapıcılar için yol gösterici ve uygulamaya dönük bilgiler sunmayı hedeflemektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma, Ankara ilinde müze de eğitim etkinlikleri yürüten müzelerle sınırlıdır. Ankara'daki toplam 82 müze incelenmiş; bu müzelerden 18'inin aktif olarak müze eğitim etkinliklerini yürüttüğü belirlenmiştir. Bu 18 müzeden 12'si ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılabilen müzeler şunlardır: Gökyay Vakfı Satranç Müzesi, Müze Kumbaram, Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Rahmi M. Koç Müzesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Yaşayan Köy Müzesi, Beypazarı Yaşayan Müze, Cin Ali Müzesi ve Altınköy Açık Hava Müzesidir. Görüşme yapılamayan müzeler ve gerekçeleri ise şu şekildedir: Mustafa Ayaz Plastik Sanatlar Müzesi yönetiminden gerekli izin alınamadığı için görüşme gerçekleştirilememiştir; Da Vinci Çocuk Müzesi'nde müze eğitimcisiyle randevu alınamadığı için görüşme yapılamamıştır. Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi'nde kurum içi personel ve birim değişiklikleri sebebiyle müze eğitim etkinlikleri geçici olarak duraklatılmıştır; ODTÜ Tabiat Tarihi Müzesi için yapılan başvurulara idari onay aşamasında geri dönüş sağlanamadığından görüşme gerçekleştirilememiştir.

Bunun yanında, Etimesgut Belediyesi Türk Büyükleri Müzesi ve MKE İmalat-1 Harbiye Müzesi'ne ilişkin bilgiler sınırlı düzeyde elde edilebilmiş ve bu müzeler yalnızca Tablo 1'de kısıtlı biçimde yer almıştır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama yöntemi ve verilerin analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel bir çalışma olup, desen olarak durum çalışması (case study) tercih edilmiştir. Durum çalışması, belirli bir olgu, durum ya da örnek olay hakkında derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlayan seçici bir araştırma yaklaşımıdır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2017, s.23). Berg ve Lune (2015, s.354) durum çalışmasını, basit bireysel deneyimlerden karmaşık ve geniş kapsamlı toplumsal olaylara kadar farklı ölçeklerdeki durumları inceleyebilen kapsamlı bir yöntem olarak tanımlamaktadır.

Araştırmada Ankara’da bulunan müzelerin eğitim etkinlikleri çeşitli boyutları ile derinlemesine incelenerek, mevcut durum ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın konusu olan “Ankara ilindeki müzelerin eğitim etkinliklerinin incelenmesi” kapsamında, ilgili müzelerde yürütülen eğitim etkinliklerine yönelik veri toplama süreci müze eğitimcileriyle yapılan görüşmeler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde müzelerden gerekli izinler alınmış, araştırmanın alt amaçlarına uygun bir görüşme formu hazırlanmıştır. Elde edilen veriler analiz edilerek araştırmanın bulguları tablolar ile birlikte raporlaştırılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Görüşmelerin gerçekleştirildiği müzeler, Ankara ilinde faaliyet gösteren Gökyay Vakfı Satranç Müzesi, Müze Kumbaram, Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Rahmi M. Koç Müzesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Yaşayan Köy Müzesi, Beypazarı Yaşayan Müze, Cin Ali Müzesi ve Altınköy Açık Hava Müzesi'dir. Çalışma grubunu bu müzelerde eğitim etkinliği sürdüren ve görüşme gerçekleştirilebilen müze eğitimcileri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında toplam 12 müzeden 12 müze eğitimcisi ile görüşme yapılmıştır. Katılımcılar, ilgili müzelerin eğitim etkinlikleri hakkında bilgi sağlayabilecek uzmanlık ve deneyime sahip olmaları esas alınarak belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda veri toplarken görüşme yöntemi sıklıkla tercih edilmektedir. Görüşme, araştırmacı ile katılımcı arasında soru-cevap temelli karşılıklı iletişim sürecidir (Doğanay vd., 2018, s. 142). Bu araştırmada, müze eğitimcileriyle yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakatlarda görüşmeci, soruların açık ve anlaşılır olmasını sağlamak için önceden hazırlık yapılmakta görüşme sürecinde ise, soruların katılımcı tarafından anlaşılmadığı veya beklenmedik durumların ortaya çıktığı hallerde bu soruları yeniden biçimlendirerek katılımcıya yönelmektedir. (Polat, 2022, s.172). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde belirli sayıda açık uçlu soru bulunmakta olup, görüşmeci ve katılımcı gerektiğinde bazı konuları daha ayrıntılı biçimde tartışabilmektedir (M.E.B., 2012, s.5).

Görüşme formunda yer alan soruların yanı sıra, gerektiğinde derinlemesine bilgi edinmek amacıyla ek (sonda) sorular hazırlanmış ve katılımcıların yanıtlarını genişletmeleri hedeflenmiştir. Bu sayede, hem önceden belirlenen sorulara dayalı sistematik veri toplanmış hem de müze eğitimcilerinin deneyimlerine ilişkin ayrıntılı açıklamalar elde edilmiştir. Bu doğrultuda, hazırlanan sorular tüm katılımcılara aynı sırayla yöneltilmiş, ancak gerektiğinde derinleştirici sondalarla görüşme esnekliği korunmuştur. Görüşmelerden önce katılımcılara gönüllü onam formu sunulmuş ve yazılı onayları alınmıştır.

Sonuç olarak, araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi aracılığıyla toplanmış; bu yöntem, araştırmacıya hem önceden belirlenen temalar doğrultusunda sistematik veri toplama hem de müze eğitimcilerinin deneyimlerine ilişkin derinlemesine bilgi edinme olanağı sağlamıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Sosyal bilimlerde en sık başvurulanan yöntemlerden biri içerik analizidir. İçerik analizi, ele alınan konuya dair genel eğilimleri ortaya koymada önemli bir yöntem olmasının yanı sıra, sonraki araştırmalara da yön gösterici nitelik taşımaktadır. Bu teknik, nicel ve nitel olmak üzere iki boyutta ele alınabilir. Nicel içerik analizi, verilerin sayısallaştırılması yoluyla kavramların sıklığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada kullanılan nitel içerik analizinde ise kavramsal sıklıktan ziyade “nedir, neden, nasıl” gibi sorulara yanıt aranarak, metinlerde yüzeyde görünmeyen anlamların ve gizli mesajların açığa çıkarılması hedeflenmektedir (Metin & Ünal, 2022, s. 275).

İçerik analizinde araştırmacı, verileri dikkatle inceleyip kodlama yaparak anlamlı parçalara ayırır. Bu kodlar daha sonra benzerliklerine göre alt kategoriler ya da temalar altında birleştirilir. Böylece veriler arasında ilişkiler kurularak bütüncül bir tablo elde edilir. İçerik analizinde temel aşamalar; verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, bu temaların adlandırılması ve elde edilen bulguların araştırma başlıkları altında düzenlenmesidir (Özden, 2024, s. 77). Araştırma kapsamında, müze eğitimlerinin nasıl yürütüldüğünü belirlemek amacıyla toplam 12 müze eğitimcisi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. İlk aşamada, görüşmeler ses kaydı ile alınarak transkriptleri hazırlanmıştır. Bu transkriptler, MAXQDA yazılımına aktarılarak uygun şekilde kodlanmıştır. Açık kodlama ile başlayarak veriler satır satır analiz edilip, anlamlı ifadeler etiketlenmiştir. Bu kodlar benzerliklerine göre gruplanarak ana temalar belirlenmiş, temalar tematik analiz adımlarına uygun olarak organize edilmiştir.

İkinci aşamada, MAXQDA'nın kod sistemi ve görselleştirme araçları (kod haritası ve kelime bulutu gibi) kullanılarak temalar arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Kodlama süreci, araştırma sorularına uygun olarak yapılandırılmıştır ve temalar katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Son aşamada, bulgular MAXQDA'dan elde edilen çıktılarla desteklenerek raporlanmıştır. Müze eğitiminin amaçları, eğitim

etkinliklerinin oluşturma süreci, eēitimin ieriēi, hedef kitlesi, müze eēitiminde görsel sanat uygulamaları başlıkları altında sunulmuştur. Buna göre, içerik analizi yöntemi aracılıēıyla ulaşılan kod, alt tema ve temalar araştırmanın bulgular bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde, konuya ilişkin literatür incelenerek dünyada ve Türkiye’de müzeciliğin tarihsel gelişim süreci ile Türkiye’ de ve dünyada Müze eğitim etkinliklerinin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Konuya paralel olarak Ankara’ da bulunan müzelerin eğitim etkinlikleri incelenmiştir. Bölümün devamında Müze türleri yazılarak, müzelerin temel işlevleri olan koruma, araştırma, sergileme ve eğitim işlevlerinin günümüzde nasıl bütüncül bir şekilde ele alındığına dikkat çekilmiştir. Böylece, araştırmanın teorik temelini oluşturan müze ve müzede eğitim kavramları araştırmanın dayandığı temel çerçeve olarak belirlenmiştir.

3.1. Dünyada ve Türkiye’de Müzeciliğin Tarihsel Süreci

Müze kavramı, yüzyıllar boyunca kendisine atfedilen anlamlar doğrultusunda sürekli bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Koleksiyonculukla başlayan bu serüven, başlangıçta yalnızca belirli bir zümreye hitap ederken, zamanla müzelerin eğitim ve kültür işlevi kazanmasıyla birlikte herkesin erişimine açık kamusal mekânlara dönüşmüştür.

Müze kelimesi, Yunanca *mouseion* kelimesinden türemiş olup Yunan mitolojisinde ilham perileri olarak bilinen Musa’lara adanmış tapınakları ve Atina’da onlara ayrılan tepeleri ifade eder. Bu terim, Latinceye *museum* biçiminde geçmiş Antik Çağ’da tapınaklarda saklanan ilk koleksiyonlar, tanrılara veya tanrıçalara adanan sanat eserleri ve yazıtlardan oluşmaktadır. İskenderiye’de kurulan Museion, dönemin filozof ve bilim insanlarının bir araya gelerek, bilimsel aletlerin ve sanat eserlerinin sistematik biçimde korunduğu ve sergilendiği bir merkez niteliği taşımıştır. Anadolu’da ise Bergama Kralları, heykeltıraşlık eserleri ve tabloları toplayarak benzer anlayışta koleksiyonlar oluşturmuştur (Gerçek, 1999 s. 1).

Ortaçağ döneminde katedraller, dini mekân olmanın yanı sıra adeta birer müze işlevi üstlenmiştir. İkonalar, azizlere ait kutsal eşyalar, heykeller, kabartmalar, lahitler ve benzeri sanat eserleri burada korunmuştur. Örneğin Brandenburg’lu Kardinal Albrecht’in Halle Katedrali’nde oluşturduğu koleksiyon oldukça değerliyken, Venedik’teki San Marco Katedrali de zenginliğiyle öne çıkmıştır (Gerçek, 1999, s. 3).

Ortaçağ’da koleksiyonların korunması çoğunlukla dini mekânlarda gerçekleşirken, Rönesans’la birlikte ‘müze’ terimi yeniden gündeme gelmiş ve zamanla koleksiyonların sergilendiği bağımsız yapıları ifade etmeye başlamıştır. Örneğin 15. yüzyılda Floransa’da Medici ailesinin önemli bir üyesi olan Lorenzo de’ Medici’nin koleksiyonunu tanımlamak amacıyla yeniden kullanılmaya başlanmıştır. 17. yüzyılda ise bu terim genellikle antik nesneleri betimlemek için kullanılmış; 18. yüzyıla gelindiğinde ise, koleksiyonları koruyan, sergileyen ve halka sunan kurumsal yapıları ifade eder hâle gelmiştir. Bu dönüşüm, 18. yüzyılın sonlarında müze kavramının yalnızca koleksiyonun kendisini değil, kültürel mirasın muhafaza edildiği ve halka sunulduğu fiziksel yapıyı da kapsayacak şekilde genişlemesine neden olmuştur (Onur, 2012, s. 20).

Bu evrimin erken örneklerinden biri, 16. yüzyılın sonlarında Kutsal Roma İmparatoru II. Rudolf tarafından oluşturulan geniş kapsamlı koleksiyondur. Prag’daki sarayında yer alan bu koleksiyon, sanat eserleri, doğa tarihi örnekleri, bilimsel aletler ve nadir objeleri içermesi bakımından, dönemin *nadire kabineleri* geleneğinden beslenerek daha sistematik bir sergileme yaklaşımının ilk örneklerinden biri olmuştur. Her ne kadar doğrudan eğitim amacı taşımasa da bu tür koleksiyonlar, müzenin zamanla kamusal ve eğitsel bir kurum hâline gelmesinde tarihsel bir köprü vazifesi görmüştür (Tez, 2021, s. 150).

Bu dönüşümün önemli kilometre taşlarından biri, 17. yüzyılda İngiliz koleksiyoncu Elias Ashmole’un topladığı eserleri Oxford Üniversitesi’ne bağışlamasıyla gerçekleşmiştir. Ashmole’un koleksiyonu, ilk kez halkın erişimine ve kullanımına açılarak, modern anlamda müzeciliğin temellerini atan Ashmolean Museum’un kuruluşuna zemin hazırlamıştır (Buyurgan & Mercin, 2005, s. 65).

British Museum’un 1753 yılında kurulma fikri İngiltere’de Parlamento tarafından kabul edilerek 1759 yılında kapılarını halka açmıştır. Böylece British Museum, insan bilgisinin tüm alanlarını kapsayan ilk ulusal müze olarak kabul edilmiştir (British Museum, n.d.). British Museum’un halka açılmasından yaklaşık yirmi yıl sonra, Fransa’da sosyal eşitsizliklere karşı yükselen tepkiler 1789 Fransız Devrimi’yle sonuçlanmıştır. Bu devrim, bilimsel, sanatsal ve toplumsal alanlarda köklü değişimlere yol açmış; özellikle Avrupa’da

müzelerin işlevinin yeniden tanımlanmasına zemin hazırlamıştır. Fransız Devrimi'yle birlikte ortaya çıkan ulusçuluk, ulusal müze anlayışını gündeme getirmiş ve Paris'teki Louvre, Avrupa'nın ilk ulusal müzesi olmuştur. Bu süreçte coğrafi keşifler ve sömürgeciliğin yayılması da farklı kültürlerle ait koleksiyonların Avrupa müzelerine taşınmasında önemli bir rol oynamıştır. Hindistan, Mısır, Osmanlı İmparatorluğu ve Yunanistan gibi bölgelerden getirilen eserler, dönemin müze koleksiyonlarını zenginleştirmiştir (Kervankıran, 2014, s. 351). Bu gelişmeler yalnızca Fransa ile sınırlı kalmamış, 19. yüzyılda Avrupa'nın farklı kentlerinde de "ulusal müze" anlayışının gelişmesine yol açmıştır. Örneğin Londra'daki National Gallery'nin kuruluşu, aristokrasinin sanatı ayrıcalıklı bir güç göstergesi olarak elinde tutmasına karşı, burjuvazinin sanatı kamusal bir değer haline getirme mücadelesinin bir yansıması olmuştur. Dolayısıyla ulusal müzeler, kimi zaman cumhuriyetçi hareketlerin zaferini, kimi zaman da monarşilerin bu tehdit karşısında geliştirdikleri liberal yaklaşımları temsil etmiştir (Artun, 2012, s.115).

19. yüzyılda Avrupa'da ulusal müze anlayışı güçlenirken, Amerika Birleşik Devletleri'nde de müzecilik hareketi ivme kazanmıştır. 1870'te kurulan New York Metropolitan ve Boston Güzel Sanatlar Müzesi ile 1879'da açılan Chicago Sanat Enstitüsü bu gelişimin öncü örneklerindendir. Ancak Avrupa'daki kamusal yönelimin aksine, Amerikan müzeleri genellikle özel girişim mantığıyla örgütlenmiş ve başlangıçta anonim şirket yapısıyla işletilmiştir (Cohen-Solal, akt. Artun, 2012, s. 120).

20. yüzyıla gelindiğinde müzecilik faaliyetleri tüm dünyada hızla artmış ve farklı yaklaşımları da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde özellikle müze mekânlarının tasarımı tartışma konusu olmuş, yeni binalar inşa etmek yerine farklı işlevlere sahip yapıların müzeye dönüştürülmesi fikri öne çıkmıştır. Bu anlayış, postmodern müzeciliğin temellerini oluşturmuş ve Paris'teki Orsay Müzesi bunun en çarpıcı örneklerinden biri olmuştur. Eski bir tren garının dönüştürülmesiyle açılan Orsay, yalnızca sanat eserlerinin sergilendiği bir yer değil, aynı zamanda mimarisiyle de geçmişin anıtsallığını ve çağdaş müzeciliğin deneyimsel yönünü yansıtan bir mekân haline gelmiştir (Barker, akt. Artun, 2006, s.124).

20. yüzyıldan günümüze kadar yalnızca sanat eserlerini sergileyen bir alan olmaktan çıkmış ve giderek daha geniş bir kültürel rol üstlenmiştir. Eski şehir merkezlerinin restorasyonu, müzeye dönüştürülmüş köyler, nostaljik moda ve video kayıtları gibi farklı biçimler, müzenin sınırlarını belirsizleştirmiştir. Bu bağlamda müze, artık tek bir mekân veya sabit bir kurum olarak değil, çağdaş kültür etkinliklerinin merkezi, deneyimsel ve çok

katmanlı bir platform olarak görülmektedir. Yeni müze anlayışı, izleyici beklentilerini merkeze almış, hem geçmişin muhafaza edildiği hem de günümüz ilgi ve deneyimlerine açık bir ortam sunmaktadır. Müze, tarih ve kültürü saklamakla birlikte, ideolojik ve hegemonik güçlerle ilişkili olarak geçmişi yeniden yapılandırmakta ve bazen de emperyalist veya milliyetçi amaçlara hizmet eden bir araç hâline gelebilmektedir. Bu yönleriyle müze, hem nesneleri koruyan hem de toplumsal, kültürel ve politik bağlamlarıyla etkileşimde bulunan diyalektik bir kurum olarak tanımlanmıştır

Müzecilik ve koleksiyonculuk uygulamaları yalnızca Batı ülkeleriyle sınırlı kalmamış, Osmanlı topraklarında da farklı biçimlerde kendini göstermiştir. Bu uygulamalar, zamanla Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde modern müzeciliğin temelini oluşturmuştur. Kültürel değerlerin korunmasında önemli bir araç olan müzeciliğin Türkiye'deki başlangıcına ilişkin farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün aktardığına göre, Türk müzeciliğinin ilk izleri 13. yüzyılda Selçuklu döneminde Konya surlarının çevresine çeşitli dönemlere ait eserlerin düzenli biçimde yerleştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Dulkadiroğulları Beyliği döneminde Kahramanmaraş Kalesi çevresinde Geç Hitit eserlerinin toplandığı bilinmektedir (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, t.y.). Ancak daha güncel akademik değerlendirmeler, bu tür uygulamaların esasen işlevsel amaçlı restorasyon veya yapı malzemeleri olarak kullanılarak koleksiyonculuk ya da koruma bilincine değil, pratik ihtiyaçlara dayandığını öne sürmektedir (Özer, 2023, s. 274). Bu bağlamda Antik Çağ kalıntıları yalnızca kolay temin edilebilir olduğu için değil, aynı zamanda dönemin düşünsel değeri atfetmemesinden dolayı gündelik yapıların parçası haline gelmiştir.

Osmanlı'da 16. yüzyıl Yavuz Sultan Selim döneminden itibaren sarayda çeşitli koleksiyonlar biriktirmeye başlanmıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde 1846 yılında Fethi Ahmet Paşa'nın girişimiyle bu koleksiyonlar ilk kez Topkapı Sarayı meydanındaki Aya İrini Kilisesi'nde (Harbiye Ambarı) sergilenmeye başlanarak Osmanlı'da ilk müze örneğini oluşturmuştur (Şapolyo, 1936, s. 32).

Türkiye'de müzeler, 19. yüzyıldaki Batılılaşma çabalarının bir göstergesi olarak ortaya çıkmış ve öncelikle tarihi ile kültürel mirası korumayı amaçlamıştır. Bu kurumsallaşma süreci, müzeciliğin gelişimini etkileyen iki kavramı öne çıkarmaktadır: mirasın korunması ve müzenin Batılılaşmanın çağdaş bir kurumu olarak görülmesi. İlki müzeciliğe ivme kazandırırken, ikincisi Batı'daki değişimlerin tanınmasına imkân sağlamış, ancak

kurumların sosyal ve kültürel ihtiyaçlardan doğduğu gerçeği göz ardı edilmiştir (Özkasım & Ögel, 2005, s. 97).

19. yüzyılın ortalarında Osmanlı topraklarında yapılan kazılarda pek çok eser izinsiz olarak yurt dışına çıkarılmaya başlanmıştır. Yasal bir denetimin olmaması yerel yönetimlerde rahatsızlık yaratmıştır. Dönemin bazı aydınlarının girişimleriyle bu sorun gündeme taşınarak 13 Şubat 1869'da ilk Âsâr-ı Atıka Nizamnâmesi yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeyi 1874 tarihli ikinci Âsâr-ı Atıka Nizamnâmesi takip etmiştir (Gerçek, 1999, s. 86-91). Aya İrini'de (Harbiye Ambarı) muhafaza edilen eserle, sayılarının artması ve bu nedenle harbiye ambarına sığamamaları nedeniyle 15. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Çinili Köşk'e nakledilerek burada sergilenmeye başlanmıştır (Şapolyo, 1936 s. 33).

1881 yılına gelindiğinde ise Türk müzeciliğinin dönüm noktası olacak Osman Hamdi Bey Müze-i Hümayuna müdür olarak atanmıştır. Osman Hamdi Bey, müdürlük görevini etkin biçimde kullanarak müzenin gelişimine öncülük etmiştir. Bu süreçte Âsâr-ı Atıka Nizamnâmesi'ni yeniden düzenlemiş, giderleri devlet tarafından karşılanan arkeolojik kazıları organize etmiş ve ayrıca Sanayi-i Nefise Mektebi'ni (Güzel Sanatlar Okulu) kurarak sanat ve kültür alanında kalıcı bir etki bırakmıştır (Shaw, 2020, s. 125).

Osman Hamdi Bey'in organize ettiği arkeolojik kazılar ve vilayetlere gönderdiği genelgeler sonucunda müzedeki eser sayısı hızla artmaya başlamıştır. Özellikle 1887'de gerçekleştirilen Sayda kazılarında ortaya çıkarılan, "İskender Lahdi" olarak bilinen eşsiz eser ile birlikte sanatsal değeri yüksek yirmi lahit, mevcut mekânın yetersizliğini açıkça ortaya koymuştur. Çinili Köşk, hem teşhir açısından elverişsiz yapısı hem de bazı eserlerin fiziksel büyüklükleri nedeniyle yeterli olmamıştır. Bu durum, Sayda kazılarının Türk müzeciliğine yalnızca önemli eserler kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda imparatorluk için yeni bir müze binasının inşasını zorunlu kılmış ve günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi olarak bilinen yapı inşa edilmiştir. (Cezar, 1971, s. 257).

Cezar'ın (1971, s. 258–274). aktardığına göre, yeni Müze-i Hümayun'un mimarı Vallaury, yapıyı Greko-Romen kültür ve sanat eserlerinin sergileneceğini dikkate alarak Batı neoklasik üslupta tasarlamıştır. Müze iki katlı olarak inşa edilerek içerisinde kütüphane, modelhane ve fotoğrafane gibi bölümler yer almıştır. Ancak yıllar içinde merkeze getirilen eserlerin artmasıyla 1903 ve 1907 yıllarında müzeye yeni ek binalar yapılmıştır.

Osman Hamdi Bey'in 1910 yılındaki ölümünden sonra, 1892'den beri müdür muavinliği görevini yürüten kardeşi Halil Edhem, Müze-i Hümayun'un müdürü olarak atanmıştır. Ayrıca Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurucu müdürü olan Osman Hamdi Bey'den sonra, okulun müdürlüğünü de I. Dünya Savaşı'na kadar yürütmüştür. Ağabeyinin öğrencilerin görgüsünü artırmak amacıyla yapımını başlattığı resim galerisi ise Halil Edhem tarafından tamamlanmıştır (Artun, 2019, s. 84).

Halil Edhem Bey'in çabalarıyla 1917'de "Muhafaza-i Âsâr-ı Atıka Encümeni Daimisi" kurulmuş, bu kurul Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan koruma kurullarının öncüsü olmuştur. Aynı yıllarda Sanayi-i Nefise Mektebi'ne bağlı *Âsâr-ı Nakşiye (Resim Eserleri) Müzesi* de açılmış ve günümüz Resim ve Heykel Müzesi'nin temelini oluşturmuştur. Bu girişimler, savaş yıllarının yoksunluklarına rağmen Osmanlı müzeciliğinde önemli adımların atıldığını göstermektedir (Gerçek, 1999, s. 133-135).

I.Dünya Savaşı sonrasında ise Mondros Mütarekesi ile Osmanlı Devleti fiilen sona erme sürecine girmiş, Anadolu işgale uğramıştır. Ancak Atatürk önderliğinde yürütülen Kurtuluş Savaşı zaferle sonuçlanırken, aynı dönemde Maarif Vekâleti ve Hars Müdürlüğü çatısı altında kültür ve eğitim alanında da çalışmalar sürdürülmüştür (Şahin, 2019, s. 128).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında işgal güçlerinin yağmaladığı eserler, hars müdüriyeti tarafından yeniden toplanarak müzelerde korunmaya çalışılmış, bu amaçla çoğu zaman emval-i metrukeden kalan kilise binaları kullanılmıştır. İstanbul dışındaki müzeler ise o dönemde müze olmaktan çok depo niteliğinde olup, öncelikli amaç eserlerin yabancı ellere geçmesini engellemektir. İlerleyen süreçte Ankara'da Hitit Müzesi, Konya'da İslâm Eserleri Müzesi gibi yeni müze binaları inşa edilerek eserlerin bilimsel tasniflerle sergilenmesi hedeflenmiştir (Karaduman, 2016 s. 79). Bu hedefler, Cumhuriyet'in ulusal kimlik inşası sürecinde müzeciliğin yeni bir boyut kazanmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim ulus-devletlerin kendi geçmişlerini ve kültürel miraslarını görünür kılma çabasının bir yansıması olarak Ankara Etnografya Müzesi, Atatürk'ün talimatıyla inşa edilmiş ve iki yıllık çalışmanın ardından 1927'de açılmıştır (Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y.). Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte ise müzecilik alanı doğrudan Maarif Vekâleti'ne bağlanmış ve "Âsâr-ı Atıka ve Müzeler Genel Müdürlüğü" teşkil edilmiştir. Bu kurumsallaşmanın erken dönemden itibaren olumlu sonuçlar doğurduğu, dönemin tanıkları tarafından da dile getirilmiştir. Örneğin Abdülhak Şinasi Hisar, 1933 yılında kaleme aldığı yazısında "Müzeciliğin bizde nispi bir inkişaf görmekte olduğu meydandadır. Cumhuriyetten beri Maarif Vekâlet bu sahada kayıtsız kalmamış, bir Âsâr-ı Atıka ve

müzeler genel müdürlüğü teşkil etmiştir...” diyerek bu gelişmeleri aktarmaktadır (Hisar, 2010 s. 41).

Atatürk döneminde eğitim ve kültür alanına önem verilmiş; Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi gibi kurumlar açılarak kültürel altyapı güçlendirilmiştir. Bu dönemde yurt dışına öğrenciler gönderilmiş, yabancı bilim insanlarının katkısıyla arkeoloji çalışmaları hızlanmış; Ankara (Gavurkale, Ahlatlıbel, Alacahöyük), İzmir (Bergama), Diyarbakır (Surlar), Edirne ve Mersin (Viranşehir) gibi birçok bölgede kazılar ve müze ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Atatürk’ün bu alanlara gösterdiği ilgi, hem Türk arkeolojisinin hem de müzeciliğin gelişimini hızlandırmıştır (Ünar, 2013, s. 12).

1947 yılında kurulan Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM), müzeleri ve müzecilik mesleğini korumak ve geliştirmek, müzelerin toplum hizmetindeki rolünü vurgulamak ve müzecilik mesleğini uluslararası düzeyde temsil etmek amacıyla faaliyet göstermeye başlamıştır. Türkiye de bu konseye 67 ülke ile birlikte aynı yıl katılmıştır (Gerçek, 1999, s. 182).

1960’lı yıllarda Türkiye, Hitit, Eski Anadolu, Türk Minyatürleri ve Sanat Eserleri gibi kapsamlı koleksiyonlarla yurt dışında çok sayıda sergi düzenlemiş, eserlerini Avrupa, Asya ve Ortadoğu’da tanıtmıştır. Ancak 1973’te çıkarılan Eski Eserler Kanunu ile yurtdışına eser gönderimi yasaklanmış ve bu durum yaklaşık on yıl boyunca uluslararası sergilerin durmasına yol açmıştır. Bu dönemde, eserlerin korunması ve yurtdışına çıkarılmasına dair tartışmalar müzecilik alanında öne çıkan konular olmuştur (Gerçek, 1999, s. 250-252). 1980 sonrası dönemde özel müzeler ve vakıf müzeleri gündeme gelmeye başlamıştır. Bu yıllarda özellikle büyük sermaye grupları ve vakıflar, kültürel mirası sahiplenme ve sergileme konusunda adımlar atmıştır. Örneğin, Sadberk Hanım Müzesi Türkiye’nin ilk özel müzesi olarak açılmıştır. Bu durum özel müzeciliğin başlangıcı kabul edilmektedir (Önder, 1985, s. 94).

1990’lı yıllardan itibaren Türkiye’de müzeler yalnızca eser saklayan mekânlar değil, toplumla iletişim kuran ve eğitim işlevi üstlenen kurumlar haline gelmiş, Atasoy’un da (Atasoy, 1994, s. 38) ifade ettiği üzere tabiat ve toplum gelişmesini gösteren delilleri toplayan, saklayan, koruyan, onarımını yapan, bunların üstünde bilimsel araştırmalar yapıp sergileyen ve tüm insanları eğiten bir kurum” olarak tanımlanmış; bu bağlamda müzeye girecek objelerin seçimi, bakım ve onarımları, saklanma ve sergileme koşulları ile

tanıtımları üzerine araştırmalar yapılarak çağdaş müzecilik anlayışı içinde “toplama-koruma-sergileme ve eğitim amaç edinilmiştir.

2000’li yılların başında Türkiye’de özel müzecilik önemli bir yükseliş yaşamıştır. Bu dönemde 2002’de Sakıp Sabancı Müzesi, 2004’te İstanbul Modern Sanat Müzesi ve 2005’te Pera Müzesi gibi kurumların açılmasıyla, müzeler yalnızca eser koruyan mekânlar olmaktan çıkıp, kültürel diplomasi, uluslararası sergiler ve çağdaş sergileme teknikleriyle topluma açık birer kültür mekânı hâline gelmiştir. Özellikle İstanbul Modern, çağdaş sanat değerlerini sergilemek, korumak ve değerlendirmek amacıyla, sanat gündemini şekillendiren, sanat eğitimi veren, çok sesli ve dinamik yapısıyla toplumun geniş kesimlerine ulaşan bir kurum olarak öne çıkmıştır. Aynı süreçte Rahmi M. Koç Müzesi’nin Ankara şubesinin 2005 yılında açılması da özel müzelerin çeşitlenmesinin bir göstergesi olmuştur (Buyurgan&Mercin, 2005, s. 84).

Müzelerin günden güne artarak devam etmesi müzeler de gerçekleştirilen etkinliklerin, programların halka duyurulmasını elzem hale gelmiştir. Bu nedenle Müze yöneticileri, daha geniş kitlelere ulaşabilmek amacıyla halkla iletişim birimleri kurmakta; kitap, afiş ve broşür gibi yayınlar basarak hem müze ziyaretçilerine dağıtmakta hem de insanların yoğun olarak bulunduğu havaalanı gibi merkezlere bırakmaktadır. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmelerle birlikte radyolarda tanıtımlar yapılmakta, görsel medyada belgeseller yayınlanmakta, mobil uygulamalar geliştirilmekte, dinamik haritalar üretilmekte ve son yıllarda kullanıcı sayısındaki artışla birlikte sosyal medya aracılığıyla müzelerin tanınırlığının artırılması hedeflenmektedir (Kervankıran, 2014, s. 352). Bu tanıtım ve erişim çabaları, müzelerinin günümüzde çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak yeniden tasnif edilmesi ve çağdaş sergileme teknikleriyle düzenlenmesi süreciyle paralellik göstermektedir.

Çağdaş müzeciliğin teknoloji ile ilişkili alanına yansıyan en güncel örneklerinden biri ise sanal müzeciliktir. Günümüz çağdaş müzeciliğinin profilini en iyi şekilde yansıtan bu uygulama, müzelerin yalnızca fiziksel ziyaretçilerle sınırlı kalmayıp dijital ortamda da etkileşim kurabilmesine imkân tanımaktadır. Örneğin dünyanın önde gelen müzelerinden Londra’daki British Museum ve New York’taki Metropolitan Museum, modern teknolojileri kullanarak yalnızca kendi ülkelerinde değil, dünyanın farklı yerlerinden ziyaretçileri de kendilerine çekmektedir. Böylece müzeler, sahip oldukları koleksiyonları ve sergileri geniş kitlelere hızlı ve pratik bir biçimde ulaştırmakta ve bu ziyaretçilerle etkili bir iletişim kurabilmektedir (Keleş, 2010, s. 6).

Dünyada ve ülkemizde müzeciliğin yıllar içinde geçirdiği gelişim ve dönüşüm süreçleri, müzelerin insanla birlikte yaşayan ve değişen kurumlar olduğunu göstermektedir. Zamanla toplumları, yaşam biçimlerini ve öğrenme anlayışlarını etkileyen her unsur müzecilik alanına dâhil edilerek, müzelerin insana ve topluma daha etkin biçimde hizmet etmesi amaçlanmaktadır. Günümüzde ise teknolojinin ve dijital uygulamaların müzecilikle bütünleşmesi, ziyaretçi deneyimini zenginleştiren yeni ve etkileşimli öğrenme ortamlarının oluşmasını sağlamıştır.

3.2. Müzede Eğitim Etkinliklerinin Dünyada ve Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

Müzeler, toplumların kültürel mirasını koruyan ve halka sunan önemli kurumlardır. Kuruluşlarından itibaren eğitim işlevi taşıyan müzeler, özellikle 20. yüzyılın ortalarından sonra bu görevi temel işlevlerinden biri haline getirmiştir. Böylece müzecilikte “müze eğitimi” adıyla ayrı bir alan ortaya çıkmıştır (Tezcan Akmehmet & Ödekan, 2006, s. 49). Müzecilikte kurumsallaşma sürecinin yapı taşı olan koleksiyonerlik, 15. ve 18. yüzyıllar arasında gelişme göstermiştir. Ekonomik, ticari, sosyal ve kültürel değişimlerin yanı sıra coğrafi keşiflerle birlikte doğaya duyulan ilginin artması koleksiyonculuğu çeşitlendirmiş, kişisel koleksiyonlar oluşturulmuştur. Sanat eserlerini ve nadir nesneleri toplamak, bir “üst kültür” ve “güç göstergesi” olarak kabul edilmiş; Avrupa’da Rönesans’tan itibaren krallar ve soylular bu alana yönelmiştir (Özmen, 2018, s. 304). 19. yüzyılda müzeler, uzun bir eğitim geçmişi olmayan insanların kendilerini geliştirebilecekleri eğitim kurumları olarak görülmüştür. Doğal dünyadan ve geçmişten nesnelerin biriktirilmesi, ziyaretçilere içinde yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinme fırsatı sunmuştur. Ayrıca müzeler, toplumu birleştirme ve farklı sınıflardan insanların aynı zeminde bir araya gelmesini sağlama işleviyle ideal kurumlar olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda müzeler, öğrenme yoluyla gerçekleştirilen toplumsal eşitlik için potansiyel sunan mekânlar olarak görülmüş; yetişkinlere konferans ve dersler, okul çocuklarına ise okul ziyaretleri gibi öğrenim fırsatları sağlanmıştır (Hooper-Greenhill, 1999, s. 29- 35). Endüstri Devrimi’nin ilerlemesi ve nüfusun hızla şehirleşmesiyle birlikte, müzelerin eğitim açısından yapılanması da değişim göstermiştir (Akmehmet & Ögel, 2006, s. 50). Özellikle İngiltere’de Victoria dönemi reformları çerçevesinde müzeler, işçi ve düşük gelirli grupların eğitimi, ahlaki terbiyesi ve toplumsal disiplinin sağlanması amacıyla işlev görmüştür. Müze ortamları, ziyaretçilere boş zamanlarını verimli geçirme imkânı sunarken, ahlaki ve kültürel değerlerin kazandırılması için de araç olarak değerlendirilmiştir (Bennett, akt. Artun, 2012,

s. 171). Bu yaklaşım, müzelerin yalnızca nesneleri sergileyen kurumlar olmaktan çıkıp, toplumun eğitim ve kültürel gelişimine katkı sağlayan aktif öğrenme ortamları hâline gelmesini göstermektedir. Bu nedenle, müzeler halkı eğitme amacıyla kütüphane, laboratuvar ve konferans salonlarıyla düzenlenmiş; özellikle I. Dünya Savaşı sırasında çocukların ve yetişkinlerin farkındalığını artırmak için etkin biçimde kullanılmıştır (Hooper-Greenhill, 1999, s. 19).

Brooklyn Çocuk Müzesi, 1899 yılında çocuklar için özel olarak tasarlanmış dünyanın ilk çocuk müzesi olarak ABD’de kurulmuştur. Bu müze müzede eğitim etkinliklerinin de öncüsü olarak kabul görür. Müze, çocukların öğrenme süreçlerini desteklemek amacıyla kültür ve doğa tarihi temalarına dayalı eğitim etkinlikleri düzenlemektedir. Sergiler, ABD Eğitim Bakanlığı’nın müfredatına uygun biçimde hazırlanmakta ve farklı yaş gruplarındaki çocukların aileleriyle birlikte etkileşimli biçimde katılımını teşvik etmektedir. Ayrıca müze, kalıcı ve geçici sergilerin yanı sıra gezici programlar aracılığıyla da çocuklara kültürel farkındalık kazandırmayı hedeflemektedir (Karadeniz, 2010, s. 66–69).

Disney modeli, müzecilik alanında özellikle 1950’li yıllardan itibaren etkisini göstermeye başlamıştır. 1955 yılında Disneyland’in açılmasıyla birlikte deneyim temelli öğrenme ve eğlenceyi birleştiren yeni bir yaklaşım ortaya çıkmış, bu anlayış 1970’lerden sonra Amerika Birleşik Devletleri’ndeki müzelerde yaygın olarak benimsenmiştir. Bu dönemde müzeler, kamu yararına hizmet ederken aynı zamanda hür teşebbüs ve işletme yönetimi modeliyle hareket etmeye başlamış; ziyaretçiyi tekrar müzeye çekmeye yönelik tematik sergiler, atölye çalışmaları, konserler, oyunlar ve hediyelik eşya mağazaları gibi uygulamalarla “Disney modeli”ni temel alan bir yapıya evrilmiştir (Erbay, 2014, s. 40).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa’da müzelerin sayısı hızla artmıştır. Şehirlerdeki toplumsal gurur ve ücretsiz eğitim hareketi bu gelişimi desteklemiştir. Müzelerin okullarla iş birliği ve eğitim materyalleri kullanımında artış yaşanmıştır. Örneğin Liverpool Müzeleri, okullara örnekler göndermeye başlamış; panoramalar, habitat grupları gibi yenilikçi araçlarla yorumlama kolaylaştırılmıştır. Ayrıca elektrikli aydınlatmanın kullanımıyla müzeler akşamları da açık kalarak daha geniş bir kitleye hizmet sunmuştur (Lewis, 2025).

Müze eğitimi, 19. ve 20. yüzyılın ilk yarısında izleyiciye bilgi aktarımı ve öğrenenin olabildiğince çok bilgiyi alması anlayışına dayanmıştır. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilimsel yaklaşımlar öne çıkmış, UNESCO ve ICOM gibi uluslararası organizasyonların etkisiyle müze eğitiminin kapsamı genişlemiştir. 1950’lere kadar

ağırlıkla okul gruplarına yönelik çalışmalar yürütülürken, bu tarihten sonra yetişkin izleyiciler de hedef kitleye dahil edilmiştir (Çıldır, 2014, s. 180). 1948’de ICOM’un Çocuk Konuları Bölümü toplantısının ardından kurulan “Müzelerde Çocuk Etkinlikleri Grubu”, ilerleyen yıllarda sırasıyla “Müzelerde Eğitim Hizmetleri Grubu (GESM)” ve “Müzelerde Eğitim Grubu (GEM)” adlarını almıştır. Bu isim değişiklikleri, müze eğitiminin doğasına ilişkin anlayışın dönüşümünü göstermektedir. Başlangıçta yalnızca okullarla iş birliğine faaliyetler, 1970’lerden itibaren yetişkinler ve üniversite öğrencilerini de kapsayacak biçimde genişlemiştir (Hooper-Greenhill, 1999, s. 81).

The British Museum’un öğrenme ekibi günümüzde, her yaş grubuna hitap eden, erişilebilir ve dünya standartlarında kültürel öğrenme deneyimleri sunarak geçmiş ve günümüz medeniyetleri arasında bağlantı kurmayı amaçlamaktadır. Katılımcılar antik uygarlıkları keşfederken, insanlığın tarih boyunca karşılaştığı başarı ve zorluklardan ders çıkarma fırsatı bulmaktadır. Müzede düzenlenen kurslar, canlı müzik performansları ve çeşitli etkinlikler, bireylerin kültürel farkındalıklarını artırmayı hedeflemektedir (The British Museum, t.y.).

Benzer şekilde Singapore Ulusal Müzesi, Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle geliştirilen eser odaklı öğrenme programlarıyla öğrencilere tarihsel farkındalık kazandırmaktadır. Eğitim programı kapsamında öğrenciler, etkinlik kitapçıklarıyla müze galerilerini bağımsız biçimde keşfederken, müze eğitmenleri eşliğinde Singapur’un 700 yıllık geçmişine ait eserler hakkında etkileşimli öğrenme deneyimi yaşamaktadır. Bu program, müze eğitimiyle okul müfredatını bütünleştiren yenilikçi bir model sunmaktadır (National Museum of Singapore, t.y.).

Türkiye’de müzelerin eğitimde kullanılması düşüncesi ilk kez 1868’de Galatasaray Lisesi’nde kurulan okul müzesiyle başlamış, 1930’lu yıllarda Bursa’da açılan okul müzeleriyle sürmüştür. Öğretmenlerin müzelerden nasıl yararlanabileceklerini göstermek amacıyla 1958’de “Müze El Kitabı” hazırlanmış, ancak bu girişimler yaygınlık kazanmamıştır (Çakır İlhan, 2013, s. 303).

Bu pedagojik gelişme sürecinde “okul müzesi” kavramı eğitim literatürüne girmiştir. Satı Bey, yalnızca okul içi eğitimi değil, öğrencilerin toplumsal ve tarihî çevreyi tanımaları için inceleme gezilerini de öğretim yöntemi olarak savunmuştur. Ona göre müzeler yalnızca “ibret alma” belgeleri değil, aynı zamanda nesneler üzerinden öğrenme imkânı sağlayan eğitim mekânlarıdır (Salbacak, 2011, s. 10).

John Dewey, Türk eğitim sistemi hakkındaki raporunda okul binalarının eğitim yöntemleriyle doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre sıradan yapılar yenilikçi öğretim yöntemlerini engelleyerek öğrencileri pasif, ezbere dayalı bir öğrenmeye yöneltmektedir. Bu nedenle kütüphane, müze, laboratuvar ve atölye gibi mekânların eğitimin ayrılmaz bir parçası olması gerektiğini belirtir. Ayrıca İstanbul Darülfünunu'nda bir arkeoloji şubesi açılmasını önererek müzelerin yalnızca sergileme değil, bilimsel araştırma ve uzman yetiştirme işlevi de üstlenmesi gerektiğini savunur. Dewey, Maarif Vekâleti bünyesinde okul yapılarının pedagojik ve sağlık koşullarına uygun tasarlanması için bir birim kurulmasını önermiş, ekonomik koşullara göre “açık hava okulları” gibi modellerin de uygulanabileceğini dile getirmiştir (Dewey, 1939, s. 25). Dewey’e göre müzeler, hem kendisinin keyif alarak sık sık ziyaret ettiği kurumlar hem de eğitimi destekleyen zengin yaşam deneyimlerinin bir parçasıdır. Ancak o, müze deneyimlerinin etkileşimli olanlar da dahil daha derin ve gerçek yaşam deneyimleriyle bağlantılandırılması gerektiğini savunmuştur. Dewey, insanların müzeler aracılığıyla da öğrenebileceğini; tıpkı okullarda ya da kitaplar yoluyla öğrenebildiklerini düşünmüştür. Bununla birlikte, gerek resmi (okul) gerekse gayri resmi (müze) olsun, tüm öğrenme ortamlarının kendi özel bağlamlarının ötesindeki dünyayla ilişkilerini sürekli olarak gözden geçirmeleri gerektiğini ileri sürmüştür (Dewey, 2004, s. 423).

1962’de UNESCO Bölge Semineri’nin Türkçeye çevrilmesiyle, müze programlarının yalnızca müze uzmanı, konservatör, kütüphaneci ve idari personel tarafından değil, eğitimden sorumlu bir uzman tarafından da yürütülmesi gerektiği anlayışı Türk müzeciliğine girmiştir. Bu gelişme, müze kadrosuna koleksiyonu topluma aktaran ve yorumlayan yeni bir profesyonelin, yani müze eğitimcisinin eklenmesini sağlamıştır (Atagök, 1999, s. 192).

Türkiye’de müzelerin örgün ve yaygın eğitimde sistemli olarak kullanılmaya başlanması 1990’lı yıllara dayanmaktadır. 2000’li yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı’nın program değişiklikleriyle yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiş, müzeler sınıf dışı öğrenme alanı olarak tanımlanmıştır (Çakır İlhan, 2013, s. 303).

Müze öğrenme, nesneler aracılığıyla deneyimlenerek gerçekleştiği için geleneksel eğitimden ayrılır. Bu süreçte odak noktası, bireyin beceri, etkinlik ve yaratıcılığa dayalı deneyim kazanmasıdır (Aydemir, 2010, s. 53). Çağdaş müze eğitiminde teknolojiden de yararlanılmakta ve bilgisayar, video, film gibi araçlarla aktif öğrenme desteklenmektedir.

Ayrıca sergiler, konferanslar ve atölyeler bilimsel çalışmalara katkı sağlamaktadır (Atasoy, 1994, s. 38).

1993 yılında gerçekleştirilen I. Müzecilik Sempozyumu'nda Tezgel, müzelerin yalnızca sergileme mekânı olmadığını, aynı zamanda halk için eğitim işlevi üstlendiğini vurgulamıştır (s. 53). Bu dönemde artan müze sayısı, müzelerin eğitimde üstlendiği rollerin önemini ortaya koymuş ve bu alanda uzman eğitimcilerin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır ve Türkiye'de de hem lisans hem lisansüstü düzeyde müzecilik ve müze eğitimi programları açılmıştır. Yıldız Teknik, Ankara, İstanbul, Mimar Sinan Güzel Sanatlar, Dokuz Eylül, Akdeniz ve Başkent Üniversiteleri bu alanda öncü kurumlardır. 2000'li yıllarla birlikte örgün eğitimde de müze eğitimi önemli bir yer kazanmış; 2005–2006 öğretim yılından itibaren Türkçe, matematik, fen ve teknoloji gibi derslerde müzelerden yararlanılması teşvik edilmiştir. Görsel sanatlar ders programlarında ise müze eğitimi öğrenme alanı ilköğretim 1. sınıftan 8. sınıfa kadar yer almış, Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde “Müze Eğitimi” dersi okutulmaya başlanmıştır. Ayrıca öğretmen yetiştirme programlarında, özellikle sınıf, sosyal bilgiler ve resim öğretmenliği bölümlerinde bu ders zorunlu ya da seçmeli olarak verilmiştir. Ancak bu gelişmelere karşın Türkiye'de müze eğitimi alanında uzmanlaşmış insan gücü hâlâ yetersizdir. 2017 itibarıyla alanda doktora düzeyinde bir program bulunmamakta, çalışmalar genellikle yüksek lisans tezleri düzeyinde yürütülmektedir (Çakır İlhan, 2017, s. 94).

Bu kurumsal gelişmelerin günümüze yansıması, Mertoğlu ve Usta'nın (2023) araştırmasında da görülmektedir. Söz konusu çalışmada, 2018–2022 yılları arasında yazılmış 20 lisansüstü tezin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütüldüğü belirlenmiştir. Tezlerin çoğunlukla disiplinlerarası müze eğitimi ve sosyal bilimler alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bulgular, müze eğitimi alanının son yıllarda giderek geliştiğini, ancak hâlâ sınırlı sayıda araştırmacı tarafından ele alındığını göstermektedir.

Akademik düzeyde artan bu ilgi, uygulama alanına da yansımıştır. Günümüz müzeciliğinde eğitim faaliyetleri, genel ziyaretçilere ve öğrenci gruplarına yönelik programlarla çeşitlenmeye başlamıştır. Özellikle öğrencilere yönelik etkinlikler, örgün eğitimi destekleyici ve nesne temelli bir yaklaşımla yürütülmekte, yaratıcı düşünme ve yaşam boyu öğrenme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çağdaş müze eğitim programları, sürekli ve süreli sergilerle ilişkilendirilerek hafta sonu ya da yaz tatili gibi

farklı zaman dilimlerinde de uygulanabilmektedir. Disiplinler arası bir yapıda, eğitimciler ve alan uzmanlarının iş birliğiyle geliştirilmektedir (Özmen, 2018, s. 317).

Ülkemizde bazı müzelerde müzede eğitim etkinliklerine yer verilmektedir. Bu müzelerin başlıcalarından biri Pera Müzesi’nde yürütülen öğrenme programları, çocuklar, gençler ve yetişkinleri sanatla buluşturmayı; müze bilincini geliştirmeyi ve sanatı herkes için erişilebilir kılmayı hedeflemektedir. “Pera Öğrenme” kapsamında düzenlenen etkinlikler, eserler üzerine yapılan yorum ve değerlendirmelerle katılımcıların yaratıcılığını teşvik ederken, atölye çalışmalarıyla uygulamalı öğrenmeyi desteklemektedir. Koleksiyon ve süreli sergilere paralel olarak farklı yaş gruplarına, özel gereksinimli bireylere ve öğretmenlere yönelik hazırlanan bu programlar, müzeyi toplumsal yaşamın aktif bir parçası haline getirmeyi amaçlamaktadır (Pera Müzesi, t.y.).

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, çocuklara sanat, tarih ve kültürel mirası tanıtmayı; bu değerleri anlamalarını, korumalarını ve sürdürülebilir hale getirmelerini amaçlayan kapsamlı öğrenme programları yürütmektedir. Müzede düzenlenen geziler ve tematik atölye çalışmaları, çocukların merak duygusunu geliştirmeyi, eleştirel düşünme ve gözlem becerilerini güçlendirmeyi hedeflemekte; sanat ve tarih aracılığıyla kültürel kimlik bilinci kazandırmaktadır (Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, t.y.).

Mardin Müzesi’nde gerçekleştirilen öğrencia (edutainment) uygulamaları incelendiğinde, özellikle çocuklara yönelik zengin bir atölye çeşitliliği öne çıkmaktadır. Müze bünyesinde heykel, kil tablet, seramik, sikke yapımı, kök boya baskı, Karagöz, bakır işleme, uçurtma, ebru, bez bebek yapımı, ahşap yakma, geleneksel çocuk oyunları ve masal atölyesi gibi otuzdan fazla etkinlik düzenlenmektedir. Bu çalışmalar genellikle müzenin kış ve yaz okulu programları kapsamında yürütülmekte ve temel hedef olarak çocuklara kültürel miras bilinci kazandırmak, onları eğlenerek öğrenmeye teşvik etmek amaçlanmaktadır. Yaz tatili dönemi boyunca düzenlenen bu atölyeler, çocukların hem kültürel varlıkları tanımlarına hem de sanatsal üretim süreçlerine katılarak keyifli bir öğrenme deneyimi yaşamalarına olanak sağlamaktadır. Örneğin kök boya baskı atölyesinde çocuklar, Mardin’in geleneksel el sanatlarından biri olan baskı boyama tekniğini doğal kök boyalar kullanarak uygulamakta ve kültürel mirası deneyimleyerek öğrenmektedir. Benzer şekilde sikke basım atölyesinde çocuklar, paranın tarihine ilişkin bilgi edindikten sonra kendi sikkelerini tasarlayıp basmakta; böylece hem tarihsel süreçle etkileşim kurmakta hem de üretim sürecine katılmanın mutluluğunu yaşamaktadırlar (Gürhan, 2021, s. 579).

Bursa'daki müze eğitim uygulamaları incelendiğinde, özellikle Karagöz Müzesi ve Bursa Kent Müzesi gibi kurumlarda çocuklara ve bireylere yönelik atölye-üretim temelli etkinliklerin planlandığı görülmektedir. Katılımcıların yalnızca pasif ziyaretçi konumunda kalmadığı bu etkinliklerde; “Karagöz Tasarım Atölyesi,” “Yaratıcı Drama Atölyesi,” “Kil Atölyesi” gibi uygulamalar aracılığıyla bireylerin gölge oyunu karakterleri tasarlama, kil malzemeye üretim yapma ve drama yöntemiyle tarihsel temaları deneyimleme süreçlerine aktif biçimde katıldıkları dikkat çekmektedir. Bu yönüyle Bursa'daki müzeler, ziyaretçiyi öğrenme sürecinin merkezine alan, üretim ve deneyim temelli çağdaş müze eğitimi yaklaşımını benimsemektedir. (Bursa Müzeler Şube Müdürlüğü, t.y.).

Benzer şekilde, Kırşehir Kaman Kalehöyük Arkeoloji Müzesi de teknolojiyi etkin biçimde kullanan eğitim uygulamalarıyla öne çıkmaktadır. Müze, çocuklar, ev kadınları ve dezavantajlı gruplara yönelik drama etkinlikleri, el yapımı çömlek, sikke basımı, mozaik ve çivi yazısı gibi uygulamalı atölyeler düzenlemektedir. Ayrıca her yıl “Arke-okul” adlı yaz okuluyla katılımcılara arkeoloji, tarih ve el sanatlarını eğlenceli bir biçimde öğretmeyi hedeflemektedir. Bu yönüyle müze, hem okul dışı öğrenme ortamı sunmakta hem de kültürel mirasın eğlenceli yollarla aktarılmasına katkı sağlamaktadır (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü).

Geçmişten günümüze uzanan süreçte müzeler, toplumsal belleğin korunmasının ötesine geçerek bireylerin öğrenme deneyimlerine doğrudan katkı sağlayan dinamik kurumlar haline gelmiştir. Müzede eğitim anlayışı, başlangıçta yalnızca bilgi aktarımına dayalı etkinliklerden oluşurken; günümüzde katılımcı, deneyim temelli ve disiplinler arası yaklaşımlarla zenginleşmiştir. Türkiye’de ise bu dönüşüm, hem müze politikalarının hem de eğitim kurumlarıyla yürütülen iş birliklerinin artmasıyla belirginleşmiştir. Teknolojik yeniliklerin ve dijital uygulamaların müzecilikle bütünleşmesi, öğrenme ortamlarını daha erişilebilir, etkileşimli ve kapsayıcı bir hale getirmiş; böylece müzeler, bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerinde önemli birer kültürel aktör konumuna yükselmiştir.

3.3. Ankara’da Bulunan Müzelerin Eğitim Etkinlikleri

Türkiye’nin başkenti Ankara, tarihî, kültürel ve sanatsal birikimiyle çok sayıda müzeye ev sahipliği yapmaktadır. Arkeolojiden bilime, etnografyadan sanata kadar geniş bir yelpazede koleksiyonlar barındıran müzeleriyle kent, ülkenin kültürel belleğini temsil eden önemli merkezlerden biridir. Başkent olması nedeniyle kamu kurumlarına bağlı pek çok

müzenin burada yer alması, Ankara'yı müzecilik ve müze eğitimi alanında özel bir konuma taşımaktadır. Bu çeşitlilik, Ankara'yı yalnızca tarihî mirası koruyan değil, aynı zamanda bu mirası eğitim aracılığıyla topluma aktaran bir “öğrenen şehir” konumuna getirmektedir.

2025 yılı itibarıyla Ankara'da Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı 82 müze bulunmaktadır. Ancak bu müzelerin yalnızca 18'inde düzenli biçimde eğitim etkinlikleri yürütülmektedir. Bu kurumların başında, Türkiye'de müze eğitimi uygulamalarının öncüsü sayılan Anadolu Medeniyetleri Müzesi gelmektedir. Müze, 2002'de başlatılan eğitim birimi ve atölye çalışmalarıyla öğretmen ve öğrencilere yönelik etkinlikler düzenlemektedir. 2004'ten itibaren kapsamlı bir müze eğitimi modeli oluşturmuştur. Aynı dönemde Rahmi M. Koç Müzesi de ilköğretim öğrencilerine yönelik “Müzedede Eğitim” paketiyle Türkiye'de sistematik müze eğitimi uygulamalarına öncülük etmiştir. (Buyurgan, 2017, s. 320–321).

Ankara'da bulunan Rahmi M. Koç Müzesi okul gruplarına yönelik eğitim programlarını öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve yaratıcı gelişimlerini destekleyecek biçimde yapılandırmıştır. Müze, öğrenme sürecini sadece bilgi aktarımıyla sınırlamayıp öğrencilerin hayal gücünü, keşfetme isteğini ve üretkenliğini harekete geçirmeyi amaçlamaktadır. Program içerikleri dinamik bir yapıya sahiptir ve okullardan gelen geri bildirimler doğrultusunda sürekli güncellenmektedir. Çeşitli yaş gruplarına hitap eden etkinlikler arasında “Müzedede Ara Bul”, “Müzedede Bilgi Avı”, “Müze Kaşifleri”, “Başkentimin Tarihini Öğreniyorum” ve “Anamorfoz Atatürk” gibi uygulamalar yer almaktadır. Ayrıca “Dünya Bebekleri Koleksiyonu”, “Biyoloji Atölyeleri” ve “Eğlen/Öğren İnteraktif Çocuk Merkezi Atölyeleri” gibi tematik çalışmalar, çocukların farklı disiplinlerle ilişki kurarak öğrenmelerini teşvik etmektedir (Rahmi M. Koç Müzesi, t.y.).

Nitekim Özbek, Akyol ve Köksal Akyol'un (2017, s. 147–150). Ankara'daki beş müze (Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Yaşayan Müze, Ankara Veteriner Anatomi Müzesi ve Rahmi M. Koç Müzesi) üzerine gerçekleştirdiği araştırma da, kentteki müze eğitim faaliyetlerinin özellikle çocuklara odaklandığını göstermektedir. Araştırmada drama, rehberli turlar ve atölye gibi yaşantısal yöntemlerin öğrenmeyi güçlendirdiği; broşür, seminer ve QR kod gibi araçların bilgi aktarımını desteklediği belirtilmiştir. Bununla birlikte, yetişkin ve aile katılımının sınırlı kalması,

Ankara'daki müze eğitiminin potansiyel gelişim alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi'nin eğitim programları; çocuklara, gençlere ve okul gruplarına yönelik çok yönlü, deneyim temelli öğrenme etkinlikleriyle dikkat çekmektedir. Hafta içi okul gruplarına yönelik müze gezisi ve atölye çalışmalarını içeren programlarda öğrenciler hem arkeolojik eserleri keşfetmekte hem de üretim süreçlerine aktif biçimde katılmaktadır. Hafta sonu atölyeleri ise bireysel katılıma açık olup çocukların yaratıcılığını geliştirmeye, sanatla düşünme ve üretme becerilerini desteklemeye yöneliktir. Bunun yanında yarıyıl ve yaz tatillerinde düzenlenen tematik programlarda arkeoloji, sanat tarihi ve müzecilik konuları eğlenceli etkinliklerle bütünleştirilmektedir. “Askıda Müze Eğitimi Var!” projesi aracılığıyla imkânı sınırlı okullar desteklenirken, “Museum Takeover Day” etkinliğiyle çocuklara müzeyi yönetme ve kurgulama deneyimi sunulmaktadır. Bu yönüyle Erimtan Müzesi, yalnızca sergi gezileriyle değil, aynı zamanda yaratıcı öğrenme deneyimlerine dayalı çağdaş müze eğitimi yaklaşımıyla da öne çıkmaktadır (Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, t.y.).

Doğa tarihi alanında Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi, okul öncesi ve ilköğretim düzeyindeki öğrencilere yönelik programlarıyla öne çıkmaktadır. Görme engelli ziyaretçilere özel alanlar sunan müzede, müfredata dayalı ancak interaktif biçimde tasarlanmış uygulamalar yürütülmektedir. Özellikle “Gezici Müze Projesi”, doğa ve bilim temelli öğrenmeyi yaygınlaştıran etkili bir örnek olarak dikkat çekmektedir (Pamuklu & Gürdal Pamuklu, 2023, s. 141–146).

ODTÜ Toplum ve Bilim Merkezi'nin çevrim içi rezervasyon sistemiyle yürütülen etkinlikleri; “Zaman Kapsülü”, “Göbeklitepe” gibi tarih ve kültürel miras odaklı uygulamaların yanı sıra bilim ve teknoloji temalı atölyeleri de kapsamakta, böylece müze ve merkezlerin disiplinler arası bir öğrenme ortamı sunduğunu göstermektedir (ODTÜ Toplum ve Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2025).

Eğitim temelli müzeciliğin bir diğer örneği olan İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, çocuk ve gençlere yönelik programlarıyla belleğin korunması ve geçmişin gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlamaktadır. Müze, zemin kattaki çocuk eğitim alanı ve beşinci kattaki etkinlik salonlarıyla öğrenmeyi merkezine alan çağdaş bir müzecilik anlayışını temsil etmektedir. (Buyurgan & Karaaziz Şen, 2023, s. 48).

Müze Kumbaram projesi ise geçmişin değerlerini geleceğe taşıyan bir kültürel aktarım modeli sunmaktadır. “Kumbara” metaforu üzerinden bireylerin kültürel birikimlerini yaşatarak çocuklara ve yetişkinlere yönelik atölyeler, araştırma etkinlikleri ve bilinçlendirme çalışmaları düzenlemektedir (BirKültür, t.y.).

Türkiye’nin erken okuryazarlık kültürünü simgeleyen Cin Ali Müzesi, 2019 yılında açılmış ve Cumhuriyet dönemi eğitim mirasını günümüze taşımıştır. Müze, çocuklara, öğretmenlere ve ailelere yönelik atölye, yaratıcı okuma ve drama etkinlikleriyle okuma sevgisini güçlendirmeyi hedeflemektedir (Cin Ali Eğitim ve Kültür Vakfı, t.y.).

Ankara açık hava müzeleri açısından da zengin bir örnek alandır. Altıncı Köy Açık Hava Müzesi, kırsal yaşamı yeniden canlandırarak geleneksel üretim biçimlerinin eğitimle aktarılmasını sağlamaktadır. Dokuma, bakırcılık, demircilik ve hırcılık gibi el sanatları uygulamalı atölyelerle öğretilmekte; katılımcılar tarihî üretim süreçlerini deneyimleyerek öğrenmektedir (Yenigül & Silav, 2019, s. 528). Beypazarı’ndaki Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzesi ise “Köyde Bir Gün”, “Yazmacılık” ve “Hıdırellez” gibi etkinliklerle kültürel mirası uygulamalı biçimde yaşatmaktadır (Altınbaş & Etikan, 2021, s. 33–36).

Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik önemli bir merkez olan Ankara SOKÜM Müzesi, ebru, ıhlamur baskı ve gölge tiyatrosu gibi atölyelerle geleneksel sanatları yaşatmaktadır. Okul gruplarına yönelik etkinliklerde öğrenciler, Karagöz ve orta oyunu karakterleriyle kültürel mirası etkileşimli biçimde öğrenmektedir. TEMA Vakfı iş birliğiyle yürütülen doğa temalı çalışmalar ise çevre bilincini kültürel mirasla ilişkilendirmektedir (Ölçer Özünel, 2013, s. 67–71).

Çocuklara yönelik farklı bir yaklaşım sunan Da Vinci Çocuk Müzesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenmiş özel bir müzedir. Kızılderili, Eskimo ve eski Türk kültürlerine ait yaşam biçimlerini tanıtan görsel-sergisel düzenlemelerin yanı sıra mimarlık, tasarım ve sanat atölyeleriyle çocukların yaratıcılık ve şehir bilincini geliştirmektedir (Da Vinci Çocuk Kampüsü, t.y.).

Sanat eğitimi alanında Mustafa Ayaz Müzesi ve Plastik Sanatlar Vakfı, çağdaş plastik sanatlara odaklanan etkinlikleriyle dikkat çekmektedir. Müze, düzenli sergilerin yanı sıra atölyelerinde yaratıcı sanatsal üretime dayalı eğitim programları yürütmektedir (Mustafa Ayaz Müzesi ve Plastik Sanatlar Vakfı, t.y.).

Etimesgut'taki Türk Tarih Müzesi ve Parkı, tarih bilincini yaratıcı sanat uygulamalarıyla bütünleştiren bir eğitim modeline sahiptir. Farklı yaş gruplarına yönelik heykel, seramik, resim, Göktürk alfabesi ve tiyatro etkinlikleriyle hem çocuklara hem ailelere yönelik bütüncül bir öğrenme ortamı sunmaktadır (Türk Tarih Müzesi ve Parkı, t.y.).

Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, çocukların oyun ve yaratıcılık kültürünü destekleyen etkinlikleriyle dikkat çekmektedir. Rehberli turlar ve tematik atölyelerle öğrenciler, geçmiş dönem oyuncaklarını inceleyerek kültürel belleğin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, t.y.).

Gökyay Vakfı Satranç Müzesi ise öğrenmeyi oyunla birleştiren etkinlikleriyle çağdaş müze eğitiminin örneklerinden biridir. “Epoksi Satranç Taşları”, “Minyatür Satranç Seti” ve “LEGO Klasik” gibi atölyelerle çocukların tasarım ve problem çözme becerileri desteklenmekte, “Sherlock Holmes ile Müze Dedektifliği” etkinliğiyle gözlem ve mantık yürütme becerileri eğlenceli biçimde geliştirilmektedir (Gökyay Vakfı Satranç Müzesi, t.y.).

Sonuç olarak, Ankara'daki müzeler yalnızca kültürel mirası koruyan değil, aynı zamanda çocuk, genç, yetişkin ve aileleri kapsayan çok yönlü eğitim etkinlikleriyle öğrenmeyi destekleyen kurumlardır. Devlet müzelerinde tematik sergiler ve rehberli geziler ön plandayken, özel müzelerde uygulamalı atölye ve yaratıcı öğrenme süreçleri öne çıkmaktadır. Bu çeşitlilik, Ankara'yı müze eğitimi açısından Türkiye genelinde bir model şehir konumuna taşımaktadır.

3.4 Müze Türleri

Çağdaş müzecilik ile birlikte müzelerin sayısı ve çeşitliliği artmıştır. Bu artış ve çeşitlilik beraberinde gelişen teknoloji ile birlikte pek çok müze türü ortaya çıkmıştır. Buyurgan'ın (2019) yaptığı kategorizasyona göre;

1.Koleksiyonlarına göre müzeler: Genel Müzeler, Arkeoloji Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Sanat Müzeleri, Endüstri (Sanayi) Müzeleri, Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri, Tarih Müzeleri, Bilim Müzeleri, Planetaryumlar, Panoramik Müzeler, Ekonomik müzeler;

2. Bağlı Oldukları Yönetim Birimine Göre Müzeler: Devlet Müzeleri, Özel Müzeler, Belediye Müzeleri, Kent Müzeleri, Eğitim Kuruluşlarına ve Üniversitelere Bağlı Müzeler, Askeri Müzeler;

3. Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler: Bölge Müzeleri, Çevre Müze (Ekomüze);
4. Hitap Ettikleri Kitleye Göre Müzeler: Uzmanlık Müzeleri, Çocuk, Sanat ve Gençlik Müzeleri;
5. Koleksiyonlarını Sergileme Mekânlarına Göre Müzeler: Açık Hava Müzeleri, Anıt Müzeler, Müze Evler;
6. İşlevlerine Göre Müzeler: Atatürk ve Türk Büyükleri Müzeleri, Sanal Müzeler, Devrim Müzeleri şeklinde sınıflandırılabilir.

3.5.Müzelerin Görevleri

Müzeler; toplama, belgeleme, koruma (bakım ve onarım), sergileme ve eğitim gibi temel işlevleriyle kültürel mirasın korunmasını ve toplumla paylaşılmasını sağlayan kurumlardır. Bu bölümde, müzelerin söz konusu görevleri ele alınmıştır.

3.5.1. Müzelerin Toplama Görevi

Müzelerin temel işlevleri arasında kültürel, sanatsal ve bilimsel açıdan değer taşıyan nesnelerin öncelikle toplanarak koleksiyon haline getirilmesi yer alır. Bu süreç, müzelerin diğer görevleri olan koruma ve sergilemenin de başlangıç noktasını oluşturur. İnsanlık tarihinin önemli bir aşaması olan bu toplama ve biriktirme çabası, müzelerin halka açık bilgi paylaşım alanları olarak gelişmesine katkı sağlamaktadır (Karabıyık, 2007, s. 4). Bu işlevi yerine getirirken müzeler, kendi özelliklerine uygun eserleri satın alma, arkeolojik kazılar, bağış veya hibe yoluyla ya da karşılıklı değişim yöntemleriyle koleksiyonlarına kazandırmaktadır (Bolu Sert, 2017, s. 28).

Müzelerde toplama işlevi, kurumun niteliği, politikaları, programları ve fiziki olanaklarına bağlı olarak uzman personel tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle müze müdürleri ya da uzmanları, koleksiyonun özelliklerini bilerek hangi eserin nerede olduğunu ve mümkünse hangi yöntemle elde edileceğini planlamalıdır. Aksi halde toplama süreci rastlantısal, plansız ve politikadan yoksun bir şekilde ilerler ve amacına ulaşamaz (Buyurgan & Mercin, 2005, s. 56-57).

Toplama işlevi yalnızca eserlerin müze koleksiyonuna kazandırılması süreci değil, aynı zamanda kurumun uzun vadeli hedefleriyle uyumlu, planlı ve bilinçli bir yaklaşımın temel

göstergesidir. Bu bağlamda toplama süreci, müzelerin varlığını sürdürebilmesi ve toplumla sağlıklı bir etkileşim kurabilmesi açısından kritik bir rol üstlenmektedir.

3.5.2. Müzelerin Belgeleme Görevi

Müzelerin belgeleme işlevi, koleksiyonlarda yer alan eserlerin düzenli biçimde korunmasını, kolayca bulunabilmesini ve kaybolmalarının önlenmesini amaçlar. Bu süreçte farklı yöntemlerden yararlanılabilir. Örneğin, eserlerin kronolojik olarak sıralanması ve bu sıralamaya bağlı olarak fotoğraflanması, belgelerin işlevselliğini artırır. Günümüzde ise slayt, video kamera, CD-ROM ya da ses kayıtları gibi teknolojik araçların kullanılması belgelemenin kalıcılığını güçlendirmektedir. Belgeleme için gerekli kaynak, fonlardan veya sponsor desteklerinden sağlanabilir. Müzelerin en temel sorumluluklarından biri, koleksiyonlarındaki her eseri eksiksiz biçimde belgelemektir (Buyurgan & Mercin, 2005, s. 58).

3.5.3. Müzelerin Koruma (Bakım-Onarım) Görevi

Müze koleksiyonlarının temel amacı, insanlık tarihine tanıklık eden eserlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi ve ideal olarak “ömürsüz” hale getirilebilmesidir. Ancak cansız varlıklar olmalarına karşın, koleksiyon parçaları zaman içerisinde çeşitli dış etkenlerin etkisiyle yıpranmakta, dokuları bozulmakta ve bunun sonucunda ömürleri kısalabilmektedir. Bu tür bozulmalar, müze objelerinin insanlığın sosyal ve teknolojik gelişimini belgeleyen özgün kaynaklar olma işlevini zedeleyerek, eserlerin yanlış ya da eksik bilgi taşıyıcı hale gelmesine yol açabilmektedir (Can, 1999, s. 101). Dolayısıyla koruma, müzeciliğin yalnızca teknik bir alt dalı değil; aynı zamanda müze koleksiyonlarının bilimsel ve eğitimsel değerini sürdürebilmesi için vazgeçilmez bir süreçtir.

Müzeler, koleksiyonlarındaki eserlerin korunması için gerekli tüm önlemleri almakla yükümlüdür. Ancak koruma işlevi, müzelerin diğer görevlerine kıyasla oldukça zahmetli ve güç bir süreçtir. Eserlerin yapımında kullanılan malzemeler ve sahip oldukları tarihsel geçmiş farklılık gösterdiğinden, uygulanacak koruma yöntemleri de buna bağlı olarak değişmektedir. Müzelere kazandırılan her eser öncelikle materyal özellikleri ve nitelikleri dikkate alınarak, yapısal bozulmaların önlenmesini hedefleyen uygun konservasyon süreçlerinden geçirilir. Bu işlemin ardından, eserin özgünlüğüne sadık kalınarak en az

müdahaleyle restorasyon uygulanır ve eser sergileme ya da depolama için hazır hale getirilir (Şimşek, Yıldız & Danacı, 2019, s. 52).

Bununla birlikte, koruma yalnızca eser üzerinde yapılan teknik müdahalelerle sınırlı değildir. Yangın, vandalizm, hırsızlık, deprem gibi felaketler; sıcaklık ve nem değişimleri, havadaki toz ve ışıklandırma gibi çevresel faktörler de koleksiyonların korunmasında dikkate alınması gereken başlıca unsurlar arasında yer almaktadır. Bu faktörler arasında özellikle sıcaklık ve nem düzeyleri ile aydınlatma koşulları, eserlerin uzun vadeli korunmasında en kritik etmenler olarak öne çıkmaktadır (Sirel, 1999, s. 113). Bu nedenle çağdaş müzecilikte, koruma ve saklama koşullarının iyileştirilmesi yalnızca teknik bir zorunluluk değil, aynı zamanda müzelerin eğitim, araştırma ve toplumsal hafıza işlevlerini sürdürebilmesi için temel bir gereklilik haline gelmiştir.

3.5.4. Müzelerin Sergileme Görevi

Müzelerde sergileme işlevi, koleksiyonların, sergi mekânlarının ve bu sürece dair tüm uygulamaların ziyaretçiyle buluşturulduğu alanı ifade eder. Bu alan hem müzenin kimliğini yansıttığı hem de ziyaretçinin deneyimini şekillendirdiği için büyük önem taşır. Sergileme, müzenin görünen yüzü olarak; objelerin doğru algılanması ve anlamlandırılması, gerekli bilgilerin aktarılması ve sergi salonlarının rahatça gezilebilmesi gibi işlevleri en etkili biçimde yerine getirmelidir (Bolu Sert, 2017, s. 30).

Müzelerin toplumu eğitebilmesi için nitelikli koleksiyonlara sahip olmaları gereklidir; ancak bu koleksiyonların değer kazanabilmesi ve topluma yarar sağlayabilmesi, iyi planlanmış sergileme düzenleriyle mümkündür. Bu noktada müzeciler “çok eser mi yoksa az eser mi sergilenmeli?” sorusu üzerinde tartışmışlardır. Az eser sergilenmesini savunanlar, ziyaretçinin dikkatini yoğunlaştırarak daha iyi öğrenmesini ve estetik haz duymasını hedeflerken, çok eser sergilemeyi savunanlar ise açık depolama yaklaşımını önermiştir. Bu yaklaşıma göre halka kapalı depolar düzenlenerek sergi alanlarına eklenmekte ve eserler sınıflandırılarak sunulmaktadır (Atasoy, 1999, s. 175).

Sergilerin düzenlenmesinde tıpkı diğer tasarım alanlarında olduğu gibi temel tasarım öğeleri belirleyici rol oynar. Sergi mekânlarının ya da sergileme elemanlarının tasarımında çizgi, renk, doku, şekil, biçim, ton, boyut, odak, denge, uyum, karşıtlık, hareket ve ritim gibi kriterlerin dikkate alınması sergilemenin niteliğini artırır (Madran, 2012, s. 291).

Müzelerin varlığı ise ziyaretçilerle anlam kazanır. Bu nedenle ziyaretçilerin müzeye ilgisini çekebilmek ve eserler üzerinde dikkatlerini yoğunlaştırabilmek için anlaşılır, ilgi uyandırıcı ve rahat gezilebilecek sergileme düzenleri oluşturulmalıdır. Sergilerin ilgi çekici olabilmesi için güncel teknolojik olanaklardan yararlanılması ve sergilerin çağdaş gelişmelere uyum sağlaması da büyük önem taşımaktadır (Danacı, 2019, s. 48).

3.5.5. Müzelerin Eğitim Görevi

Günümüzde müzelerde eğitim işlevi, geleneksel koruma görevinden daha da öne çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan ve ardından Avrupa'ya yayılarak özellikle İngiltere ve Almanya'da gelişen bu yaklaşım, “müze pedagojisi” ve “müze eğitimi”nin önemini ortaya koymaktadır. Bugün gerek sanat gerek bilim müzeleri birer eğitim kurumu olarak kabul edilmekte; gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve estetik duygunun gelişimine katkı sağlayan temel yaygın eğitim ortamları arasında değerlendirilmektedir (Atagök, 1999, s. 137).

Müzeleri bilgi-belge arşivlerinden ayıran en temel özellik, koleksiyonlarını gerçek nesnelerin oluşturmasıdır. Arşivler yalnızca nesnelere dair kayıt ve belgelerden oluşurken, müzelerde öğrenme süreci doğrudan nesnenin gerçekliğine dayanır. Nesnenin sahip olduğu bu somutluk, taşıdığı bilginin kalıcılığını artırır; ancak bu bilgiyi doğru okuyabilmek özel bir eğitim gerektirir. Bu nedenle müzeler, nesnelerin farklı ziyaretçi profilleri tarafından anlaşılmasını kolaylaştıran ve öğrenme sürecine rehberlik eden kurumlar olarak işlev görür (Erkün Oruçoglu, 1999, s. 181).

1950'li yıllarda eğitim bilimlerinde yaşanan dönüşümle birlikte, öğrencinin pasif bilgi alıcısı olmaktan çıkıp araştırarak kendi bilgisini üretmesi gerektiği vurgulanmış; bu anlayış, müze ve kütüphanelerin eğitimdeki rolünü güçlendirmiştir. Bu dönemde müzeler, koleksiyonlarını yalnızca sergileme amacıyla değil, aynı zamanda toplumu eğlendirme ve öğretme aracı olarak kullanmaya başlamıştır. 1960'lardan itibaren müzelerin kültür merkezlerine dönüşmesiyle, özellikle 1970'li yıllarda sanat eğitimi alanında müze kullanımı zorunlu hale gelmiş; çokkültürlü eğitim, müze eğitimi ve kültür temelli dersler öğretim programlarında yer bulmuştur. Bu yıllarda müze eğitimi anlayışı, nesnelerin salt bilgi aktarımının ötesine geçerek toplumun farklı kesimlerini, insan gelişimini, iletişim teorilerini ve kültürlerarası etkileşimi merkeze alan bir boyut kazanmıştır. 1990'lara gelindiğinde ise müzelerde araştırmacı, konservatör, restoratör, mimar, iç mimar, eğitimci-pedagog, metin yazarı ve halkla ilişkiler uzmanı gibi farklı disiplinlerden profesyonellerin

görev almasıyla birlikte, müzelerin toplama, arşivleme, koruma ve sergilemenin yanı sıra eğitim işlevi de bilimsel temeller üzerinde kurumsal bir kimlik kazanmıştır (Çakır İlhan, 2017, s. 94).

Bu tarihsel gelişim süreciyle birlikte, müzelerdeki eğitim etkinlikleri günümüzde çok daha geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Müzeler artık okul gruplarına, ailelere, çocuklara, gençlere, yetişkinlere ve engellilere yönelik etkinlikler sunmaktadır. Ancak müzenin büyüklüğü, finansal olanakları, personel durumu, iş birlikleri, hedefleri, koleksiyonunun niteliği ve teknolojik altyapısı bu etkinliklerin çeşitliliğini doğrudan etkilemektedir. Ayrıca müze eğitimi yalnızca müze binasıyla sınırlı kalmamakta; gezici müzeler, çevrimiçi etkinlikler ve toplum temelli projelerle de sürdürülmektedir (Tezcan Akmeahmet, 2012, s. 19).

21. yüzyılda bireylerin çok yönlü beceriler geliştirmesi gerekmekte, bu beceriler arasında “öğrenmeyi öğrenme” özel bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda müzeler, bireylerin öğrenme süreçlerinde başvurdukları önemli kaynaklardan biri haline gelmiştir. Benzer şekilde bilim merkezleri de farklı yaş gruplarını bilim ve teknolojiyle buluşturarak deneysel etkinlikler yoluyla toplumda bilimsel farkındalığı artırmayı hedeflemektedir. Aynı şekilde kütüphaneler, doğa parkları, arkeolojik alanlar, kültürel miras bölgeleri ve kent mekânları da okul dışı öğrenme ortamları olarak değerlendirilmekte, müze eğitiminin etki alanını genişletmektedir (Aykaç, Güneröz & Aykaç, 2021, s. 12).

Müze eğitimi, bireyin yaşamının farklı dönemlerine yayılan uzun soluklu bir öğrenme süreci olup yalnızca müze mekânlarında değil, okullarda, eğitim merkezlerinde ve gezici müzelerde de yürütülebilir. Müze uzmanları tarafından halka açık alanlarda düzenlenen seminer, konferans ve uygulama çalışmaları da bu sürecin bir parçasıdır. Müze ortamında gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri belgesel ve multivizyon gösterileri, rehberli turlar, drama, oyun, uygulama çalışmaları, eser eleştirisi ve yaratıcı yazma gibi etkinlikleri kapsar. Bu uygulamalar, ziyaretçilerin sanat ve kültürü doğrudan deneyimleyerek öğrenmelerine olanak tanır (Buyurgan & Mercin, 2005, s. 100).

Son olarak, müzelerde gerçekleştirilen eğitim ve ziyaretçi etkinliklerinin etkili olabilmesi planlı bir stratejik yönetim anlayışını gerektirir. Çağdaş müzecilik anlayışı müzeleri yalnızca sergileme mekânı olarak değil, aynı zamanda aktif öğrenme ortamı olarak konumlandırmaktadır. Bu nedenle müzelerin, örgün eğitim kurumlarıyla iş birliği içinde okul dışı öğrenme süreçlerine katkı sunacak biçimde yapılandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, müzelerin toplumsal rolünü güçlendirirken eğitim temelli bir vizyon geliştirmelerine de olanak tanır (Çetiner & Yavuz, 2021, s. 165).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen veriler ışığında ulaşılan bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında Ankara ilinde bulunan ve incelenen müzeler Tablo 1’de yer almaktadır. Tablo 1’de yer alan müzeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın güncellenmiş *Özel Müzeler* sayfası ile Bakanlığın resmi internet sitesinde yayımlanan *Devlet Müzeleri Listesi* esas alınarak derlenmiştir. Müze türlerinin sınıflandırılmasında ise Serap Buyurgan’ın editörlüğünü yaptığı *Müzedeki Eğitim: Öğrenme Ortamı Olarak Müzeler* (2019) adlı eserde yer alan “Müze Türleri” bölümündeki başlıklandırma ve tematik tasnif referans alınmıştır.

Tablo 1

Araştırma Kapsamında Ankara İlinde Bulunan ve İncelenen Müzeler

No	Müzenin İsmi	Bağlı Olduğu Kurum	Müze Türü (Arkeoloji, Etnografya, Bilim vb.)	Kuruluş Yılı	Müze Eğitimi Uygulaması Var mı?
1	Ankara Etnografya Müzesi	Devlet	Etnografya Müzesi	1930	Hayır
2	Gordion Müzesi	Devlet	Arkeoloji Müzesi	1963	Hayır
3	Kurtuluş Savaşında Atatürk Treni ve Vagonu	Özel	Tarih Müzesi	1964	Hayır
4	Anadolu Medeniyetleri Müzesi	Devlet	Arkeoloji Müzesi	1968	Evet
5	Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi	Özel	Tabiat Tarihi Müzesi	1968	Hayır
6	Beypazarı Tarih ve Kültür Müzesi	Özel	Tarih Müzesi	1977	Hayır
7	Ankara Resim Heykel Müzesi	Devlet	Sanat Müzesi	1980	Hayır
8	Cumhuriyet Müzesi	Devlet	Devrim Müzesi	1981	Hayır
9	Ankara Olgunlaşma Enstitüsü 100. Yıl Müzesi	Özel	Etnografya	1981	Hayır
10	Ziraat Bankası Müzesi	Özel	Ekonomüze	1981	Hayır
11	Gazi Ü. Mes. Eğ. Fak. Prof. Ülker Muncuk Müzesi	Özel	Üniversite Müzesi	1982	Hayır
12	Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi	Özel	Oyuncak Müzesi	1990	Evet
13	TCDD Malıköy Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	1990	Hayır
14	Kızılcahamam- Hocalı Müzesi	Özel	Tarih Müzesi	1992	Hayır
15	Türk Hava Kuvvetleri Müzesi	Özel	Askeri Müze	2002	Hayır
16	Türk Telekom ve Telekomünikasyon Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2002	Hayır
17	Haritacılık Müzesi	Özel	Askeri Müze	2003	Hayır

18	Meteoroloji Müzesi	Özel	Bilim Müzesi	2003	Hayır
19	Ankara Rahmi M. Koç Müzesi	Özel	Sanayi Müzesi	2005	Evet
20	Hacettepe Sanat Müzesi	Özel	Sanat Müzesi	2005	Hayır
21	Keçiören Belediyesi Etnografya Müzesi	Özel	Etnografya Müzesi	2005	Hayır
22	ODTÜ Tabiat Tarihi Müzesi	Özel	Tabiat Tarihi Müzesi	2006	Evet
23	Beypazarı Yaşayan Müze	Özel	Etnografya Müzesi	2007	Evet
24	Vakıf Eserleri Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2007	Hayır
25	Ziraat Fakültesi Müzesi	Özel	Ekonomüze	2007	Hayır
26	Anadolu Mimarlık ve Mobilya Kültürel Miras Müze	Özel	Uzmanlık Müzesi	2008	Hayır
27	Özel TED Ankara Koleji Vakfı Müzesi	Özel	Okul Müzesi	2008	
28	Beypazarı Kent Tarihi Müzesi	Özel	Kent Müzesi	2008	Hayır
29	Çankaya Atatürk Köşkü Müzesi	Özel	Müze Evler	2009	Hayır
30	Mustafa Ayaz Vakfı Plastik Sanatlar Müzesi	Özel	Sanat Müzesi	2009	Evet
31	Toprak Mahsulleri Ofisi Müzesi	Özel	Ekonomüze	2009	Hayır
32	Ulucanlar Cezaevi Müzesi	Özel	Tarih Müzesi	2010	Hayır
33	A.O.Ç Müze ve Sergi Salonu	Özel	Endüstri Müzesi	2010	Hayır
34	Beypazarı Hamam Müzesi	Özel	Müze Ev	2012	Hayır
35	TRT Yayıncılık Tarihi Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2012	Hayır
36	Türkiye Barolar Birliği Hukuk Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2012	Hayır
37	PTT Pul Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2013	Hayır
38	Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Müzesi	Özel	Üniversite Müzesi	2013	Hayır
39	MKE İmalat-ı Harbiye Müzesi	Özel	Sanayi Müzesi	2013	Evet
40	Çubuk Şehir Müzesi	Özel	Kent Müzesi	2013	Hayır
41	Yüksel Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi	Özel	Genel Müze	2015	Evet
42	Gökyay Vakfı Satranç Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2015	Evet
43	Anadolu Açık Hava Müzesi / Yaşayan Köy	Özel	Açık Hava/ Etnografya Müzesi	2016	Evet
44	Müze Evliyağıl	Özel	Sanat Müzesi	2015	Hayır
45	Ankara Üniversitesi Tarihi Müzesi	Özel	Üniversite Müzesi	2017	Hayır
46	Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi	Özel	Etnografya Müzesi	2017	Evet
47	İş Sağlığı ve İş Güvenliği Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2018	Hayır
48	Türk Pusat Geleneksel Türk Okçuluğu ve Savaş Aletleri Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2019	Hayır
49	Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi	Özel	Ekonomüze	2019	Evet
50	15 Temmuz Demokrasi Müzesi	Devlet	Tarih Müzesi	2019	Hayır
51	Kahramankazan 15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi	Devlet	Tarih Müzesi	2019	Hayır
52	Türk Hamam Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2019	Hayır
53	Cin Ali Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2019	Evet
54	Polatlı Belediyesi Tarihi Alanlar Tanıtım Merkezi Müzesi	Özel	Belediye Müzesi	2019	Hayır
55	Hamiye Çolakoğlu Seramik Müzesi	Özel	Sanat Müzesi	2020	Hayır
56	Türk Tarihi Müzesi ve Parkı	Özel	Türk Büyükleri/ Belediye Müzesi	2021	Evet
57	Hazine Dairesi Müzesi	Özel	Üniversite Müzesi	2021	Hayır
58	Polis Müzesi	Özel	Askeri Müze	2021	Hayır
59	Ankara Kulübü Derneği Ankara kent Müzesi	Özel	Kent Müzesi	2021	Hayır
60	Müze Kumbaram	Özel	Uzmanlık Müzesi	2021	Evet
61	Çamlıdere Belediyesi Müze Kompleksi	Özel	Belediye Müzesi	2022	Hayır
62	Kelime Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2022	Hayır
63	Da Vinci Çocuk Müzesi	Özel	Bilim Müzesi	2022	Evet

64	Hacı Bayram Veli Müzesi	Özel	Tarih Müzesi	2022	Hayır
65	Bellek Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2022	Hayır
66	Biyoçeşitlilik Müzesi (Biyosfer Müze)	Özel	Doğa T. Müzesi	2023	Hayır
67	Anne Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2024	Hayır
68	Abidin Paşa Köşkü Milli Mücadele Müzesi	Özel	Müze Evler	2024	Hayır
69	Sebilürreşad Dergisi Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2024	Hayır
70	Atatürk Ankara Milli Mücadele Müzesi	Özel	Tarih Müzesi	2024	Hayır
71	Müzik Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2024	Hayır
72	Tarım ve Biyoçeşitlilik Müzesi	Özel	Doğa Tarihi Müzesi	2024	Hayır
73	Sıfır Atık ve İklim Müzesi	Özel	Bilim Müzesi	2024	Hayır
74	Güdül Belediyesi Kent Müzesi	Özel	Kent Müzesi	2024	Hayır
75	Beypazarı Gaz Lambası Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2024	Hayır
76	Radyo ve İletişim Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2025	Hayır
77	Altıncöy Açık Hava Müzesi	Özel	Açık Hava Müzesi	2025	Evet
78	Altıncöy Çocuk Oyuncak Evi Müzesi	Özel	Etnografya Müzesi	2025	Hayır
79	Altıncöy Etnografya Evi Müzesi	Özel	Etnografya Müzesi	2025	Hayır
80	Altıncöy Köy Evi Müzesi	Özel	Etnografya Müzesi	2025	Hayır
81	Altıncöy Köy Odası Müzesi	Özel	Etnografya Müzesi	2025	Hayır
82	Haydar Ercan Klasik Otomobil Müzesi	Özel	Uzmanlık Müzesi	2025	Hayır

Tabloya bakıldığında, Ankara’da güncel olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı 82 müzenin bulunduğu görülmektedir. Bu müzelerin önemli bir bölümünü özel müze statüsündeki kurumlar oluşturmaktadır. Türlerine göre dağılım incelendiğinde, müzelerin yoğunlukla etnografya ve uzmanlık müzeleri kategorisinde toplandığı belirlenmiştir. Açılış tarihleri dikkate alındığında, 2000’li yıllara kadar müze açılışlarının görece yavaş ilerlediği, ancak 2000 sonrasında belirgin bir artış yaşandığı tespit edilmiştir. Özellikle son 15 yılda 42 yeni müzenin açılmış olması, Ankara’da müzecilik alanında dikkat çekici bir ivme yakalandığını göstermektedir.

Bununla birlikte, tabloda yer alan müzelerden güncel olarak 18 müzenin eğitim faaliyeti yürüttüğü belirlenmiştir. Bu kurumlar arasında MKE İmalat-1 Harbiye Müzesi, hafta sonları planlı olarak düzenlenen taş boyama, kil çalışmaları, uygarlık tarihi gibi atölyeler ile çocuklara yönelik etkinlikler gerçekleştirmektedir. Ayrıca edinilen bilgilere göre 23 Nisan kapsamında müzede savunma sanayisinin gelişimine dair özel tanıtım faaliyetleri de yapılmıştır. Etimesgut Belediyesi’ne bağlı Türk Büyükleri Müzesi ise rehberli anlatımlar gerçekleştirmekte ve geleneksel sanatlara dayalı uygulamalara yer vermektedir. Ancak müzede de yapılan etkinlik ve atölyelerin koleksiyon ve içerikten bağımsız yürütüldüğü saptanmıştır. Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi’nde ise geçmişte var olan eğitim etkinliklerinin 2025 yılı itibarıyla durduğu, ancak ilerleyen yıllarda yeniden etkinlikler düzenlenmesinin planlandığı öğrenilmiştir ve Ankara Barolar Birliği Hukuk Müzesi’nde geçmiş yıllarda yürütülen eğitim etkinliklerinin artık sürdürülmediği öğrenilmiştir. Benzer

şekilde, kurucusu Doç. Dr. Sema Demir ile görüşmeden edinilen bilgiye göre Hamam Müzesi'nde açılış döneminde eğitim uygulamalarının yapıldığı, ancak bu etkinliklerinin sürdürülemediği anlaşılmıştır. Bu nedenle Beypazarı'nda bulunan müzelerden güncel olarak yalnızca iki müzede eğitim verildiği tespit edilmiştir.

Bunlara ek olarak, Kültür Bakanlığı'nın resmi müze listesinde yer almayan fakat eğitim açısından önemli işlevler üstlenen kurumlar da bulunmaktadır. Gazi Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi'nin temelleri 1930'lu yıllarda Malik Aksel'in girişimleriyle atılmış, 1934'te İsmail Hakkı Tonguç'un desteğiyle Ankara'nın ilk sanat müzesi olarak şekillenmiştir. Müzede, Türk sanatının ve sanat eğitime emeği geçmiş birçok önemli sanatçının eserleri ziyaretçilere sunulmaktadır. Ankara Üniversitesi Veteriner Anatomi Müzesi ise resmi statüde olmamakla birlikte farklı eğitim düzeylerine yönelik modüller geliştirmekte; MEB müfredatına uyumlu içerikleri sanal ve yüz yüze uygulamalarla sunmakta, ayrıca hayvan sevgisi, çevre bilinci ve veteriner hekimliğin rolü gibi konuları interaktif etkinliklerle öğrencilere aktarmaktadır.

Benzer biçimde, Ankara Halk Ekmek Fabrikası'nda yer alan Ekmek Müzesi, Türkiye'nin ilk ve tek ekmek müzesi olarak okul grupları tarafından yoğun şekilde ziyaret edilmektedir. Ziyaretler sırasında öğrencilere önce rehber eşliğinde ekmeğin tarihsel serüveni hakkında bilgi verilmekte, ardından fabrika üretim süreci gözlemlenmekte ve son olarak müze gezilerek tarımsal üretimden sofraya uzanan süreç somutlaştırılmaktadır.

Öte yandan, Sincan Matematik Müzesi de ilkokul 4. sınıftan lise son sınıfa kadar öğrenci gruplarına yönelik materyal temelli etkinlikler sunmaktadır. Bireysel ya da grup hâlinde gerçekleştirilen ziyaretlerde matematiksel kavramlar oyunlar aracılığıyla etkileşimli bir biçimde aktarılmakta, bu yönüyle müze eğitsel bir deneyim alanı işlevi görmektedir.

Son olarak, 2025 yılı itibarıyla henüz Kültür Bakanlığı listesinde yer almamakla birlikte iki yeni kurum da tespit edilmiştir: Keçiören Belediyesi bünyesinde açılan Çocuk Sanat Müzesi ile Ankara Kalesi civarında kurulan Kahve Müzesi. Çocuk Sanat Müzesi'nde dünya çocuklarından alınan resimler sergilenmekte ve okul gruplarına yönelik atölyeler yapılmaktadır. Kahve Müzesi ise kültürel mirası deneyimleme temelli bir anlayışla çalışmakta, kahve kültürünü sözlü anlatımlar, uygulamalı etkinlikler ve geleneksel kıyafetlerle desteklenen sunumlarla ziyaretçilere aktarmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşmeler 12 müzeye ait toplam 12 müze eğitimcisi ile gerçekleştirilmiştir.

Müze Kodları: M1 = Gökyay Vakfı Satranç Müzesi, M2 = Müze Kumbaram, M3 = Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, M4 = Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, M5 = İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, M6 = Anadolu Medeniyetleri Müzesi, M7 = Ankara Rahmi M. Koç Müzesi, M8 = Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, M9 = Yaşayan Köy Müzesi, M10 = Beypazarı Yaşayan Müze, M11 = Cin Ali Müzesi, M12= Altınköy Açık Hava Müzesidir.

4.1. Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt amacı, Ankara’da eğitim etkinlikleri bulunan müzelerin, eğitim etkinliklerinin amaçlarını belirlemek ve bu etkinliklerin müze koleksiyonları ile mekândan nasıl etkilendiğini incelemektir. Bu kapsamda, müze eğitimcileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda, etkinliklerin hangi hedeflere odaklandığı, ziyaretçilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve değerler ile koleksiyonun ve mekânın bu hedefler üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda, bu bulgular doğrultusunda ortaya çıkan tema, kodlar ve ilgili müzeler sunulmaktadır.

Tablo 2

Müze Eğitim Etkinliklerinin Amaçlarına İlişkin Kod Dağılımları

Tema	Kodlar	Uyumlu Müzeler (M Kodları)	f
Eğitim Etkinliklerinin Amacı	Kültür Aktarımı	M3, M6, M8, M9, M10, M12	6
	Koleksiyon ve Mekânsal Deneyim	M1, M2, M4 M6, M7, M8, M10, M11, M12	8
	İnteraktif Deneyim	M1, M2, M6, M8, M12	5
	Kültürel Miras Bilinci	M8, M4, M9, M12	4
	Müze de Duygusal ve Kişisel Gelişim	M1, M2, M6, M10, M11	5
	Eğitimi ve Okumayı Sevdirmek	M11	1
	Evrensel Değerler	M9	1

Tablo 2 incelendiğinde, Ankara’daki müzelerin eğitim etkinliklerinin amaçlarının özellikle “Koleksiyon ve Mekânsal Deneyim” temasında yoğunlaştığı (8 müze) görülmektedir. Bu bulgu, koleksiyonun niteliği ve müzenin bulunduğu mekânsal bağlamın, etkinlik hedeflerini şekillendirmede belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ziyaretçiye doğrudan nesneyle karşılaşma ve mekânı deneyimleme fırsatı sunan bu yaklaşım, öğrenmenin kalıcılığı açısından da önem taşımaktadır.

Bunu “Kültür Aktarımı” ile “Müzede Duygusal ve Kişisel Gelişim” (5 müze) temaları izlemektedir. Her iki tema da müzelerin sadece bilgi aktaran kurumlar olmadığını, aynı

zamanda bireylerde kültürel belleği güçlendirme ve kişisel-duygusal bağ kurma işlevini de üstlendiğini göstermektedir. Bu durum, müze eğitiminin bilişsel hedeflerle sınırlı kalmadığını; duyuşsal ve değer aktarımına da yöneldiğini ortaya koymaktadır.

“İnteraktif Öğrenme” (4 müze) bulguları ise öğrenmenin dokunma, deneme ve oyun yoluyla desteklenerek daha kalıcı hale getirildiğine işaret etmektedir. “Kültürel Miras Bilinci” (3 müze) teması, özellikle yerel değerlerle bağ kurmayı kolaylaştıran uygulamalar üzerinden öne çıkarken, daha sınırlı sayıda gözlenen “Eğitimi ve Okumayı Sevdirmek” (1 müze) ve “Evrensel Değerler” (1 müze) ise bazı kurumların kendi özgün misyonları ve koleksiyon yapıları doğrultusunda seçici hedefler benimsediğini göstermektedir.

Genel olarak, birden fazla kodla eşleşen müzelerin (M1, M2, M4, M6, M7, M8, M10, M11, M12) varlığı, kurumların eğitim amaçlarını tek bir bakış açısına indirgemediğini; koleksiyon, kültürel miras, duyuşsal gelişim ve interaktif öğrenme gibi farklı boyutları bütünleştirerek daha çoğulcu bir anlayışla etkinlikleri yapılandırdıklarını ortaya koymaktadır.

4.1.1. Kültür Aktarımı

Bu kodda katılımcılar, etkinliklerin kuşaktan kuşağa kültürel değer taşıma işlevine vurgu yapmıştır. M3 “Kendi tarihini bilen bir çocuk, başkasının hikâyesine daha saygılı olur. Biz bunu öğretiyoruz”; M6 “Böylece unutmayacakları bir kültürel belleğe sahip olmalarını istiyoruz”; M8 “Bizim müzemizdeki eğitim etkinliklerinin temel amacı, somut olmayan kültürel mirası uygulamalı olarak gelecek nesillere aktarmak diyebilirim”; M9 “Müzenin temel amacı, hakikatli olan kültürel değerleri bugüne taşımak, eriştirilmesini sağlamak ve insanlığın hayrına olan kültürel mirasımızı günümüz insanının beğenisine ve ilgisine sunmaktır”; benzer olarak bir ekoloji müzesi olan M12 ise “Müzemizin asıl amacı şehir hayatında unutulmaya yüz tutmuş köy yaşamını ve kültürünü çocuklara, gençlere ve yetişkinlere deneyimleterek öğretmektir”; ifadesinde bulunmuştur. Bu alıntılar birlikte okunduğunda, müze eğitiminde kültürel bellek hedefinin Bireyin kendi tarihini tanımasıyla gelişen kimlik ve empati, uygulamalı deneyimler yoluyla kalıcı, kuşaklar arası aktarılan miras bilinci oluşturmaktadır. Sonuç olarak amaç, salt bilgi aktarmak değildir; ziyaretçinin geçmişle bağ kurmasını, bu bağı içselleştirmesini ve yaşantıya dönüştürmesini sağlamaktır.

4.1.2. Koleksiyonu Tanıtmak ve Anlamlandırmak

Koleksiyon ve mekânsal deneyimin etkisi kodunda katılımcılar, koleksiyonun niteliği ile müzenin tarihi ve yerel bağlamının etkinlik hedeflerini ve içeriğini doğrudan yönlendirdiğini vurgulamıştır. M1 “Bu noktada müzenin koleksiyon yapısı ve bulunduğu bölge de etkinliklerimizi şekillendiriyor. Mesela eski bir Ankara evindeyiz, Ankara satranç takımlarımız var. Eğitime başlarken çocuklara Ankara’yı, Anıtkabir’i, Ankara Kalesi’ni anlatıyoruz. Bu tarihi doku zaten bizim anlatılarımıza baştan dahil oluyor”; M2 “Koleksiyon yapımızın sembolik gücü ve bulunduğumuz bölgenin sosyal yapısı, etkinliklerin içeriğini ve amacını doğrudan şekillendirir”; M4 “Müze Ankara Kalesi içinde, müzeler adasında; tarihi bir bölgede olmak bulunduğu çevreyi anlamayı ve eserleri kendi bağlamında düşünmeyi kolaylaştırıyor”; M6 “Mekânın kendisi de eğitimin bir parçası. Müze, tarihi bir binada yer aldığı için çocuklar geldiklerinde ‘Bu bina 500 yıllık nasıl ayakta kalmış?’ diye düşünüyor. Böylece onlara korumanın ve sahip çıkmanın önemini gösteriyoruz. Eserlere zarar verilmezse, bakımı yapılırsa nasıl gelecek kuşaklara kalabileceğini somut olarak anlatıyoruz”; M7 “Müzedeki eğitim etkinliklerin temel amacı, özellikle okul grupları ekseninde gelen küçük yaş ziyaretçiler başta olmak üzere, müze ziyaretlerini daha faydalı kılmak, koleksiyonu tanıtmak ve bu süreçte çocukların koleksiyon özelinde hazırlanan içeriklerden maksimum derecede fayda sağlamasını sağlamaktır”; M8 Koleksiyon yapımız ve hatta Ankara genelinden elde ettiğimiz halk kültürü envanterimiz bu etkinliklerin temellerini oluşturuyor. Bizim müzemiz yalnızca Hamamönü’yle sınırlı değil, tüm Ankara’dan toplanmış alan araştırmalarıyla şekillenmiş durumda. Yani koleksiyon yapımız ve bulunduğumuz coğrafya, etkinliklerin hem amacını hem içeriğini doğrudan şekillendiriyor”; M10 “Koleksiyonumuz ve bulunduğumuz bölgenin tarihi doğrudan eğitim içeriklerini şekillendiriyor. Mesela Beypazarı’nın geleneksel evleri, o evlerin çevresinde gelişen kültür, yemekler, oyunlar ve diğer yaşam unsurları etkinliklerimizin temelini oluşturuyor. Yani koleksiyonumuz ve yerel kültür iç içe geçerek etkinliklerimizin amacını belirliyor”; M11 “Müzenin Ankara’da, Rasim Kaygusuz’un yaşamına ve Cin Ali karakterine tanıklık eden bölgede bulunması da eğitim etkinliklerinin bağlamını ve amacını güçlendirir”; M12, “Müzemiz köy konsepti düşünerek tasarlandığı için açık hava alanda bulunan her canlı veya nesne bizim eğitim sürecimize katkı sunuyor” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Bu alıntılar birlikte değerlendirildiğinde koleksiyon nesnelerinin ve mekânın eğitsel birer materyale dönüştürüldüğü, yer ve çevre anlatısının dersin doğal parçası hâline geldiği,

böylece katılımcıda tanıma, sahiplenme ve koruma yönünde kalıcı bir farkındalık hedeflendiği anlaşılmaktadır.

4.1.3. İnteraktif Deneyim

İnteraktif deneyim kodunda öğrenme, dokunma-deneme-oyun yoluyla kalıcı hâle getirilmektedir. M1 “Tüm bu etkinliklerin ana hedefi müzeyi çocuklara sevdirmek ve içindeki nesneleri deneyimleyerek kalıcı bir öğrenmeye dönüştürmek” M2 “Müze Kumbaram'da yürütülen eğitim etkinliklerinin temel amacı, müzeyi sadece bir sergileme alanı değil, öğrenmenin sürdüğü, bireylerin katılımcı olarak yer aldığı bir etkileşim mekânı hâline getirmektir”; M6 “Çocukların derslerde yüzeysel olarak öğrendikleri uygarlıkları burada daha geniş bilgiyle tanımalarını, uygulamalarla hafızalarında yer etmelerini sağlıyoruz”; M8 “Bizim müzemizdeki eğitim etkinliklerinin temel amacı, somut olmayan kültürel mirası uygulamalı olarak gelecek nesillere aktarmak diyebilirim”; M12 ise “Müze eğitimi etkinliği gerçekleştirdiğimiz ziyaretçilerin köy yaşamını görerek örneğin dokuma yaparak, koyun yünü kırkarak müzeyi yaşamasını ve deneyimlemesini çok önemsiyoruz” cevabını vermiştir. Bu alıntılar birlikte değerlendirildiğinde, müzelerin ziyaretçiyi pasif izleyiciden aktif katılımcıya dönüştürmeyi amaçlayarak nesneyle doğrudan temas, uygulama ve oyunlaştırma sayesinde öğrenmenin hem anlamlı hem de kalıcı hâle getirildiği anlaşılmaktadır.

4.1.4. Kültürel Miras Bilinci

Kültürel miras bilinci kodunda yerel mirasın evrensel önemi vurgulanmakta, koruma sorumluluğu pekiştirilmektedir. M4 “Çocukların müzelerdeki vakti daha kaliteli hâle gelsin, müzeleri sevsin, kültürel mirası öğrensın ve eserlerle bağ kurarak hayatlarına müzeleri dahil etsin istiyoruz”; M8 “Bizim müzemizdeki eğitim etkinliklerinin temel amacı, somut olmayan kültürel mirası uygulamalı olarak gelecek nesillere aktarmak diyebilirim”; M9 “Müzenin temel amacı, hakikatli olan kültürel değerleri bugüne taşımak, eriştirilmesini sağlamak ve insanlığın hayrına olan kültürel mirasımızı günümüz insanının beğenisine ve ilgisine sunmaktır”; M12 kültürel miras bilincini anlatırken “Kaybolmaya yüz tutmuş ve şehir yaşamı içerisinde kaybolmuş değerlerimizi burada alanında uzman kişiler tarafından tanıtıyoruz. Farkındalık oluşturmaya gayret ediyoruz” demiştir. Bu alıntılar birlikte değerlendirildiğinde, kültürel mirasın yalnızca aktarılmadığı; aynı

zamanda uygulamalı yöntemlerle yaşatılarak bugünün bağlamına taşındığı ve böylece katılımcılarda sürdürülebilir bir koruma sorumluluğu geliştirildiği anlaşılmaktadır.

4.1.5. Müzede Duygusal ve Kişisel Gelişim

Müzede duygusal ve kişisel gelişim kodunda; özgüven, yaratıcılık ve duygusal bağ kurma süreçleri desteklenmektedir. M1 “Temel amacımız aslında daha küçük yaş gruplarının müzeyi sevmesi. Bu sırada koleksiyonumuzdaki örneğin görme engelliler için tasarlanmış satranç takımlarına dokunuyorlar, Atatürk’ün olduğu satranç takımına elleriyle temas ediyorlar. Çünkü çocuklar sadece dolapların arkasında kalmış nesnelere bakmak istemiyor; dokunmak, hissetmek, onunla bağ kurmak istiyorlar”; M2 “Eğitim etkinlikleriyle hedeflenen, katılımcılarda kültürel farkındalık ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek, bireylerin müze ile duygusal bir bağ kurmasını sağlamaktır”; M5 “Temel amacımız, çocuklara müze sevgisi kazandırmak, müzelerin sıkıcı yerler olmadığını göstermek ve müzeyi eğlenceli hale getirerek öğretici yanını ön plana çıkarmak”; M6 “En önemli hedeflerden biri, çocuklarda kültürel miras bilinci oluşturmak ve farkındalık yaratmak”; (M9) “Türklerin ya da bu topraklarda yaşamış diğer toplumların becerilerini, nasıl beslendiklerini, hangi aletleri kullandıklarını gösteriyor. Çocuklar böylece geçmişle bir bağ kuruyor, sadece bugünü değil, öncesini de sahiplenmeyi öğreniyor”; M10 “bağ kurmasını sağlamak”; M11 “Hedef, çocukların okuma becerilerini geliştirmenin yanı sıra, özgüven kazanmalarını ve çocukça davranmaktan korkmamalarını sağlamaktır”; ifadelerinde bulunmuştur. Bu alıntılar birlikte değerlendirildiğinde, müze eğitiminde duyuşsal hedeflerin belirginleştiği; sevgi, merak ve aidiyet duygularının etkileşimli deneyimlerle desteklenerek kalıcı öğrenmeye ve kişisel gelişime dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır.

4.1.6. Eğitimi ve Okumayı Sevdirmek

Eğitimi ve okumayı sevdirmek kodunun tek temsilci M11, oyun temelli okuma sevgisini pekiştirmeyi amaçlamaktadır. M11 “Cin Ali Eğitim ve Kültür Vakfı’nda yürütülen eğitim etkinliklerinin temel amacı; çocukları kendi özgün alanlarından çıkarmadan, kalıplaşmış düşünce biçimlerinin dışına çıkararak oyunla okumayı sevdirmek, okumayı kalıcı hale getirmek ve bunu eğlenceli bir süreç haline getirmektir”; ifadesi okuma becerisinin yalnızca bilişsel bir kazanım olarak değil, oyun ve eğlence aracılığıyla kalıcı bir alışkanlığa

dönüştürülmesinin hedeflendiğini; motivasyon ve duyuşsal katılımın merkeze alındığını göstermektedir.

4.1.7. Evrensel Değerler

Evrensel değerler kodunda kültürel çeşitlilik evrensel değerlerle ilişkilendirilmiştir. M9, “Müze, üst kimlik olarak Türk kimliğini benimser, ancak alt kimlikler (Çerkez, Laz vb.) birlikte yaşatılır... bunlar dünya kültürleriyle karşılaştırılır ve evrensel değerler olarak sunulur” ifadesi etkinliklerin farklı kültürel kimlikleri karşılaştırmalı olarak görünür kılarak kapsayıcı bir vatandaşlık anlayışını desteklediğini; yerel çeşitliliği evrensel değerlerle ilişkilendirip ortak bir kültürel paydada buluşturmayı hedeflemektedir.

4.2. İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt amacı, müze eğitim etkinlikleri içeriklerinin hazırlanma süreci ile bu süreçte ziyaretçi geri bildirimlerini, dış paydaş iş birliklerini ve eğitimcilerin kendi eğitim geçmişlerinin etkisini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, etkinliklerin yalnızca müze içi dinamiklerle değil; ziyaretçi geri bildirimleri, içerik kaynakları, dijital uygulamalar, gezici/ bül müze uygulaması, özel gün ve temalar ile dış paydaşlarla kurulan iş birlikleri ve eğitimcilerin kendi mesleki/ eğitim geçmişleri gibi unsurlarla da şekillendiği görülmüştür. Böylece müze eğitim etkinliklerin, tek yönlü değil çok aktörlü bir sürecin ürünü olarak geliştiği anlaşılmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu sürece ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 3

Müze Eğitim Etkinliklerinin Oluşturulma Sürecine İlişkin Kod Dağılımları

Tema	Alt Tema	Kod	Uyumlu Müzeler (M)	f
Etkinlik Oluşturma Süreci	Tasarım–Güncelleme Döngüsü	İçerik Güncelleme Sıklığı	M1, M2, M6, M7, M12	5
		Ziyaretçi Geri Bildirim Etkisi	M1, M10, M11, M2, M3, M4, M6, M7, M8, M9, M12	11
		Grup Bölme / Mekânsal Uyarlama	M3	1
	Uygulama Modeli	Ziyaret Öncesi Bilgiyle Akış Uyarlama	M11	1
	Erişim ve Lojistik	Bavul / Gezici Müze	M3, M5, M6	3
	Öğretim Teknolojisi	Dijital Uygulamalar (AR / App vb.)	M2, M3, M4	3
		Eğitim Etkinliklerinin İçerik Kaynakları (genel)	M2, M4, M6	3
		Okul Müfredatı ile Uyum	M3, M5, M7, M8, M12	5
		Hazır Yayın ve Eğitim Materyalleri	M3, M11	2
		Kurumsal/Dış Paydaşlar (STK, Belediye vb.)	M1, M2, M3, M4, M9, M12	6
		Uzman & Akademisyen Görüşü	M2, M3, M4, M5, M8, M9, M11, M12	8
		Müze Çalışanı / Ekip Görüşleri	M3, M8, M12	3
		Eğitim Geçmişinin Etkinliklere Etkisi	M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9, M10, M11, M12	12
		Özel Gün ve Temalara Uyum (takvimleme)	M10, M4	2

Tablo 3, Ankara’daki müzelerde eğitim etkinliklerinde içeriklerinin kimler tarafından ve hangi iş birlikleriyle oluşturulduğunu, ziyaretçi geri bildirimlerinin rolünü ve eğitimcilerin akademik geçmişlerinin sürece etkisini göstermektedir. Bulgular, içeriklerin çoğunlukla uzmanlar, akademisyenler, müze çalışanları ve çeşitli paydaşların (STK, belediyeler, üniversiteler, diğer müzeler) katkılarıyla şekillendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle “Ziyaretçi Geri Bildirim Etkisi” (11 müze) en fazla vurgulanan unsur olmuş; öğretmen, veli ve öğrencilerden gelen geri bildirimlerin içeriklerin revizyonunda dikkate alındığı ve etkinliklerinin güncel ihtiyaçlara daha duyarlı hale geldiği görülmüştür. Bunun yanında “Eğitim Geçmişinin Etkinliklere Etkisi” (12 müze), eğitimcilerin farklı disiplinlerden (Türk Halk Bilimi, Sanat Tarihi, Görsel Sanatlar, Hititoloji, Halkla İlişkiler, Çocuk Gelişimi) gelmesinin içerikleri zenginleştirdiğini ve disiplinler arası bir bakış açısı kazandırdığını göstermektedir. “Uzman & Akademisyen Görüşü” (8 müze) ve “Kurumsal/Dış Paydaşlar” (6 müze) kodları da içerik üretim sürecinde iş birliklerinin önemini ortaya koymaktadır. Daha sınırlı sayıda gözlenen ‘Dijital Uygulamalar’ (3 müze)

ve “Gezici Müze Uygulamaları” (3 müze), bazı kurumların teknolojik imkânlar ve erişim odaklı yöntemlerle öne çıktığını göstermektedir. Ayrıca “Okul Müfredatı ile Uyum” (5 müze) ve “Özel Gün ve Temalara Uyum” (2 müze) kodları, etkinliklerin yalnızca bağımsız etkinlikler olarak değil, okul sistemi ve toplumsal takvimle de bağlantılı olarak planlandığını ortaya koymaktadır. Genel olarak tablo, müze eğitim etkinliklerinin tek yönlü ve durağan değil; çok aktörlü, disiplinler arası, esnek ve geri bildirimlerle sürekli gelişen dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

4.2.1. Tasarım–Güncelleme Döngüsü

Bu alt tema, eğitim etkinliklerinin hazırlanma ve yenilenme sürecini kapsamaktadır. Görüşmelerden elde edilen verilere göre süreç şu şekilde işlemektedir:

- *İçerik Güncelleme Sıklığı:* Etkinlikler genellikle yılda bir veya birkaç kez gözden geçirilmekte, ihtiyaç halinde yıl içinde ek düzenlemeler yapılmaktadır. M1 “Yılda en az iki kez etkinlik gözden geçirilmekte, farklı yaş gruplarına göre içerikler uyarlanmaktadır” şeklinde ifade etmiştir. M12 ise “Etkinliklerimiz iki hafta da bir güncellenmekte” demiştir.
- *Ziyaretçi Geri Bildirim Etkisi:* Öğretmenler, veliler ve öğrencilerden alınan geri bildirimler içerik revizyonunda dikkate alınmaktadır. M4 “Küçük yaş gruplarının ihtiyaçlarına göre ebeveynlerin geri dönüşü doğrultusunda aile atölyelerinin saatleri değiştirdik”; M9 “Veda çemberleri yapıyoruz ve sözlü değerlendirmelerden elde edilen geri bildirimler ile sonraki etkinlik tasarımlarına içeriğine eklemeye çalışıyoruz” demiştir.

Bu bulgular, incelenen müzelerde eğitim etkinliklerinin durağan değil, katılımcı deneyimlerine dayalı olarak sürekli geliştirilen dinamik bir yapıda tasarlandığını göstermektedir.

4.2.2. Uygulama Modeli

Bu alt tema, müze eğitim etkinliklerinin uygulanma biçimlerini ve akış planını tanımlamaktadır. Görüşmelerden elde edilen verilere göre, uygulama modeli, grup dinamiklerine, mekânsal koşullara ve katılımcı özelliklerine göre şekillenmektedir. Bu kapsamda iki temel uygulama yaklaşımı öne çıkmaktadır:

- *Grup Bölme / Mekânsal Uyarlama:* Mekân kapasitesi veya grup büyüklüğü dikkate alınarak katılımcılar alt gruplara ayrılmakta ve farklı alanlarda eş zamanlı etkinlikler yapılmaktadır. M3 “Mekânın sınırlı kapasitesi nedeniyle grupları ikiye bölerek bir kısmını atölyeye, diğer kısmını anlatıma yönlendiriyoruz. Etkinlik sonunda gruplar yer değiştirerek tüm katılımcıların aynı deneyimi yaşamasını sağlamaya çalışıyoruz” şeklinde ifade etmiştir.
- *Ziyaret Öncesi Bilgiyle Akış Uyarlama:* Etkinlik öncesinde öğretmen veya grup sorumlularından alınan bilgiler doğrultusunda içerik ve zamanlama düzenlenmektedir. M11 “Ziyaret öncesinde öğretmenlerinden öğrencilerin düzeylerini, ilgi alanlarını ve özel gereksinimlerini öğrenip, oyunlar, materyaller ve etkinlik akışı bu doğrultuda uyarlanmaya gayret ediyoruz” demiştir.

Bu bulgular, müze eğitim etkinliklerinin uygulama modelinin katılımcı deneyimini artırmak amacıyla esnek biçimde tasarlandığını göstermektedir.

4.2.3. Erişim ve Lojistik

Bu alt tema, müze eğitim etkinliklerinin fiziksel erişim imkânlarını artırmak ve müzeye gelemeyen gruplara ulaşmak amacıyla geliştirilen uygulamaları kapsamaktadır. Bu kapsamda “Bavul / Gezici Müze” modeli öne çıkmaktadır:

- *Bavul / Gezici Müze:* Müze koleksiyonunun belirli unsurları veya eğitim materyallerinin taşınabilir formatta hazırlanarak okul, kurum veya farklı mekânlarda uygulanmasıdır. Bu yöntem özellikle ulaşım zorluğu yaşayan, müzeye gelemeyen gruplara erişimde tercih edilmektedir. M3 “Bavulumuz var. Açıp içindeki oyuncaklarla oynatıyoruz, sonrasında bir dijital uygulama üzerinden geleneksel oyunları gösteriyoruz, önce gerçeğini yaptırıp sonra dijitaline geçiriyoruz. Servis ücretlerinden dolayı buraya gelemeyen çocuklar için BAP projesi kapsamında modüler bir ‘gezici müze’ vitrini tasarladık. Önümüzdeki dönem her ay bir okula gitmeyi planlıyoruz” diyerek müze içeriğini daha geniş kitlelere ulaştırmayı amaçlamıştır. M5 “Ulaşım imkânı olmayan gruplar için okullarda atölye uygulamaları gerçekleştirilmekte; tekerlekli sandalye kullanıcıları gibi özel gruplara yerinde eğitim verilmektedir” ifadesini vermiştir. M6 “...örneğin tekerlekli sandalye kullanıcıları için okula giderek atölye düzenledik, orada arka arkaya farklı sınıflarla toplam 4-5 saat eğitim verdik” ifadesinden müzeye

gidemeyen öğrencilere müze koleksiyonundan seçilen replika eserler ile çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgular, gezici müze uygulamalarının, mekânsal kısıtlamalar ve ulaşım engellerini aşarak müze eğitiminin erişilebilirliğini artıran etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir.

4.2.4. Öğretim Teknolojisi

Bu alt tema, müze eğitim etkinliklerinde teknolojinin kullanımı ile öğrenme sürecinin desteklenmesini kapsamaktadır. Görüşmelerden elde edilen veriler, artırılmış gerçeklik (AR), mobil uygulamalar ve diğer dijital araçların eğitim içeriklerini zenginleştirmek amacıyla kullanıldığını göstermektedir.

- *Dijital Uygulamalar:* Müze deneyimini etkileşimli ve görsel olarak zenginleştiren artırılmış gerçeklik uygulamaları, mobil uygulamalar ve dijital etkileşim araçlarıdır. M2 “Artırılmış gerçeklikle müze deneyimi sunuyoruz. Bu uygulama sayesinde çocuklar eserleri farklı boyutlarıyla görebiliyor ve hikayeleyebiliyor” diyerek yapılan bu uygulama ile özellikle görselleştirme yoluyla öğrenme deneyiminin güçlendirildiğini vurgulamıştır. M3 “Bazı atölyelerimizde dijital unsurlar kullanıyoruz. Örneğin uygulama üzerinden geleneksel oyunları tanıtıyor, ardından katılımcılarla gerçek versiyonlarını oynuyoruz”; M11 “Müzeyle gelemeyen çocuklar için çevrim içi bağlantılarla atölye ve müze etkinlikleri gerçekleştiriyoruz. Böylece mekânsal engelleri aşarak çocukların müze deneyimine katılımını sağlıyoruz” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Bu yöntem, erişim imkânı sınırlı grupların da müze eğitimine katılımını mümkün kılmaktadır.

Genel olarak, dijital uygulamalar hem öğrenme sürecini zenginleştiren hem de müze erişimini artıran önemli bir öğretim teknolojisi aracı olarak değerlendirilmektedir.

4.2.5. İçerik Kaynakları

Bu alt tema, müze eğitim etkinliklerinin hazırlanmasında yararlanılan bilgi ve materyal kaynaklarını kapsamaktadır. Görüşme verileri, içeriklerin genellikle müze koleksiyonu temelli olarak oluşturulduğunu, bunun yanı sıra okul müfredatı, basılı materyaller ve çeşitli paydaş katkılarının da kullanıldığını göstermektedir.

- *Okul Müfredatı ile Uyum:* Etkinlikler, hedef kitledeki öğrencilerin öğrenim düzeyine uygun olarak mevcut ders programlarıyla ilişkilendirilmektedir. M3 “Eğitim yöntemlerimiz müfredat, çocukların yaş grubu ve gelişim düzeyine uygun, müze eğitim kitaplarımızdaki yöntemlere ve drama tekniklerine dayanıyor. Etkinliklerin kazanım ve amaçları o yılki okul programlarına göre belirliyoruz”; M7 “Eğitim içerikleri 2002-2003’ten bu yana MEB müfredatına uygun öğretmen ve öğrenci paketleri ile oluşturulmuş bir altyapıya dayanıyor. O dönem hazırlanan içerikler bugün hâlâ zaman zaman güncellenerek kullanılıyor. Müfredatla bağlantıyı koparmamak esas. Böylece çocukların edindiği kazanımlar tamamen bağlamdan kopuk değil, müzede gördükleriyle sınıfta öğrendiklerini ilişkilendirecek bir şekilde tasarlanıyor” ifadesini kullanmıştır.
- *Hazır Yayın ve Eğitim Materyalleri:* M3 “Bizim ilköğretim, okul öncesi ve ortaöğretim etkinliklerine uygun hazır yayınlarımız var. Bu kaynakları sürekli kullanıyoruz” demiştir. Bu ifade, basılı materyallerin öğrenme sürecini yapılandıran ve süreklilik sağlayan temel bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. M11 “Eğitim etkinliklerinin içeriği temel olarak Rasim Kaygusuz’un zamanında geliştirdiği oyunlardan oluşur” cevabı, müze eğitiminde tarihsel ve kültürel bir mirasın, özgün materyaller aracılığıyla sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır.

4.2.6. Kurumsal / Dış Paydaşlar (STK, Belediye vb.)

Tablo bulguları, M1, M2, M3, M4, M9, M12 kodlu müzelerde kurumsal ve dış paydaşlarla iş birliklerinin yaygın şekilde yürütüldüğünü göstermiştir. Bu iş birlikleri yerel yönetimler, vakıflar, sivil toplum kuruluşları, özel eğitim kurumları, üniversiteler ve diğer müzelerle gerçekleşmektedir. Ortak çalışmalar genellikle proje temelli olup, hedef kitleyi genişletmek, dezavantajlı gruplara erişimi sağlamak ve eğitim içeriklerini zenginleştirmek amacıyla uygulanmaktadır.

Örneğin M4, Büyükşehir Belediyesi Kadın Dayanışma Birimi, TEMA Vakfı, Türk Eğitim Vakfı, İLKİYAR ve özel eğitim kurumlarıyla ortak projeler yürütmekte; bu etkinliklerde kurumun psikoloğu da sürece eşlik etmektedir. M9 ise “Bu konuda STK iş birliği ve alfabe çevirme gibi projeler düşünüyorduk ancak ekonomik kriz, pandemi ve sponsorluk eksikliği gibi kısıtlılıklar sebebiyle ilerleme sağlanamadı” diyerek fikirlerin kısıtlılıklar nedeniyle proje bazında kaldığını ifade etmiştir.

4.2.7. Uzman & Akademisyen Görüşü

Tablo bulguları M1, M2, M3, M4, M5, M8, M9, M11, M12 kodlu müzelerde eğitim etkinliklerinin hazırlanmasında uzman ve akademisyen görüşlerinden yararlanıldığını göstermektedir. Bu görüşler; müfredat uyumu, içerik zenginleştirme ve hedef kitleye uygun pedagojik yöntemlerin seçilmesinde belirleyici rol oynamaktadır.

Örneğin M1 “Hacettepe Sanat Tarihi’nden hocalardan çok fazla destek alıyoruz”; M5 “İstanbul ve Ankara’daki farklı müze eğitimcileri ve çeşitli atölyelerde akademisyenlerden destek alıyoruz” ve M12 “Öğretmenlerle iş birliği halindeyiz bize gelen grupları en iyi kendi öğretmenleri tanıyor. Bu sebeple onlar ile uygulama sürecinde sürekli fikir alışverişi halindeyiz. Ayrıca özellikle Ankara Üniversitesi’nden hocalar ile iletişim halindeyiz. Burası bir ekolojik müze olduğu için çok çeşitli hayvanlarımız mevcut. Veterinerlik fakültesi öğrencilerinin bazı derslerini burada gerçekleştirebilmesi için çeşitli görüşmeler yapıyoruz” ifadesinde bulumuştur. Bu ifadeler, söz konusu müzelerde eğitim etkinliklerinin, alanında uzman kişiler ve akademisyenlerin katkılarıyla bilimsel temellere dayandırılarak tasarlandığını ve uygulamaya aktarıldığını göstermektedir.

4.2.8. Müze Çalışanı / Ekip Görüşleri

Tablo bulguları, M3 ve M8 numaralı müzelerde eğitim etkinliklerinin geliştirilmesinde müze çalışanlarının ve ekip üyelerinin doğrudan katkısının önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Müze personelinin deneyimleri, gözlemleri ve yaratıcılıkları; içerik tasarımı, güncelleme ve uygulama süreçlerinde belirleyici olmaktadır.

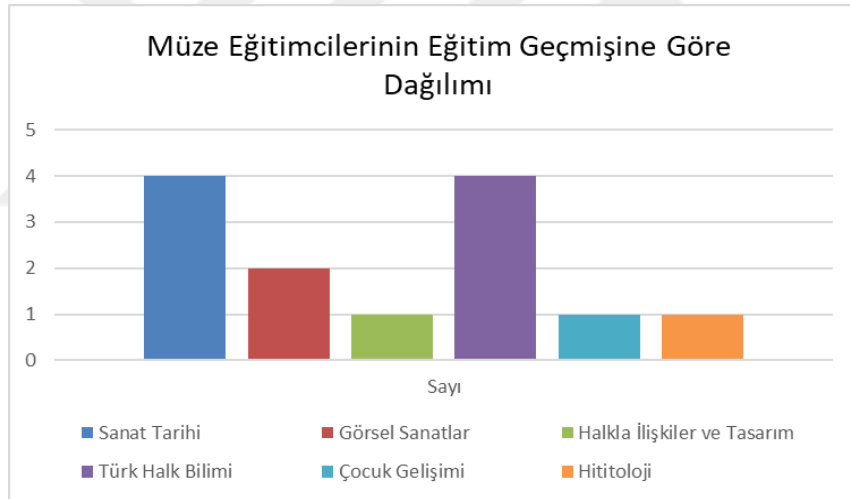
Örneğin M3, farklı bölümlerden gelen stajyerlerin ilgi alanlarına göre zaman zaman yeni etkinlikler geliştirildiğini; atölye içeriklerinin kişisel fikirler ve güncel uygulamalardan esinlenerek hazırlandığını belirtmiştir: “Stajyerlerimiz farklı bölümlerden geldiği için onların ilgi alanlarına göre de bazen etkinlikler geliştirdiğimiz oluyor... İçerikler kişisel fikirlerimiz, güncel uygulamalar incelenerek hazırlanıyor” demiştir. Benzer şekilde M8, içeriklerin yılda birkaç kez gözden geçirildiğini, ancak yapıların esnek olduğunu vurgulamış ve şu ifadeyi kullanmıştır: “Aklımıza yeni bir fikir geldiğinde ya da bir geri bildirim aldığımızda hemen ekleme ya da küçük değişiklik yapabiliyoruz”. M12 ise “Müzemizde müze eğitim etkinliklerini planlarken alaylı ve köy ortamında yetişmiş beraber çalıştığım iş arkadaşım ile planlıyoruz. Kendisi köy ortamında büyüdüğü için

eğitim etkinliklerini oluştururken neleri programımıza eklememiz konusunda bize ilham oluyor” şeklinde cevap vermiştir.

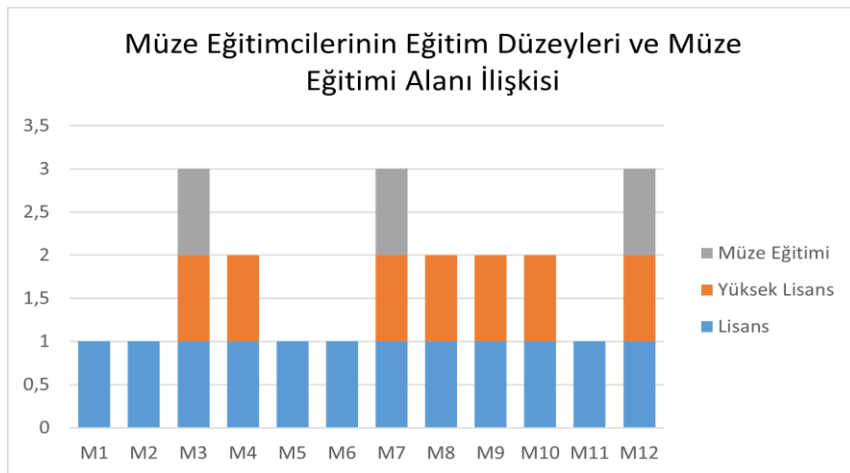
Bu bulgular, müze eğitimi uygulamalarında ekip içi yaratıcılık ve esnekliğin etkinliklerin niteliğini artırmada önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2.9. Müze Eğitimcilerinin Eğitim Geçmişinin Etkinliklerine Etkisi

Görüşme yapılan müze eğitimcilerinin eğitim geçmişleri incelendiğinde, özellikle Sanat Tarihi (n=5) ve Türk Halk Bilimi (n=4) alanlarının ağırlık kazandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Görsel Sanatlar (n=2), Halkla İlişkiler ve Tanıtım (n=1), Çocuk Gelişimi (n=1) ve Hititoloji (n=1) gibi farklı disiplinlerden gelen eğitimcilerin de katkı sunduğu belirlenmiştir. Bu çeşitlilik, müze eğitim etkinliklerinin disiplinler arası bir bakış açısıyla zenginleşmesini sağlamaktadır.

Şekil 1. Müze eğitimcilerinin eğitim geçmişine göre dağılımı

Şekil 2. Müze eğitimcilerinin eğitim düzeyleri ve müze eğitim alanı ilişkisi

Şekil 1'e bakıldığında, M3 Çocuk Gelişimi mezunu olup aynı zamanda müze eğitimi alanında yüksek lisans yapmış ve bu iki disiplini birleştirerek Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi'ndeki uygulamalarına yansıtmaktadır. M4 Görsel Sanatlar Eğitimi lisans mezunu olup aynı alanda yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamış; sanatsal birikimini müze ortamında öğrenme süreçlerine entegre ederek uygulamalarına yansıtmaktadır. M5 Sanat Tarihi mezunu olmasına rağmen çocuklarla çalışırken daha donanımlı olabilmek için ayrıca Çocuk Gelişimi bölümünde öğrenim görmektedir. M6 Hititoloji mezunu olarak lisans sonrası öğretmenlik deneyiminden edindiği kazanımları, müze ortamına pedagojik bir bakış açısıyla aktarmaktadır. Benzer şekilde, M7 Sanat Tarihi mezunu olup Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi yüksek lisans programında eğitimini sürdürmekte; M8 ise Türk Halk Bilimi lisansını yine aynı alandaki yüksek lisans çalışmalarıyla destekleyerek müze etkinliklerinde sanatsal uygulamalara yön vermektedir. Deneyim boyutunda ise M9 ve M10, akademisyen kimlikleriyle birlikte 33 yıllık eğitimcilik geçmişlerini müze etkinliklerine entegre ederek güçlü bir içerik üretmektedir. Son olarak, M12 (Altınköy Açık Hava Müzesi) hem Sanat Tarihi lisans eğitimi hem de Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi yüksek lisans programıyla, müze eğitiminin kuramsal ve uygulamalı yönlerini bir araya getirmektedir.

Bu bulgular genel olarak değerlendirilip Şekil 2'ye bakıldığında, 12 müze eğitimcisiinden 7'sinin yüksek lisans düzeyinde eğitim aldığı, ancak yalnızca 3'ünün doğrudan müze eğitimi alanında uzmanlaştığı görülmektedir. Bu durum, alanda formel müze eğitimi almış uzman sayısının oldukça sınırlı olduğunu ve müze eğitimcilerinin çoğunun mesleki bilgi ve becerilerini farklı disiplinlerden edindikleri akademik altyapılar üzerinden geliştirdiklerini göstermektedir. Ayrıca Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi yüksek lisans programının farklı lisans geçmişlerine sahip eğitimciler (M3 Çocuk Gelişimi; M7 Sanat Tarihi, M12 Sanat Tarihi) tarafından tercih edilmesi, bu programın Ankara'daki müzelerin eğitimcileri tarafından etkin şekilde tercih edildiğini ve eğitimcilerin mesleki donanımlarını güçlendirmede önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir.

.

4.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt amacı, müze eğitim etkinlikleri içeriklerinin hangi kaynaklara dayandırıldığını, ne sıklıkla güncellendiğini, hangi atölye türlerinin gerçekleştirildiğini ve hangi materyaller ile öğretim yöntemleri kullanılarak zenginleştirildiğini analiz etmektir. Bu kapsamda, müze eğitimlerinin yalnızca koleksiyon nesneleriyle sınırlı kalmadığı; farklı

pedagojik yaklaşımlar, disiplinler arası materyaller ve uygulamalı atölyelerle zenginleştirildiği incelenmiştir. Ayrıca içeriklerin güncellenme sıklığı ve dayandırıldıkları kaynakların niteliği, etkinliklerin çağın eğitim anlayışına ne ölçüde uyum sağladığını değerlendirmek açısından önemli görülmüştür. Aşağıdaki tabloda, bu boyutlara ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır

Tablo 4

Eğitim Etkinliğinin İçeriğine İlişkin Kod Dağılımları

Tema	Alt Tema	Kod	Uyumlu Müzeler (M)	f
Eğitim Etkinliği İçeriği	Koleksiyon Tabanlı İçerik	Etiket Okuma Oyunu	M6	1
		Soru-Cevap Oyunu	M6	1
		Mitoloji / Satranç Temaları	M1	1
		Çivi Yazısı / Arkeolojik Eser Temelli	M6	1
		Halı ve Dokuma Üzerinden Etkinlikler	M10, M12	2
		Sözlü Kültür / Yöresel Anlatım	M10	1
		Usta-Çırak Yaklaşımı (koleksiyon ilişkili)	M8, M12	2
		El Becerisine Dayalı (kartpostal/kaşık bebek/kumbara)	M1, M2, M5	3
		Seramik / Kil Odaklı	M1, M4, M6, M7, M8, M12	6
	Yaratıcılık Temelli, Drama ve Oyun Odaklı Atölyeler	Drama ve Sanat	M1, M2, M3, M6, M8, M9, M12	7
		Hikâye Odaklı	M1, M11, M2, M8, M12	5
		Oyunlar (Mangala, 9 Taş vb.)	M10, M11, M2, M5, M8, M12	6
		Geri Dönüşüm Temalı Üretim	M2, M3, M4, M8	4
		SOMK / Usta-Çırak	M10, M3, M4, M6, M8, M12	6
		Geleneksel Sanatlar	M10, M4, M12	3
	Kültürel İçeriğe Dayalı Atölyeler	Özel Gün ve Temalar (içerik odaklı)	M10, M4	2
		Bilimsel/Deneysel Atölyeler (içerik)	M7	1

Bu alt amaç kapsamında elde edilen bulgular Tablo 4’ te verilmiştir. Tabloya bakıldığında, müze eğitim etkinliklerinin içeriklerinin doğrudan müze koleksiyonu, kurumun tarihsel bağlamı ve yaratıcı-kültürel yöntemler üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Görüşmelerde, her müzenin kendi koleksiyonuna özgü eserler, mimari unsurlar ve tematik sergilerden hareketle atölyeler tasarladığı vurgulanmıştır. Örneğin M5’te para koleksiyonundan yola çıkarak tasarruf, vitray ve cumhuriyet dönemi temalı atölyeler

geliştirilirken; M1 satranç takımlarının çeşitliliğini eğitim içeriklerine aktarmış, M4 ise arkeolojik eserleri doğrudan atölye uygulamalarına dahil etmiştir. Analiz sonucunda bulgular üç ana tema altında toplanmıştır: “Müze Koleksiyonu Tabanlı Eğitim İçerikleri”, “Yaratıcı–Drama ve Oyun Temelli Atölyeler” ve ‘Kültürel İçeriğe Dayalı Atölyeler’. Tablo 4 incelendiğinde, koleksiyon tabanlı içeriklerde (M1, M4, M6, M8, M12) nesne ve tarihsel bağlamın eğitim hedeflerini şekillendirdiği; yaratıcı–drama/oyun temelli atölyelerin ise en yüksek frekansa ulaşarak müze eğitiminde en yaygın kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Seramik ve kil çalışmaları, hikâye temelli etkinlikler, drama ve geleneksel oyunlar gibi uygulamalar, çocukların yaratıcılığını ve katılımını artıran örnekler olarak öne çıkmaktadır. Kültürel içerikli atölyeler (M10, M4, M3, M6, M8, M12) ise yerel el sanatları, özel günler ve toplumsal hafıza ile ilişkili deneyimlerle etkinlikleri zenginleştirmiştir. Genel olarak tablo, müze eğitim etkinliklerinde koleksiyonun sunduğu tarihsel bağlamı, yaratıcı yöntemleri ve kültürel unsurları bir araya getirerek disiplinler arası, kültürel açıdan derinlikli ve katılımcı odaklı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

4.3.1. Müze Koleksiyonu Tabanlı Eğitim İçerikleri

Müze eğitimcileri, etkinlikleri tasarlarken koleksiyonun niteliğini ve tarihsel bağlamını merkeze almakta; katılımcıların eserlerle doğrudan etkileşime geçmesini ve uygulamalı deneyim yaşamasını hedeflemektedir. Bu yaklaşım, her müzenin kendi koleksiyonuna özgü unsurları eğitim içeriklerine yansıtmasıyla çeşitlenmektedir.

M4, “Hafta içi okul grupları zaten hem müzedeki koleksiyon bağlamında oluşturuluyor, müzedeki eser baz alınarak müfredattaki uygunluğu baz alınarak... Çünkü örnek veriyorum üçüncü sınıfta, dördüncü sınıfta yazının icadını işliyorlar. Bizde de kil tabletler var ve biz işte kil tabletlerden yola çıkarak yazıyı kim icat etmiş, neden icat etmiş, yazı ne işe yarıyor gibi sorular eşliğinde hem bilgilerini pekiştiriyoruz hem de tarih öncesindeki o ilk yazının halini görmelerini sağlıyoruz. Sonrasında kendilerine kilden bir tablet yapıyorlar ve farklı alfabeleri kullanarak yazı yazıyorlar. Bu da onlara hem kalıcı bir hatıra oluyor hem öğrenmeyi pekiştiriyor” ifadesiyle koleksiyon odaklı bir tasarım sürecini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde M5, “Uygulamalarda genelde müzenin görsel olarak dikkat çeken vitray gibi bölümlerinden yararlanıyoruz. Böylece hem müzenin mimari ve sanatsal unsurlarını hem de çocukların sanatsal üretim süreçlerini bir arada değerlendiriyoruz. Dünyanın farklı para basımlarından örnekler gösterildikten sonra

çocuklar kendi paralarını tasarlıyor. Tasarruf Kutum, Dünyanın Parası ve İşim Birikim Atölyeleri hem koleksiyon hem de müzenin tarihsel bağlamıyla ilişkili olarak tasarlanıyor” diyerek koleksiyonun hem estetik hem de tarihsel boyutunun eğitime nasıl entegre edildiğini vurgulamaktadır. M6 ise, “Etkinliklerin içeriği doğrudan müzenin koleksiyonuna dayanıyor. Müzenin eserleri üzerinden eğitim tasarlıyoruz, dışarıdan farklı eserler getirmeye gerek duymuyoruz” ifadesiyle bu yaklaşımı desteklemektedir. Bu kapsamda Anadolu Medeniyetleri Müzesi, “Etiket okuma oyunu”, “Soru-cevap oyunu” ve “Sticker, emoji kartları” gibi uygulamalarla çocukların eserleri aktif keşfetmesini sağlamaktadır. M9 da benzer bir şekilde, “Etkinlikleri oluştururken en temel kaynağımız müzemizin koleksiyon envanteri oluyor. Bu envanter, Ankara genelinde yapılan alan araştırmalarından çıkan halk kültürü unsurlarından oluşuyor” diyerek koleksiyon temelli yaklaşımını açıklamaktadır. Bu koleksiyon üzerinden “Geleneksel mimari ve yaşam” (tuğla dökme, kerpiç duvar örme), “Toplumsal dayanışma ve birlikte yaşam” (çamaşırhane kültürü), “Ekmek atölyesi”, “Bakır ve deri atölyeleri” ile “Halk sanatları atölyeleri” düzenlenmektedir. Benzer biçimde M12 de “Tarım aletlerinden faydalanıyoruz. Marangozluk, demircilik atölyeleri ve müzemizin tamamını etkin kullanabilmek için doğa etkinliklerinede yer veriyoruz” demiştir.

Sonuç olarak, farklı müzeler kendi koleksiyonlarının sunduğu özgün imkânları merkeze alarak, hem tarihi hem de kültürel öğeleri eğitim içeriklerine taşımakta; böylece ziyaretçilere hem bilgi hem de deneyim temelli öğrenme fırsatı sunmaktadır

4.3.2. Yaratıcılık Temelli, Drama ve Oyun Odaklı Atölyeler

Müze eğitimcileri, yaratıcı düşünme ve oyun temelli yöntemleri kullanarak katılımcıların aktif katılımını teşvik eden, çoklu duyulara hitap eden atölyeler geliştirmektedir. M2, “Müzedeki müzecilik eğitimi, el becerilerinin ve yaratıcılıklarının ön plana çıktığı (kartpostal yazımı, kaşık bebek atölyesi, kumbara yapım atölyesi) gibi çeşitli eğitim ve etkinliklere ev sahipliği yapmaktayız” ifadesiyle bu yaklaşımı örneklendirmektedir. M5 ise “Daha büyük yaş gruplarına beceriye dayalı eğitimler sunuyoruz” diyerek hedef kitlenin yaş ve beceri düzeyine göre uyarlamalar yaptıklarını vurgulamaktadır. M1, “Kullandığımız öğretim yöntemleri interaktif: drama, oyun, dokunsal deneyimler. Materyallerde ise örneğin Harry Potter’dan yola çıkıp çocuklarla asla yapıyoruz” derken, M10 “Uygulamalı bir müzeyiz, ziyaretçilerimiz rehberlerin yönlendirmesiyle hem gözlem yapıyor hem de deneyimleyerek öğreniyor. Örneğin ıhlamur baskısı veya el işi atölyelerinde adım adım rehberler eşlik

ediyor” sözleriyle uygulamalı öğrenmeye verdiği önemi göstermektedir. M11 ise kapsayıcı bir perspektifle “Çocuklar kelime küpleriyle cümle kurar, kelime tombalasında okuma hızları ve göz sıçrayışları ölçülür, Braille alfabeli mektuplarla görme engelli bireylerin dünyasını deneyimler... Böylece eğitim süreci sadece anlatımla değil, çocuğun aktif katılımıyla, çoklu duyularına hitap eden etkinliklerle yürütülür” diyerek oyunun kapsayıcı gücünü vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, M3 “Emine Bostancı’nın ‘Hepimiz Aynı Gemideyiz’ tablosu üzerinden oyun ve oyuncak türlerini tartıştık, gemi temasına uygun bir drama etkinliği düzenledik” örneğiyle koleksiyonla oyunun bütünleşmesini göstermektedir. M6 “Drama ve tiyatro: Eserlerle bağlantılı hikâyeler uydurup oynuyoruz. Örneğin Eşek Kulaklı Midas ya da Kibele’nin hikâyelerini masallaştırarak anlatıyor, sonrasında roller dağıtarak çocuklara küçük sahneler yaptırıyoruz” sözleriyle yaratıcı canlandırmanın önemini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, M8 “Yöntem olarak da hep uygulamalı, drama ve oyun tabanlı gidiyoruz” ifadesiyle katılımcı odaklı sürecin altını çizmektedir. M12 “Özellikle dramadan yararlanıyoruz. Ayrıca halat çekme gibi geleneksel oyunları sıkça oynuyoruz. Kil çalışmalarımız da mevcut fakat yoğun değil” demiştir.

Bu çeşitlilik, müze eğitim etkinliklerinin yalnızca bilgi aktarmakla kalmayıp, oyun, drama ve yaratıcı üretim yoluyla kalıcı öğrenme deneyimleri sunduğunu göstermektedir.

4.3.3. Kültürel İçeriğe Dayalı Atölyeler

Müze eğitim etkinliklerinde kültürel mirasın aktarımı ve yerel değerlerin yaşatılması, atölye içeriklerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu kod genel olarak arkeolojik ve etnografik unsurların yoğun olarak bulunduğu müzelerde kendini göstermiştir. Örneğin, M9, “Anadolu’nun zengin el sanatlarını ve geleneksel üretimleri tanıtıyoruz. Mesela tülbent, bakır işçiliği, deri atölyesi gibi bölümlerimiz var” diyerek bu yaklaşımı örneklendirmektedir. Benzer şekilde M10, “Koleksiyon, uzman görüşü, yerel halkın bilgisi ve halk takvimi gibi kaynaklardan faydalıyoruz. Ulusal bayramlar ve halk takvimine göre içeriklerimizi düzenli olarak güncelliyoruz. Örneğin Hıdrellez, Aşure ve Cumhuriyet Bayramı gibi dönemlerde ilgili özel içerikler sunuyoruz” sözleriyle kültürel takvimin içerik oluşturmadaki önemini ortaya koymaktadır. Bu örnekler, müze atölyelerinin yalnızca el sanatlarını öğretmekle kalmayıp, milli ve dini günler gibi toplumsal hafızada yer etmiş özel zamanlarla da bütünleşerek kültürel aktarımı güçlendirdiğini göstermektedir.

4.4. Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt amacı, müze eğitim etkinliklerinin hedef kitlelere ve dezavantajlı gruplara göre nasıl şekillendirildiğini ortaya koymaktır. Bu kapsamda müzelerin yalnızca genel ziyaretçiye değil; okul grupları, öğretmenler, aileler, çocuklar ve gençlerin yanı sıra görme engelli bireyler, dezavantajlı sosyo-ekonomik çevrelerden gelen katılımcılar gibi özel gruplara da hitap eden etkinlikler geliştirdikleri görülmüştür. Bulgular, hedef kitlenin özelliklerine göre içeriklerin uyarlanması, farklı öğrenme stillerine duyarlılık gösterilmesi ve erişilebilirlik ilkelerinin dikkate alınmasının müze eğitiminde giderek daha fazla önem kazandığını göstermektedir. Aşağıdaki tabloda bu doğrultuda elde edilen bulgular sunulmaktadır

Tablo 5

Eğitim Etkinliklerinin Hedef Kitesine İlişkin Kod Dağılımları

Tema	Alt Tema	Kod	Uyumlu Müzeler (M)	f
Eğitim Etkinliklerinin Hedef Kitesi		Okul Öncesi Gruplar	M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9, M10, M11, M12	11
		İlkokul ve Ortaokul	M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9, M10, M11, M12	12
	Katılım Türü	Bireysel Ziyaretçi – Eğitim Sunuluyor	M1, M2, M4, M5, M7, M8, M9, M12	8
		Bireysel Ziyaretçi – Eğitim Sunulmuyor	M3	1
		Yetişkin Ziyaretçi	M1, M3, M4, M6, M7, M10, M12	7
	Yükseköğretim ve Yetişkin Gruplar	Üniversiteler	M6, M12	2
		Turistler	M10, M12	2

Bu alt amaç kapsamında elde edilen bulguların listelendiği Tablo 5’e bakıldığında, Ankara’daki müzelerin eğitim etkinliklerini hedef kitleye göre uyarlama ve dezavantajlı gruplara yönelik kapsayıcılık düzeyinde önemli bir çeşitlilik sergilediğini göstermektedir. Okul öncesinden lise düzeyine kadar uzanan yaş gruplarında içeriklerin süre, yöntem ve materyal açısından sadeleştirilip kademeli olarak derinleştirildiği; özellikle ilkokul ve ortaokul gruplarının tüm müzelerde ortak ve merkezi bir hedef kitle oluşturduğu belirlenmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, okul öncesi grupların 12 müzenin 11’inde yer aldığı, bu düzeyde içeriklerin oyun temelli, kısa süreli ve sadeleştirilmiş etkinliklerle sunulduğu görülmektedir. İlkokul ve ortaokul grupları ise tüm müzelerde merkezî bir odak kazanmış; bireysel ziyaretçilere yönelik eğitimler 8 müzede düzenli olarak uygulanırken, bazı kurumlarda (M3) bu tür etkinliklere yer verilmemiştir. Yetişkin gruplara dönük

içerikler 7 müzede, çoğunlukla talep veya koleksiyonun niteliğine bağlı olarak geliştirilmiştir. Üniversite gruplarına yönelik eğitimler 3 müzede (M6, M10, M12) yürütülürken, turist profiline özel etkinlikler yalnızca M10 ve M12’de gözlemlenmiştir.

Dezavantajlı gruplara yönelik bulgular ise müzelerin kapsayıcılık yönelimlerini somut biçimde ortaya koymaktadır: görme engelliler için dokunsal materyaller ve betimleyici anlatımlar yaygınlaşırken; otizmlili çocuklara küçük grup çalışmaları, esnek akış ve duyu uyum ilkeleriyle yaklaşılmaktadır. Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı gruplara ücretsiz veya erişilebilir atölyeler sunulmakta, devlet koruması altındaki çocuklar gibi kırılgan gruplara dönemsel projelerle ulaşılmaktadır. Buna karşın işitme engellilere yönelik uygulamaların çoğunlukla proje-temelli ve sınırlı kaldığı; ayrıca tarihî yapı niteliğindeki bazı müzelerde fiziksel erişim kısıtlarının devam ettiği belirlenmiştir.

Genel olarak bulgular, müze eğitim etkinliklerinin hedef kitle temelli tasarımı kademeli içerik uyarlaması ile kapsayıcılık arasında bir denge kurmaya çalıştığını; ancak erişilebilirlik düzeyinin kurumların fiziksel koşulları, personel donanımı ve iş birliği kapasitesine bağlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu tablo, Ankara’daki müzelerin en güçlü odak noktasının okul çağı grupları olduğunu; bireysel ziyaretçi, yetişkin, üniversite ve turist gruplarına yönelik içeriklerin ise daha sınırlı ve talep/iş birliği temelli biçimde geliştiğini göstermektedir.

4.4.1. Okul Öncesi Gruplar

Okul öncesi çocuklara yönelik eğitim etkinliklerinin 11 müzede mevcut olduğu görülmüştür. M3 “Tek sınırlayıcı unsur mekânın küçük olması. O yüzden genelde okul öncesi gruplarla çalışıyoruz” ifadesiyle mekânsal kapasitenin hedef kitle seçiminde belirleyici olduğunu göstermektedir.

4.4.2. İlkokul- Ortaokul Gruplar

Görüşülen müzelerin tamamında ilkokul ve ortaokul hedef kitlesine uygun eğitim etkinlikleri mevcuttur. M7 “Öğrenim etkinlikleri büyük bölümü okul gruplarına (okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise) yönelik. Her yaş grubuna göre içerik özenle uyarlanıyor”; M8 “... ilkokul, ortaokul ve lise gruplarına hitap ediyor. Hatta gelen okul gruplarının öğretmenleriyle iletişim hâlinde içerikleri o yaş grubuna göre uyarlıyoruz”; M11

“Etkinlikler öncelikle okul gruplarına yönelik hazırlanmıştır. Anaokulundan 4. sınıfa kadar farklı yaş grupları için içerikler yaş düzeylerine ve okuma becerilerine göre uyarlanır” ifadeleri kullanılmıştır. Bulgulara baktığımızda tüm müzelerde ilkokul ve ortaokul grupları ortak hedef kitledir. İçerikler yaşa göre ve öğretmenle kurulan iletişimle şekillenmektedir (M7, M8, M11). Bu durum, müfredatla müzelerin uyguladığı eğitim etkinlikleri arasında iyi bir uyum olduğuna işaret etmektedir.

4.4.3. Bireysel Ziyaretçi Eğitimleri

Görüşülen yedi müzede bireysel katılıma açık etkinlikler bulunmaktadır. (M1, M2, M4, M5, M7, M8, M9, M12).

M1 “Bireysel ziyaretçiler için de atölyelerimiz var, bunların satışını biletix üzerinden yapıyoruz. Böylece hedef yaş grubuna uyan herkes bileti alıp katılabiliyor. Son dönemde yetişkinlerden de çok talep geldiği için genç ve yetişkin gruplara da atölye uyarlamaya başladık” derken, M2 “Yetişkin bireyler ve özel ilgi gruplarına yönelik olarak planlanır” demektedir. M4 “Hafta sonları bireysel ziyaretçiler ile etkinlik gerçekleştiriyoruz. Bunlardan biri gerçekleştirdiğimiz ebeveyn çocuk atölyeleridir”; M5 “Hafta sonları ise bireysel katılıma açık atölyeler düzenliyoruz. Örneğin ‘Tohumdan Ormana’ adlı atölyeyi ebeveynlerle birlikte gerçekleştiriyoruz” ifadesini kullanmaktadır. M7 “Bireysel atölyeler ise daha çok ücretli katılımın olduğu ve çocuklara ilham verecek şekilde planlanıyor. Bu atölyelerde aileler de çocuklarının ilgilerini gözlemleyebiliyor” demektedir. M8 ve M9 ise “Bireysel ziyaretçiler için de atölyelerimiz var. Ayrıca anneler günü gibi özel günlerde anne-çocuk etamin atölyesi gibi etkinlikler yapıyoruz” şeklinde benzer bir uygulamayı paylaşmaktadır. M12’ ise “Müzenin özellikle köy meydanında işinin ehli ustaların açtığı tezgahlarda çeşitli atölyeler yapılıyor. Bireysel ziyaretçiler cüzi bir ücret karşılığı örneğin, seramik atölyesinde kendi seramiklerini oluşturabiliyorlar” diyerek müze eğitiminin bireysel ziyaretçiler tarafından da deneyimlendiğini belirtmiştir. M3 “Müze eğitimini kapalı gruplar şeklinde yapıyoruz, bireysel katılım olmuyor” diyerek yalnızca kapalı gruplarla çalıştığını belirtmektedir. Bu bulgular, bireysel ziyaretçi eğitimlerinin okulla gelen grupların yanında ikinci bir kanal olarak güçlendiğini göstermektedir. Etkinlikler çoğunlukla hafta sonu ve özel günlere odaklanmaktadır ve genellikle biletli ya da ücretlidir. Aile, ebeveyn ve çocuk eksenli belirgindir.

4.4.4. Yetişkin Ziyaretçiler–Üniversiteler–Turistler

M1, M3, M4, M6, M7, M10 ve M12 kodlu müzeler, yetişkin gruplara yönelik olarak da müze eğitimleri olduğunu belirtmiştir. M3, “Hedef kitlemiz aslında sınırsız; burası emekli bir grup tarafından da ziyaret edilebilir” demiştir. Müzeler, yapılan eğitimlerin küçük yaştan başlayıp yetişkine kadar her kademede yürütüldüğünü ifade etmektedir. Üniversite gruplarına yönelik etkinlikler M6 ve M12’de bulunmaktadır. M6 üniversite gruplarına yönelik eğitim etkinlikleri ile ilgili “Üniversiteler genelde kulüp düzeyinde (arkeoloji, eski çağ dilleri gibi) geliyor. O zaman örneğin sadece çivi yazısı anlatıyoruz, ya da heykel istiyorlarsa müzedeki heykelleri odak alıyoruz. Bazen gelen gruplara tematik konular üzerinden ilerliyoruz. Ryton tematik konulardan biridir mesela” ifadelerini kullanmıştır. Turist odağı ile ilgili olarak M10 “Etkinliklerimiz daha çok yerli ve yabancı turistlere yöneliktir”; M12 ise “Müzemiz doğrudan sadece turistlere yönelik dememiz doğru olmaz ama özellikle yabancı turistler tarafından oldukça ilgi gören bir müze” ifadesiyle müzenin yerli ve yabancı turistler tarafından sıkça ziyaret edilen bir müze olduğunu ortaya koymaktadır. Yetişkin ve üniversite grupları için etkinlikler sınırlı sayıda müzede, talep/iş birliğiyle yürütüldüğü görülmektedir. Turist odaklı etkinlikler ise M10 ve M12’de yoğunlaşmaktadır.

4.4.5. Dezavantajlı Gruplar

Tablo 6

Eğitim Etkinliklerinin Hedef Kitlesinde Dezavantajlı Bireylere İlişkin Kod Dağılımları

Tema	Alt Tema	Kod	Uyumlu Müzeler (M)	Kısmi (±)	f ₋	f _±
Eğitim Etkinliklerinin Hedef Kitlesi	Dezavantajlı Gruplar	Bedensel/Fiziksel Engelliler	M1, M3, M4, M9, M12	M6, M10, M8	4	2
		İşitme Engelliler	—	M1, M4, M2, M3, M5, M6	0	6
		Görme Engelliler	M1, M3, M4 M5, M6, M7, M9, M11	M2, M8	7	2
		Zihinsel Engelli Otizmli Çocuklar	M5, M6, M7, M8, M9, M11, M12	—	7	0
		Toplumsal Uyum/Rehabilitasyon	M3, M6, M12	—	3	0
		Devlet Koruması Altındaki Çocuklar	M1, M4, M5, M6, M12	—	5	0
		Sosyo-ekonomik Yoksunluk	M2, M3, M4, M6, M7		5	0

Açıklama: M kodları yanında yer alan “±” işareti uygulamanın sınırlı/kısmi olduğunu gösterir. “f₊” toplamda kaç müze de eğitim bulunduğunu “f_±” ise toplamda kaç müzenin kısmi olarak eğitim vermekte olduğunu göstermektedir.

Tablo 6'ya ilişkin bulgular, Ankara'daki müzelerin dezavantajlı gruplara yönelik kapsayıcılık düzeyini ayrıntılı biçimde ortaya koymaktadır. Bulgular özellikle görme engellilere dönük uygulamaların yaygınlığı ile işitme engellilere yönelik etkinliklerin yok denecek kadar sınırlı kalması arasındaki çarpıcı farkı göstermektedir. Görme engelliler için dokunsal materyaller, betimleyici anlatımlar ve erişilebilir atölyeler 7 müzede aktif olarak sunulmakta, 2 müzede ise kısmen uygulanmaktadır. Buna karşılık işitme engellilere yönelik uygulamalar hiçbir müzede düzenli bir eğitim etkinliği olarak yer almamakta, yalnızca sınırlı/kısmi örnekler bulunmaktadır. Örneğin M4, işitme engelli ziyaretçilerin kendi rehberleri eşliğinde randevu ile müzeyi gezmesine imkân tanıdığını belirtmiştir. Bu tür uygulamalar tam anlamıyla bir eğitim etkinliği olmasa da işitme engellilerin de kısmen dikkate alındığını göstermektedir. Bu nedenle tabloya işitme engellilere yönelik uygulamaların karşısına “kısmi” (±) işareti eklenmiştir. Bunun yanında otizmli çocuklara yönelik küçük grup, duyuşsal uyum ve esnek akış ilkelerine dayalı uygulamaların 5 müzede bulunduğu; bedensel/fiziksel engelliler için ise 5 müzede düzenli, 3 müzede kısmi düzenlemelerin yapıldığı belirlenmiştir. Sosyoekonomik yoksunluk yaşayan çocuk ve gençler için ücretsiz ya da erişilebilir atölyeler 4 müzede uygulanırken; toplumsal uyum/rehabilitasyon odaklı içerikler (ör. mülteci veya risk altındaki gruplar) yalnızca 3 müzede görülmektedir. Devlet koruması altındaki çocuklara ise 5 müze tarafından özel projeler aracılığıyla ulaşılmaktadır. Genel olarak tablo, müzelerin görme engelliler konusunda daha sistematik ve yaygın uygulamalar geliştirdiğini; buna karşın işitme engelliler için kapsayıcılığın neredeyse tamamen kısıtlı kaldığını göstermektedir. Ayrıca kısmi işaretlemesi, işitme engellilerin en azından belirli koşullarda dikkate alındığını ancak bu durumun bütüncül bir eğitim etkinliğine dönüşmediğini açıkça ortaya koymaktadır.

4.4.5.1. Bedensel/Fiziksel Engelliler

Tablo bulguları, yedi müzede fiziksel erişime yönelik düzenlemelerin bulunduğunu ortaya koymuştur. Uygulamalar çoğunlukla tek katlı/step-free dolaşım, engelli tuvaleti ve personel desteği etrafında yoğunlaşmıştır. M1 “Fiziksel anlamda müzemiz erişilebilir” ifadesini kullanmış; M3 “müzemiz tek katlı olduğu için erişilebilir bir müze” demiş; M4 ise “müzemizde tekerlekli sandalye ve asansör mevcut” bilgisini vermiştir. M9'da engelli tuvaletlerinin yanı sıra erişime uygun giriş ve yürüyüş alanlarının bulunduğu belirtilmiştir. Buna karşılık, tarihî yapı niteliği erişimi sınırlandırmaktadır. M8 “Merdivenler çok dik, asansörümüz yok; tam erişilebilir diyemeyiz” ve M10 “tarihî ve geleneksel bir

yapı”diyerek tarihi bina içinde içinde fiziksel erişimin güçleştiğini ifade etmiştir. M12 ise “Müzede tekerlekli sandalye ile gezmenin mümkün olduğunu belirtmiştir”. Sonuç olarak, fiziksel erişimde genel bir kapsama oluşmakla birlikte, standart bir ‘engelsiz rota’, görünür yönlendirme ve düşük maliyetli iyileştirmelere gereksinim sürmektedir.

4.4.5.2. İşitme Engelliler

Tablo bulguları, işitme engelli ziyaretçilere dönük yerleşik/düzenli bir etkinliğin hiçbir müzede rapor edilmediğini göstermiştir; uygulamalar çoğunlukla kısmi nitelikte kalmıştır. Kurumlar, özellikle işaret dili kapasitesinin sınırlı olduğunu vurgulamıştır. M1 “İşaret dili bilen personelimiz yok, bu eksikliğimizi geçenlerde fark ettik” demiş, M2 ise “...işitme engelliler için erişilebilir içerikler özel olarak tasarlanır” diyerek işitme engelli gruplarla çalışıldığını ifade etmiştir. M3 “İşitme engellilerle ilgili spesifik bir çalışmamız yok ama bir proje kapsamında karekod okutarak sesli betimleme yapıldı, müzemizde hâlâ o karekod var. Vitrinlerde açıklama yazıları da mevcut” diyerek kısmen işitme engellilere yönelik çalışmalar yapıldığını ifade etmiştir. M4 “Görme engelli, işitme engelli... çok fazla bir şeyimiz olmuyor... senede bir defa onlar için bir rehberli tur tasarlayabiliyoruz... talep olduğunda ev sahipliği yapıyoruz; kendi rehberleri, biz eşlik ediyoruz” diyerek konuyla ilgili mevcut durumlarını ortaya koymuştur. M5 “İşaret dili bilen öğretmenimizin olmaması bir kısıtlılık” diyerek yaşanan kısıtlılıktan bahsetmiştir. M6 “İşitme engelliler için ise doğrudan işaret dili bilen öğretmenimiz yok, ama bazı projelerde sanat sözlüğü üzerinden işaret dili anlatımı yapılmış. İleride bunu genişletmek istiyoruz” ifadesini kullanmıştır. Benzer biçimde M7 “İşitme engelliler için henüz doğrudan bir etkinlik yok. Ancak kişisel olarak işaret dili eğitimi alarak bu eksikliği gidermeye çalışıyorum ve kurum çapında da projeler planlanıyor” demiştir. M9 ve M10 ise “İşitme engellilerle ilgili spesifik bir çalışmamız yok” diye belirtmiştir. Kalan müzelerde de özel bir eğitim etkinliği bulunmadığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak, bu başlık altında müzelerin düzenlemelerinin ve eğitim etkinliklerinin son derece az olduğu görülmüş mevcut uygulamalar proje-temelli denemeler, yazılı/görsel etiketler ve genel erişilebilirlik düzenlemeleriyle sınırlı kalmıştır.

4.4.5.3. Görme Engelliler

Tablo, görme engellilere yönelik uygulamaların geniş bir kapsama ulaştığını göstermiştir. Uygulamalar ağırlıkla dokunsal materyal ve özel anlatıma dayanmıştır: M1 “Görme

engelliler için tasarlanmış satranç takımlarına dokunuyorlar; Atatürk'ün olduğu satranç takımına elleriyle temas ediyorlar" demiştir. M5 "Eğitim yöntemlerimiz genelde gösterip yaptırmaya dayalı olduğu için görme engellilerle birebir uygulamalı çalışmalar yapmayı tercih ediyoruz" demiştir. M6 "Görme engelliler için müzede dokunsal çalışmalar yaptık; yetişkin görme engelli ziyaretçi gelince özel anlatım sağladık" ifadesini kullanmıştır. M7'de "Kil gibi dokunsal materyallerle müze objelerini hissetmeleri sağlayıp, ardından bu hissi kendi üretimlerinde canlandırmaları istenmiştir" cevabını vermiştir. M8 "Görme engelliler için özel tasarlanmış mangala tahtalarıyla atölye" yürüttüğünü belirtmiştir. Kısmi kapsama örneği olarak M2 "Karekod okutarak sesli betimleme" ve vitrin yazılarıyla destek verdiğini; M9 "talep olduğunda sözlü destek" sunduğunu bildirmiştir. M3 "Görme engelliler için AB ve TÜBİTAK projeleri hazırladık. Revize ediyoruz" diyerek projemelli çabayı vurgulamıştır. M11 "Görme engelli çocuklar için Braille alfabeli etkinlikler" düzenlediğini belirtmiştir. M4 için düzenli bir etkinlik rapor edilmemiş; senede bir kez rehberli tur tasarlanabildiği, talep olduğunda kendi rehberleriyle gezildiği ve müze ekibinin eşlik ettiği aktarılmıştır. Genel görünüm, çoklu-duyu odaklı öğrenmenin benimsendiğini ancak yönlendirme, standart dokunulabilir nesneler ve kalıcı mekânsal düzenlemelerin kurumlar arasında değişken kaldığını düşündürmüştür.

4.4.5.4. Zihinsel Engelli ve Otizmli Çocuklar

Tablo bulguları, otizm spektrumundaki çocuklara dönük uygulamaların altı müzede yer aldığını göstermiştir (M4, M5, M6, M7, M8, M9, M11, M12). Uygulamalar küçük grup/birebir çalışma, duyuşal dostu materyal ve esnek akış ilkeleri etrafında yoğunlaşmıştır. M4 "Parla Özel Eğitim Merkezi ile çalışıyoruz... otizm spektrum ve disleksili çocuklar ayda bir defa, hafta sonları ücretsiz atölyeye geliyor; öncesinde eğitimcilerle iletişime geçip makas kullanma, düz çizgi çizme gibi işlevsel becerilere göre tasarlıyoruz" diyerek ön-değerlendirme temelli uyarlamayı vurgulamıştır. M6 "Zihinsel engelli çocuklar ve serebral parsial rahatsızlığı bulunan çocuklar ile etkinlik gerçekleştirmiştik" demiştir. M5 "Otizmli çocuklarla atölyeler yapıyoruz... öğretmenleri grubu iyi tanıdığı için atölye sırasında hangi çocukların hangi uygulamaya katılacağına onlar karar veriyor" ifadesini kullanmış; M7 "Otizmli ve görme engelli çocuklarla yıl içinde özel atölyeler yapılıyor" ve M8 "Otizmli çocuklar geldiğinde daha küçük gruplar halinde, başlarında tek tek ilgilenerken çalışıyoruz... kaynaştırma öğrencileriyle ebru sanatı iyi geliyor" demiştir. M9'da "özel çocuklar (otizmli, down sendromlu, yürüme/konuşma

engelli) için özel ilgi sağlanır. Gruplara entegre edilme çalışmaları yapılır” bilgisini vermiş M11“Otizm veya down sendromlu öğrenciler için birebir ilgilenilecek şekilde oyunlar çeşitlendirilir; hiperaktif çocuklarda oyunlar esnek biçimde şekillendirilir ve sınıf arkadaşlarıyla kaynaşma desteklenir” şeklinde uygulamayı tanımlamıştır. M12 ise “zihinsel engelli ve otizmlı çocuklarla çalışmayı çok önemsiyorum. Çalışırken kendi öğretmenlerinin bu alanada uzmanlık bilgisi olduğu için engel seviyesi ve nasıl yaklaşabileceğimiz konusundada sık sık istişare yapıyoruz. Elimizden geldiği sürece çocukların engel durumuna göre etkinlik düzenlemeye gayret ediyoruz”. Sonuç olarak, kurumlar arası farklılıklar bulunsa da otizm odaklı çalışmaların küçük grup, esneklik ve duyuşsal uyum ilkeleriyle yürütüldüğü; ileriye dönük olarak ziyaret öncesi görsel akış/sosyal öykü, sessiz alan ve uyaran yönetimi gibi standartların kurumsallaştırılmasına ihtiyaç olduğu görülmüştür.

4.4.5.5. Toplumsal Uyum ve Rehabilitasyon

Tablo bulguları, bu başlık altında yürütölen etkinliklerin iki müzede temsil edildiğini göstermiştir (M3, M6). Uygulamalar, kurum işbirlikleriyle yürütölen psikososyal güçlendirme odaklı sanat atölyeleri ve saha temelli etkileşimlere dayanmaktadır. M3, “Adalet Bakanlığı’na bağı çocuk cezaevinden suçā sürüklenmiş ergen çocuklar geldiler... Atık malzemelerden oyuncak üretimi, kaşık bebek yapımı gibi atölyeler yaptık” diyerek kapsayıcı yaklaşımı örnelemiştir. M6’da da kurum dışı erişim vurgulanarak, Özel rehabilitasyon merkezlerinin çağrısıyla oraya gidip eğitim yaptığımız da oluyor... arka arkaya farklı sınıflarla toplam 4–5 saat eğitim verdik” ifadesiyle modelin sahaya taşındığı belirtilmiştir. Genel olarak, etkinliklerin proje/iş birliği temelli biçimde ilerlediğı ve süreklilik, ölçme-değerlendirme boyutlarının ise kurumsal kapasite ve ortaklıkların sürdürülebilirliğine bağı kaldığı görülmüştür.

4.4.5.6.Devlet Koruması Altındaki Çocuklar

Bu başlık sınırlı sayıda müzede temsil edilmiştir. M1 “Sevgi evlerinden gelen çocuklara burs veriyoruz... seramik, epoksi gibi atölyelere de onları ücretsiz dâhil ediyoruz” ifadesiyle hem maddi hem içerik erişimini güçlendiren bir model sergilemiştir. M4 “Sevgi evlerindeki çocuklarla daha önce çalıştık. Dönem dönem onlarla projeler yapıyoruz” şeklinde konuya ilişkin görüşlerini ifade etmiştir. M5, “Sevgi evleri ve çocuk esirgeme

kurumlarından gelen çocuklarla da çalışmalarımız var... tüm materyalleri ücretsiz sağlıyoruz” diyerek kapsayıcı tedarik yaklaşımını belirtmiştir. M6 ise kapsama listesini genişleterek “Sevgi evleri... deprem sonrası Ankara’ya yerleşmiş ailelerin çocukları...” gibi kırılgan gruplara yönelik temasını görünür kılmıştır. M12 ise “Sevgi evlerinden çocuklar müzemize ziyarette bulunuyor” demiştir. Bulgular, bu alanda sürekliliğin kurumsal işbirlikleri ve maddi/malzeme destekleriyle sürdürüldüğünü göstermiştir.

4.4.5.7. Sosyoekonomik Yoksunluk

Tablo bulguları, sosyoekonomik yoksunluk odağıyla yürütülen uygulamaların beş müzede yer aldığını göstermiştir (M2, M3, M4, M6, M7). Uygulamalar ücretsiz/erişilebilir atölyeler, belediye-STK işbirlikleri ve gerektiğinde saha ziyaretleri ekseninde şekillenmiştir. M2, “Dezavantajlı gruplar (göçmen çocuklar, işitme engelliler, düşük gelirli bölgelerden gelen bireyler) için erişilebilir içerikler özel olarak tasarlanır” demiştir. M3 “Ücra köşelerde bulunan okullarda müzemize gelir” diyerek erişimi kısıtlı okulların kapsandığını belirtmiştir. M4, Büyükşehir ile yürütülen sosyal destek çalışmalarını şu ifadeyle açıklamıştır: “Büyükşehir Belediyesi kadın dayanışma birimiyle sığınma evleriyle hani hem onları topluma kazandırma hem onları hayata dahil etme amaçlı da kültürel olarak destekleme amaçlı projelerde geliştirebiliyoruz buna yönelik eğitimler verebiliyoruz”. Aynı kurumda yaz döneminde köy okullarıyla yürütülen eğitim etkinliklerinin olduğu bildirilmiştir. M6, “Sevgi evleri, çocuk esirgeme kurumları, Filistin’den gelen savaş mağduru çocuklar, deprem sonrası Ankara’ya yerleşmiş ailelerin çocukları, Roman çocukları...” ifadesiyle kapsamanın kırılgan gruplara genişlediğini belirtmiştir. M7’de depremzede aileler ile kadın sığınma evleri ve kadın dayanışma merkezleriyle ortak çalışmalar raporlanmıştır. M12 “Ukrayna’dan gelen savaş mağduru çocuklar ile çalıştık. Ayrıca bulunduğumuz bölgede sosyo- ekonomik olarak zayıf gördüğümüz okullara giderek idarecileriyle görüşüyoruz ve müzemize öğrencilerini getirmek için girişimlerde bulunuyoruz” ifadesinde bulunmuştur. Genel olarak, söz konusu uygulamalar erişim engelini kurumsal ortaklık ve ücretsiz/yerinde etkinlik yoluyla aşmayı hedeflemiştir. Kapsamın genişletilmesi için ulaşım ve süreklilik başlıca ihtiyaç olarak öne çıkmıştır.

4.5. Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt amacı, müzelerin görsel sanatlar alanı özelinde verdiği eğitim etkinliklerini incelemektir. Bu kapsamda görüşmelerde yöneltilen “Etkinliklerinizde görsel sanat eğitimi temelli uygulamalara ne ölçüde yer veriyorsunuz?” sorusu temel alınarak elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur.

Tablo 7

Eğitim Etkinliklerinin Görsel Sanatlar Temelli Uygulamalara İlişkin Kod Dağılımları

Tema	Kodlar	Uyumlu Müzeler (M Kodları)	f
Eğitim Etkinliklerinin Görsel Sanatlar Temelli Uygulamaları	Sanatçı Çıkışlı ve Serbest Üretimler - Serbest Üretim - Sanatçı Çıkışlı	M1, M4 M7, M9,	4
	Koleksiyon Tabanlı	M1, M2, M4, M5, M7, M11, M12	7
	El Sanatları Temelli	M6, M7, M8, M9, M10, M12	6
	Hayal Gücüne Dayalı	M2, M7, M8, M11, M12	5
	Sanat Yoluyla Kültürel Değer Aktarımı	M2, M5, M6, M12	4

Bu alt amaç kapsamında elde edilen bulgular, Tablo 7’ de verilmiştir. Tabloya bakıldığında, eğitim etkinliklerinde görsel sanat temelli uygulamaların beş başlık altında toplandığı görülmektedir: “Sanatçı Çıkışlı ve Serbest Üretimler” (alt kodlar: Serbest Üretim, Sanatçı Çıkışlı), “Koleksiyon Tabanlı Uygulamalar”, “El Sanatları Temelli Uygulamalar”, “Hayal Gücüne Dayalı Uygulamalar” ve “Sanat Yoluyla Kültürel Değer Aktarımı”. Frekans dağılımına göre koleksiyon tabanlı ve el sanatları temelli uygulamalar beş müze ile en yaygın iki yaklaşımı oluştururken; hayal gücüne dayalı etkinlikler beş, sanatçı çıkışlı/serbest üretimler ile sanat yoluyla kültürel değer aktarımı ise dört müzede temsil edilmiştir. Ayrıca M1, M2, M4, M5, M7, M8, M9, M11 ve M12’nin birden fazla kodla ilişki kurduğu görülmektedir.

Bulgular, bu uygulamaların işlevlerine dair önemli ipuçları sunmaktadır: Sanatçı çıkışlı ve serbest üretimler, çocukların özgün ifade becerilerini desteklerken belirli sanatçıların üsluplarını tanıtarak estetik farkındalık kazandırmaktadır. Koleksiyon tabanlı uygulamalar, müze nesnelerini doğrudan üretim sürecine entegre ederek öğrenmeyi somutlaştırmakta; el sanatları temelli etkinlikler ise bakır işleme, ebru, deri işçiliği ve cam şekillendirme gibi geleneksel tekniklerin deneyimlenmesine imkân tanıyarak kültürel sürekliliği desteklemektedir. Hayal gücüne dayalı çalışmalar, değerlendirme baskısını ortadan kaldırarak özgür yaratıcılığı teşvik etmekte; sanat yoluyla kültürel değer aktarımı ise görsel

sanatları kültürel mirasın deneyimlenerek öğrenilmesi için araçsallaştırmakta ve milli/yerel değerleri sanatsal üretimle ilişkilendirmektedir.

Genel olarak bulgular, Ankara'daki müzelerin görsel sanat eğitiminde hem koleksiyon ve kültürel miras temelli hem de yaratıcılık ve ifade özgürlüğünü önceleyen dengeli bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Bu bütüncül yaklaşım, estetik gelişimi ve kültürel farkındalığı bütünleştiren kalıcı öğrenme fırsatları sunmaktadır.

4.5.1. Sanatçı Çıkışlı ve Serbest Üretimler

Serbest Üretim uygulamaları, çocukların özgün ifade becerilerini ve malzeme deneyimini öne çıkaran, süreç odaklı çalışmalardır.

Sanatçı çıkışlı etkinlikler, belirli sanatçıların üsluplarını tanıtarak estetik farkındalığı ve teknik denemeleri teşvik etmektedir. M1 “Örneğin büyük bir Amerikan bezi üzerinde Pollock tarzında çalışmalar yapıp müzede sergiledik. Çocuklarla Dali'nin uzun bacaklı fillerini, Matisse'den ilhamla tablolar çalıştık, kil ve seramik atölyelerinde onların hayal gücünü besleyen özgün işler ortaya çıktı” diyerek sanatçı çıkışlı etkinliklerini örneklemiştir. M4 “Bizim müzemiz arkeoloji koleksiyonu ve sanat galerisi olarak iki ayrılıyor bu nedenle sanat galerimizde zaman zaman sanatçı çıkışlı çalışmalar yapıyoruz”; M7 “görsel sanat uygulamaları çocukların sanatın bir hobi aracı olmanın ötesine geçerek kendilerini serbestçe ifade etmelerini ve çocukların küçük yaşlardan itibaren aldıkları ilham ile bireysel atölyeler aracılığıyla müze eğitimlerinin vazgeçilmez bir parçası haline geliyor” bu ifadeler ile serbest üretimin bireysel atölyelerde sistematik biçimde kullanıldığını ve yaratıcılığı desteklediğini göstermiştir.”; M9 “Müzede Türk resamlara ait tablolar bulunmaktadır (örneğin Zaim'in eserleri, Ankara manzarası gibi)” M9 “Bu tablolar üzerinde konuşmalar yapılır ve resim canlandırmaları ile uygulamalar gerçekleştirilir” diyerek sanatçı odaklı yaklaşımın hem yabancı hem yerli sanat örnekleriyle uygulandığını ortaya koymaktadır. Genel olarak, sanatçı çıkışlı ve serbest üretim uygulamaları müze eğitim etkinliklerinde yaratıcılığı teşvik eden, katılımcıların estetik farkındalık ve özgün ifade becerilerini geliştiren önemli etkinlikler olarak öne çıkmaktadır.

4.5.2. Koleksiyon Tabanlı Etkinlikler

Koleksiyon tabanlı görsel sanat etkinlikleri müzedeki nesneleri doğrudan üretime bağlayarak öğrenmeyi somutlaştırır. M1 “Bunların bir kısmı doğrudan koleksiyonla bağlantılı örneğin satranç taşlarını seramikten yapmak gibi— bir kısmı da tamamen kültür-

sanat odağında bağımsız projeler. Bu eserleri müze içinde sergiliyoruz, çocuklar da somut bir ürün çıkarıp onu eve götürdükleri için çok mutlu oluyorlar”; M2 “Görsel sanat temelli uygulamalar müze eğitim etkinliklerimizin temelini oluşturur. Müze Kumbaram’da gerçekleştirilen ‘Kaşık Bebek’ ve ‘Kartpostal yazımı’ etkinlikleriyle çocuklara hem sanat pratiği hem de kültürel değerler kazandırılmaktadır” ve M4 görsel sanat uygulamalarını hem arkeolojik koleksiyonla hem de yaratıcı sanat üretimiyle ilişkilendirerek yürütmektedir. “Hafta içi okul grupları zaten hem müzedeki koleksiyon bağlamında oluşturuluyor, müzedeki eser baz alınarak müfredattaki uygunluğu baz alınarak... Çünkü örnek veriyorum üçüncü sınıfta dördüncü sınıfta yazının icadını işliyorlar. Bizde de kil tabletler var ve biz işte kil tabletlerden yola çıkarak yazıyı kim icat etmiş, neden icat etmiş, yazı ne işe yarıyor gibi sorular eşliğinde hem bilgilerini pekiştiriyoruz hem de tarih öncesindeki o ilk yazının halini görmelerini sağlıyoruz. Sonrasında kendilerine kilden bir tablet yapıyorlar ve farklı alfabeleri kullanarak yazı yazıyorlar. Bu da onlara hem kalıcı bir hatıra oluyor hem öğrenmeyi pekiştiriyor” ifadeleriyle bu yaklaşımı ortaya koymaktadır. M11 “Eğitim etkinliklerinde özellikle görsel sanatlara yönelik uygulamalar da önemli bir yer tutuyor. Örneğin çocukların kitaplarda geçen görselleri yorumlaması, boşluk doldurma ve resim tamamlama etkinlikleriyle destekleniyor” cevabı ile diğer ifadeleri desteklemiştir. Bu bulgular, koleksiyonun üretimle ilişkilendirilmesi sayesinde kalıcı ve sergilenebilir çıktılar üretildiğini göstermektedir.

4.5.3. El Sanatları Temelli Etkinlikler

El sanatları temelli çalışmalar, geleneksel teknikleri deneyimletirken ince motor beceriyi ve kültürel sürekliliği desteklemektedir. El sanatları temelli etkinliklerle ilgili olarak, M6 “Takı tasarımı, kartpostal çizimi gibi el sanatlarına dayalı üretimler yapıyorlar”; M7 “Kilden Heykeller gibi atölyeler düzenleniyor” “Cam şekillendirme, baskı gibi atölyelerde sanatçılar kendi ekipmanlarıyla gelip çocuklarla doğrudan uygulama yapıyor”; M8 “Görsel sanat temelli uygulamalar bizim eğitim etkinliklerimizin belki de en yoğun kısmını oluşturuyor. Ebru, seramik, baskı, kaşık kukla, örgü, kanaviçe ve bez çanta baskı gibi pek çok atölye düzenliyoruz”; M9 “Görsel sanat eğitimi kapsamında bakır işleme, ihlamur baskı kalıbı oyma ve basma tekniklerine yer verilmektedir”; “Dericilik gibi uygulamalar da yapılmaktadır”; M10 “Anadolu’nun zengin el sanatlarını tanıtıyoruz; tülbent, bakır işçiliği, deri işleri gibi alanlarda uygulamalar mevcut” ifadelerini kullanmıştır. Bu ifadeler, geleneksel-modern tekniklerin birlikte kullanıldığını ve ustalık deneyiminin doğrudan

aktarıldığını göstermektedir. M12 “Oyuncak yapımı, resim, kil gibi el sanatlarına dayalı eğitim etkinliklerine sıkça yer veriyoruz. Özellikle zihinsel engelli veya otizmlı çocuklarla müze sonrası etkinliğinde müze de aklında ne kaldıysa resmini yapmasını istiyoruz. Böylece gördükleri kalıcı hale geliyor” diyerek el sanatlarını engel grubundaki çocuklar için ifade aracı olarak kullanmaktadır. Bulgulara bakıldığında, el sanatları temelli etkinliklere müzelerin sıkça yer verdiği görülmektedir. El sanatlarının kullanımıyla hem geleneksel değerlerin hem de çağdaş sanat uygulamalarının bir araya getirildiği çalışmalarla katılımcılara zengin bir öğrenme deneyimi sunulmaktadır.

4.5.4. Hayal Gücüne Dayalı Etkinlikler

Hayal gücüne dayalı etkinlikler, özgür üretimi destekleyerek etkinliği ve ifadeleri özgün kılmaktadır. Konuyla ilgili olarak M2 “Ayrıca, görsel sanat etkinlikleri aracılığıyla çocukların hayal gücü desteklenir, üretkenliği teşvik edilir. Uygulamalar müze koleksiyonunun ruhuna uygun temalarla planlanır”; M7 “Atölyelerde müdahale edilmeden, çocukların kendi yaratıcılıklarını özgürce ortaya koymasına özen gösteriliyor. Çocukların ‘Bu güzel mi? Kötü mü?’ gibi tereddüt yaşamadan üretim yapabilmeleri destekleniyor”; M8 “Bu atölyelerde çocukların hayal gücünü serbest bırakmalarını çok önemsiyoruz. Örneğin ebru yaparken ‘bunu iyi mi yaptım kötü mü yaptım’ diye sorduklarında, biz hiçbir zaman sanatın iyi-kötü şeklinde değerlendirilmesini istemiyoruz”; M11 “Ayrıca ahşap figürler ve objeler üzerinden Cin Ali karakterlerini canlandırmaları isteniyor, böylece çocuklar hayal güçlerini ve sanatsal ifade becerilerini kullanarak karakterleri yeniden yorumluyor. Müze içinde oluşturulan 3 boyutlu alanlarda, çocukların görsel hafızası, resim okuma ve semboller arasındaki bağlantıyı kurma yetileri ölçülüyor. Bu sayede müze eğitimi, okuma öğretimini yalnızca metin üzerinden değil, görsel sanatlar temelli etkinliklerle de pekiştiriyor” ifadelerinde bulunmuştur. Bu ifadeler, hayal gücüne dayalı etkinliklerde katılımcıların özgün üretim yapmalarına olanak tanıyarak yaratıcı düşünmeyi, sanatsal ifade becerilerini ve çoklu okuryazarlıklarını güçlendiren temel bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır.

4.5.5. Sanat Yoluyla Kültürel Değer Aktarımı

Görsel sanat etkinlikleri, kültürel değerleri deneyimleyerek öğrenmenin aracı olarak konumlanmaktadır. M2 “Görsel sanat temelli uygulamalar müze eğitim etkinliklerimizin temelini oluşturur. Müze Kumbaram’da gerçekleştirilen ‘Kaşık Bebek’ ve ‘Kartpostal

yazımı’ etkinlikleriyle çocuklara hem sanat pratiği hem de kültürel değerler kazandırılmaktadır”; M6’nın “Restorasyon, ivi yazısı gibi atölyelerde ellerine verdiğimiz materyalle birebir deneyimletiyoruz” ifadeleri, görsel sanatların yalnızca üretim değil, kültürel aktarım ve değer eğitimi için de merkezî bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara, sonuçların literatür çerçevesin tartışılmasına ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde her bir alt amaca yönelik sonuçlar sıralanmıştır.

5.1.1. Birinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Ankara'daki müzelerde yürütülen eğitim etkinliklerinin amaçlarının yalnızca bilgi aktarmakla sınırlı kalmadığı; bunun yanında kültür aktarımı, koleksiyon ve mekânsal deneyim, interaktif öğrenme, kültürel miras bilinci, duygusal ve kişisel gelişim, okuma sevgisi ve evrensel değerlerin kazandırılması gibi çok boyutlu hedefler taşıdığı açık biçimde ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçları, özellikle koleksiyon ve mekânın eğitim etkinliklerinin içerik ve amaçlarını doğrudan şekillendirdiğini; müze nesnelerinin, tarihî dokunun ve yerel bağlamın eğitsel sürecin ayrılmaz bir parçası olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Ayrıca müze türleri ve kuruluş yılları incelendiğinde, Ankara'da 2000'li yıllardan itibaren müze açılışlarında belirgin bir ivme yaşandığı, son 15 yılda 31 müzenin açılmasıyla müzecilik alanında dikkat çekici bir artış gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, mevcut 82 müzenin yalnızca 16'sında eğitim etkinliklerinin düzenli olarak sürdürüldüğü, bazı müzelerde geçmişte yürütülen uygulamaların sonlandığı ya da süreklilik kazanamadığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarından, Ankara'da müze eğitiminin koleksiyon ve mekâna dayalı olarak çok aktörlü, dinamik fakat sürdürülebilirlik açısından farklılıklar barındıran bir yapı sergilediği buna karşın yeni kurulan müzeler ve

kurulum aşamasındaki girişimlerin, gelecekte bu alanı daha da çeşitlendirecek potansiyel taşıdığı görülmektedir.

5.1.2. İkinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırma sonuçları, Ankara'daki müzelerde eğitim etkinliklerin içerik oluşturma sürecinin durağan bir yapıdan ziyade çok aktörlü, disiplinler arası ve sürekli gelişen bir sistem olarak işlediğini açıkça ortaya koymuştur. Etkinliklerin tasarım ve güncelleme sürecinde uzman ve akademisyenlerin katkısının (8 müze) etkinliklere bilimsel bir temel kazandırdığı; müze çalışanlarının katkısının (3 müze) pratik deneyim ve yaratıcılığı öne çıkardığı; dış paydaşlarla iş birliklerinin (6 müze) ise hedef kitlenin çeşitlenmesine, toplumsal ihtiyaçların karşılanmasına ve içeriklerin zenginleşmesine doğrudan katkı sunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ziyaretçi geri bildirimlerinin 11 müzede revizyon sürecinde etkin biçimde kullanılması, etkinliklerin yalnızca uzman görüşleriyle şekillenmediğini, aynı zamanda katılımcıların ihtiyaç ve beklentilerine göre yeniden tasarlandığını ve bu yönüyle katılımcı odaklı bir yapıya evrildiğini göstermektedir. Eğitimcilerin farklı akademik geçmişlere sahip olması (Sanat Tarihi, Türk Halk Bilimi, Görsel Sanatlar, Çocuk Gelişimi, Halkla İlişkiler, Hititoloji), içeriklerin tek boyutlu kalmasını engelleyerek etkinliklere disiplinler arası bir bakış açısı kazandırmış ve tüm müzelerde çok yönlü, kültürel, sanatsal ve sosyal boyutları içeren uygulamaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Okul müfredatıyla uyumun (5 müze) eğitim etkinliklerini sınıf öğrenmeleriyle bağlantılı kıldığı; hazır yayın ve materyallerin (2 müze) etkinliklere süreklilik ve standart kazandırdığı; özel gün ve temalara uyumlu planlamaların (2 müze) müzelerin toplumsal takvimle bütünleşmesini sağladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, dijital uygulamaların (3 müze) öğrenme sürecini görsel ve etkileşimli araçlarla desteklediği; gezici müze modellerinin (3 müze) mekânsal engelleri aşarak dezavantajlı gruplara erişimde önemli bir işlev üstlendiği belirlenmiştir. Özellikle Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi yüksek lisans etkinliklerinin farklı lisans geçmişlerine sahip eğitimciler tarafından tercih edilmesi, müze eğitiminde kuramsal ve uygulamalı bilgi birikimini artıran önemli bir etken olarak öne çıkmıştır. Tüm bu sonuçlar, Ankara'daki müze eğitim etkinliklerinin tek yönlü bağımsız etkinlikler olmaktan çıkarak, bilimsel katkılar, ziyaretçi odaklı geri bildirimler, disiplinler arası bakış açıları ve yenilikçi uygulamalarla sürekli gelişen dinamik bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir.

5.1.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırma bulgularından ulaşılan sonuçlar, Ankara'daki müzelerde eğitim etkinliklerinin içeriklerinin doğrudan müze koleksiyonlarına ve kurumların tarihsel-kültürel bağlamlarına dayalı olarak tasarlandığını ortaya koymuştur. Koleksiyon temelli uygulamaların (8 müze) etkinliklerin ana eksenini oluşturduğu; arkeolojik eserlerden yola çıkarak kil tablet yapımı, vitray tasarımı ve para basımı gibi etkinliklerin katılımcılara hem tarihsel bilgi hem de uygulamalı deneyim kazandırdığı belirlenmiştir. Yaratıcı ve oyun odaklı atölyelerin (ör. drama, hikâyeleştirme, dokunsal etkinlikler, interaktif oyunlar) 6'dan fazla müzede yaygın biçimde kullanılması, müze eğitiminde en sık başvurulmuş yöntemler olarak katılımcıların çoklu duyularını harekete geçirerek öğrenmeyi kalıcı hâle getirdiğini göstermektedir. Ayrıca kültürel içerikli atölyelerin (3 müze) yerel el sanatları, halk takvimi ve milli-dini günlerle bütünleşerek toplumsal hafızayı canlı tuttuğu ve kültürel aktarımı güçlendirdiği saptanmıştır. Seramik/kil odaklı uygulamaların (6 müze) ve geleneksel oyunların (6 müze) öne çıkması, müze eğitiminde hem tarihsel bağlamın hem de oyun yoluyla öğrenmenin dengeli biçimde harmanlandığını göstermektedir. Sonuç olarak, bu bulgular Ankara'daki müze eğitim etkinliklerinin koleksiyon odaklı, yaratıcı ve kültürel temelli yöntemleri bütünleştirerek disiplinler arası, deneyim temelli ve katılımcı odaklı bir yapıya dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

5.1.4. Dördüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırma sonuçları, Ankara'daki müzelerin eğitim etkinliklerini hedef kitleye göre uyarlamada ve dezavantajlı gruplara yönelik kapsayıcılıkta önemli bir çeşitlilik sergilediğini ortaya koymaktadır. Okul öncesi (11 müze) ve özellikle ilkokul-ortaokul grupları (12 müze) tüm kurumlarda merkezî bir hedef kitle olarak öne çıkmış; içerikler yaş düzeyine göre sadeleştirilmiş ya da derinleştirilmiştir. Bireysel ziyaretçilere dönük etkinliklerin 8 müzede düzenli biçimde yer alması, müze eğitiminde okul gruplarının yanında ikinci bir kanalın güçlendiğini göstermektedir. Buna karşılık yetişkin (7 müze), üniversite (2 müze) ve turist odaklı etkinliklerin (2 müze) sınırlı düzeyde kaldığı, çoğunlukla talep ve iş birliği temelli geliştiği belirlenmiştir. Araştırmanın dezavantajlı gruplara ilişkin sonuçları daha çarpıcı gözükmemektedir. Görme engelliler için dokunsal materyaller, özel betimlemeler ve Braille etkinlikler 7 müzede düzenli, 2 müzede kısmi biçimde uygulanırken; işitme engellilere yönelik etkinliklerin hiçbir kurumda düzenli şekilde yer almadığı, yalnızca 6 müzede proje-temelli veya sınırlı girişimlerle yürütüldüğü

saptanmıştır. Bu durum, kapsayıcılıkta en güçlü yönelimin görme engellilere, en zayıf alanın ise işitme engellilere yönelik düzenlemeler olduğunu göstermektedir. Otizmli ve zihinsel engelli çocuklara dönük küçük grup, duyuşal uyum ve esnek akış ilkelerine dayalı uygulamaların 7 müzede bulunduğu; bedensel engelliler için ise 5 müzede düzenli, 3 müzede kısmi erişim sağlandığı belirlenmiştir. Ayrıca sosyoekonomik yoksunluk yaşayan gruplara yönelik ücretsiz atölyeler (5 müze), devlet koruması altındaki çocuklara dönük projeler (5 müze) ve toplumsal uyum/rehabilitasyon odaklı çalışmalar (3 müze) müzelerin sosyal kapsayıcılık yönelimlerini somutlaştırmıştır. Sonuçlar, Ankara'daki müzelerin hedef kitleye göre uyarlamada güçlü bir çeşitlilik sunduğunu, ancak dezavantajlı gruplarda özellikle işitme engelliler ve fiziksel erişim noktasında standart ve sürdürülebilir uygulamalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

5.1.5. Beşinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, Ankara'daki müzelerde görsel sanatlar temelli uygulamaların hem çeşitlilik hem de işlev açısından güçlü bir konumda olduğunu ortaya koymuştur. Koleksiyon tabanlı (7 müze) ve el sanatları temelli çalışmaların (6 müze) en yaygın iki yaklaşımı oluşturduğu; bu etkinliklerin müze nesnelerini doğrudan üretim sürecine entegre ederek öğrenmeyi somutlaştırdığı ve bakır işleme, ebru, deri işçiliği, cam şekillendirme gibi geleneksel tekniklerle kültürel sürekliliği desteklediği belirlenmiştir. Hayal gücüne dayalı uygulamaların (5 müze) çocukların özgür üretim yapmasını teşvik ederek değerlendirme baskısını azalttığı ve yaratıcı risk almayı desteklediği; sanatçı çıkışlı ve serbest üretimlerin (4 müze) belirli sanatçıların üsluplarını tanıtarak estetik farkındalık kazandırdığı ve özgün ifade becerilerini geliştirdiği tespit edilmiştir. Ayrıca sanat yoluyla kültürel değer aktarımı (4 müze), görsel sanat uygulamalarını milli ve yerel değerlerle bütünleştirerek kültürel hafızayı güçlendiren bir araç işlevi görmüştür. Bu sonuçlar, Ankara'daki müzelerin görsel sanat eğitiminde hem koleksiyon ve kültürel miras temelli hem de yaratıcılığı ve ifade özgürlüğünü önceleyen dengeli bir yaklaşım benimsediğini; böylece estetik gelişim, kültürel farkındalık ve yaratıcı ifade süreçlerini bütünleştiren kalıcı öğrenme fırsatları sunduğunu göstermektedir.

5.2. Tartışma

Günümüzde müzeler, yalnızca eserlerin sergilendiği kurumlar olmaktan çıkmış; farklı yaş gruplarına, toplumsal kesimlere ve öğrenme ihtiyaçlarına hitap eden dinamik eğitim ortamları olarak konumlanmıştır. Zor'un (2010) Anadolu Medeniyetleri Müzesi üzerine yaptığı çalışmasında, atölyeler, çocuk şenlikleri ve okul iş birlikleri gibi etkinliklerin sistematik biçimde yürütüldüğü ve bu uygulamaların zamanla Ankara'daki diğer müzelere de örnek teşkil ettiği görülmektedir. Bu tarihsel gelişim çizgisi, günümüzde Ankara'daki müzelerde yürütülen eğitim etkinliklerinin kapsam ve çeşitliliğinde belirgin bir artışla devam etmektedir. Ancak, tüm müzelerde düzenli ve sürdürülebilir eğitim hizmetlerinin sunulamadığı da dikkat çekmektedir. Oysa müzeler, farklı disiplinlerden beslenen yapıları sayesinde ziyaretçilere doğrudan deneyimleme olanağı sunarak öğrenmeyi kalıcı hale getirmekte ve bireylerde kültürel mirasa yönelik farkındalığı artırmaktadır.

Dilli'nin (2017) okul öncesi, sınıf ve ortaokul öğretmenleriyle yaptığı çalışmada müze gezilerinin öğrencilerin motivasyonunu artırdığı, sosyalleşmelerine katkı sağladığı vurgulanırken; rehber ve eğitim uzmanı eksikliği, ders yoğunluğu ve okul-müze ilişkisinin yetersizliği sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, müze eğitiminin niteliğinin doğrudan müze eğitimcilerinin mesleki yeterliklerine bağlı olduğunu göstermektedir. Nitekim Güneröz ve Yanar'ın (2025, s. 16) belirttiği üzere, müze eğitimcilerinin mesleki kimliğinin belirsizliği, iş güvencesizliği ve tükenmişlik sorunlarını beraberinde getirmekte; bu nedenle mesleki statünün tanınması ve kariyer yollarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmada da benzer biçimde, müze eğitimcilerinin akademik geçmişleri ile yürüttükleri etkinliklerin niteliği arasında doğrudan bir ilişki olduğu görülmüştür. İncelenen 12 müze arasında 7 eğitimcinin yüksek lisans düzeyinde eğitim aldığı; ancak yalnızca 3'ünün doğrudan müze eğitimi alanında uzmanlaştığı belirlenmiştir. Bu durum, alanda formel müze eğitimi almış uzman sayısının oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, farklı disiplinlerden gelen (örneğin Görsel Sanatlar Eğitimi, Sanat Tarihi, Çocuk Gelişimi, Türk Halk Bilimi, Hititoloji) eğitimcilerin kendi alan bilgilerini müze etkinliklerine entegre ettikleri gözlenmiştir. Bu çeşitlilik, müze eğitime disiplinler arası bir zenginlik kazandırmakla birlikte, müze eğitimi alanında kuramsal bir ortaklığın hâlâ yeterince oluşmadığını da ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bulgularında müze de eğitimin bilgi aktarımının ötesine geçerek kültürel miras bilinci, duygusal gelişim ve evrensel değerlerin kazandırılması gibi çok boyutlu

amaçlar taşıdığını göstermektedir. Bu durum, Bülbül'ün (2016) çalışmasında vurgulanan “müze etkinliklerinin öğrencilerin geçmiş ile bugün arasında anlamlı bağ kurmasını sağladığı” bulgusuyla örtüşmektedir. Ancak bu araştırmada dikkat çeken fark, etkinliklerin yalnızca öğrenciye değil, toplumun farklı kesimlerine yönelik planlanmasıdır; bu yönüyle Ankara'daki müzelerin öğrenme hedefleri daha kapsayıcı bir yapıya evrilmiştir.

Okul-müze iş birliği de öğrencilerin müze deneyimlerini zenginleştirmede kritik bir rol üstlenmektedir. Rehberlerin her müzede aktif görev alması, öğretmenlerin müze gezileri için yeterli zaman ve donanımına sahip olması ile iletişimi artıracak protokollerin geliştirilmesi bu süreci güçlendirmektedir. Ayrıca, müze eğitiminin öğretmen yetiştiren programlarda zorunlu ders olarak yer alması ve okul-müze arabulucusu gibi yeni rollerin tanımlanması, bu iş birliğini kurumsallaştırabilecek adımlardır. Teknolojinin eğitim sürecine entegrasyonu ile öğretmen, öğrenci ve müze çalışanlarının sergi içeriklerini mobil uygulamalar üzerinden takip edebilmesi hem planlamayı kolaylaştırmakta hem de etkileşimi artırmaktadır (Ateş & Lane, 2019, s. 243).

Müzelerdeki görsel kültür çalışmaları, nesnelerin yalnızca sergilenmesini değil, onlara yüklenen anlamların ziyaretçilere aktarılmasını da sağlar. Eğitim yoluyla sanat eserlerinin derinlikli anlamlarına ulaşılırken, teknolojik uygulamalar ziyaretçi-nesne etkileşimini güçlendirmektedir. Multimedya araçları ve sanal müzeler, öğrenme ortamlarını zenginleştirmekte ve coğrafi sınırların ötesinde geniş kitlelere erişim olanağı sağlamaktadır (Çıldır & Karadeniz, 2014, s. 545).

Bu araştırmanın bulguları da bu yaklaşımı destekler niteliktedir. Ankara'daki müzelerde yürütülen görsel sanatlar temelli uygulamaların, koleksiyon nesnelerini yalnızca sergilenen objeler olmaktan çıkarıp katılımcıların aktif üretim sürecine dâhil ettiği görülmüştür. El sanatları, seramik ve ebru gibi geleneksel tekniklerin yanı sıra yaratıcı üretime dayalı serbest çalışmalar hem kültürel sürekliliği güçlendirmekte hem de ziyaretçilerin nesneyle kurduğu duygusal bağı derinleştirmektedir. Böylece sanat aracılığıyla kültürel değer aktarımı, görsel kültür eğitimiyle bütünleşerek müzelerde kalıcı öğrenmeyi destekleyen bir araç hâline gelmektedir.

Şahan'ın (2005) vurguladığı gibi, müze ziyaretleri öğrencilerin kültürel mirasla bağ kurmalarının yanı sıra yaratıcılık ve iletişim becerilerini de geliştirmektedir. Bu bağlamda, müze eğitim programları okul müfredatını tamamlayıcı ve zenginleştirici bir rol üstlenmektedir. Pilot projeler ve okul-müze iş birlikleri ile sürdürülebilir eğitim hizmetleri geliştirilmesi, öğretmen ve öğrencilerin eğitim anlayışında dönüşüm yaratmaktadır.

Buyurgan ve Mercin'in (2005) de belirttiği üzere, müzeler duyuşsal, devinişsel ve bilişsel gelişim için uygun mekânlardır (s. 61).

Bu araştırmada elde edilen bulgular da bu görüşleri destekler niteliktedir. Ankara'daki müzelerde okul gruplarının tüm kurumlarda merkezî bir hedef kitle hâline geldiği, içeriklerin yaş düzeyine göre sadeleştirildiği veya derinleştirildiği görülmüştür. Ancak okul-müze iş birliklerinin çoğunlukla kısa süreli protokoller veya özel gün temelli projelerle sınırlı kaldığı, düzenli iletişim ve planlama süreçlerinin yalnızca belirli müzelerde sürdürülebildiği belirlenmiştir. Bu durum, müze eğitiminin potansiyelinin farkında olduğunu ancak uygulama boyutunda sistematik bir iş birliği modeline hâlâ ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Müze eğitimcilerinin yalnızca müze içi değil, farklı paydaşlarla da iletişim kurabilen, öğretim teknolojilerini etkin kullanabilen, farklı yaş gruplarına hitap edebilen ve bölgesel tarih ile koleksiyon bilgisine hâkim uzmanlar olması beklenmektedir. Yüksek iletişim becerileri, meslek standartlarına uyum ve yenilikçi uygulamaları hayata geçirebilme yetkinlikleri eğitimcilerin önemini artırmaktadır (Buyurgan & Mercin, 2005, s. 102-103).

Araştırmamda da görüldüğü üzere, müzeler özel gereksinimli bireyler için kapsayıcı bir öğrenme ortamı sunmaktadır. Demir ve Köksal Akyol'un (2022) çalışması da, özel gereksinimli çocukların yalnızca özel günlerde değil yıl boyunca müzelerden yararlanabilmeleri, ailelerin sürece dahil edilmesi ve sanal müzelerden faydalanılması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu durum, müzelerin kapsayıcı bir eğitim alanı olarak önemini pekiştirmektedir.

Müzelerde engelli ziyaretçilere yönelik eğitim projeleri, herkesin sosyo-kültürel yaşama katılma hakkına sahip olduğu anlayışıyla yürütülmektedir. Günümüzde pek çok müze, engelsiz erişim projeleri sayesinde tanıtım ve eğitim çalışmalarını geliştirmekte; demokratik kurumlar olarak tüm topluma hitap etmeyi amaçlamaktadır. Bu tür projeler toplumda empatiyi güçlendirirken farkındalık da sağlamaktadır. Araştırmalar, özellikle görme engellilere yönelik çalışmaların öne çıktığını, ancak işitme engellilere dair projelerin oldukça sınırlı kaldığını göstermektedir. Ayrıca müzeler, çeşitli kurumlarla ortak projeler üretse de finansal kısıtlamalar nedeniyle mekânsal düzenlemelerde yeterli adımlar atılamamaktadır. Günümüzde toplumsal erişim modelleri ve engelsiz yaşam fuarlarıyla bu alana dikkat çekilmekte, engelli bireylerin ve ailelerinin yaşamına katkı sağlayan projelerin süreklilik kazanması gerektiği vurgulanmaktadır (Erbay, 2017, s. 214).

Bu bağlamda araştırmamın bulguları da mevcut literatürle örtüşmektedir. Ankara'daki müzelerde gerçekleştirilen eğitim etkinlikleri incelendiğinde, dezavantajlı gruplara ulaşma çabalarının henüz sistematik bir yapıya kavuşmadığı görülmektedir. Özellikle görme engellilere yönelik bazı uygulamaların varlığı dikkat çekmekle birlikte, işitme engelliler, otizmlili bireyler, zihinsel ve fiziksel engeli olan gruplar veya koruma altındaki çocuklar için düzenlenen projelerin sayısı oldukça sınırlıdır. Bu durum, kapsayıcı müzecilik anlayışının yalnızca belirli gruplarla sınırlı kalmaması gerektiğini ortaya koymaktadır. Müzelerin, farklı engel türlerine ve sosyal dezavantajlara sahip bireyler için çeşitlendirilmiş ve sürdürülebilir etkinlikler geliştirmesi, müze eğitimine evrensel erişim ilkesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu etkinliklerin yalnızca bireylerin kültürel yaşama katılımını artırmakla kalmayıp, toplumsal rehabilitasyon ve sosyal uyum süreçlerine de katkı sağladığı unutulmamalıdır. Dolayısıyla Ankara'daki müzeler özelinde elde edilen bulgular, kapsayıcı müzeciliğin henüz gelişim aşamasında olduğunu, ancak bu alanda yapılacak planlı ve sürekli çalışmalarla daha bütüncül bir yapıya ulaşılabileceğini göstermektedir.

5.3. Öneriler

5.3.1. Müzelere ve Müze Eğitimcilerine Yönelik Öneriler

- Etkinliklerde yerel ve evrensel değerlerin birlikte sunulması, katılımcıların kültürel çeşitliliği daha bütüncül bir şekilde kavramalarını sağlayacaktır.
- Hâlihazırda eğitim birimi bulunmayan müzelerde bu birimlerin kurulması, eğitim etkinliklerinin sürekliliği açısından büyük önem taşımaktadır.
- Yeni açılacak veya kurulum aşamasındaki müzelerde ise eğitim birimlerinin en baştan planlanması gerekmektedir.
- Eğitim etkinlikleri dezavantajlı grupları da kapsayacak şekilde tasarlanmalı ve bu grupların ihtiyaçlarına yönelik özel içerikler geliştirilmelidir.
- Dezavantajlı gruplarla çalışmanın özel bir uzmanlık gerektirmesi nedeniyle, müze eğitimcilerine bu alanda mesleki eğitimler verilmelidir.
- Eğitim etkinliklerinde bavul/ gezici müze, dijital araçlar, sanal turlar ve çevrim içi atölyelerden yararlanılması, erişilebilirliği ve katılım çeşitliliğini artıracaktır.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Ankara dışındaki farklı şehirlerde yer alan müzelerin eğitim etkinlikleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir.
- Farklı müze türlerinde (arkeoloji, sanat, bilim, çocuk, etnografya vb.) uygulanan eğitim etkinlikleri karşılaştırılarak türler arası benzerlikler ve farklılıklar ortaya konabilir.
- Müze eğitim etkinliklerinin öğrenci, öğretmen, veli gibi farklı paydaşlar üzerindeki etkileri nitel ve nicel yöntemlerle ölçülebilir.
- Dezavantajlı gruplara (görme engelliler, işitme engelliler, göçmen çocuklar vb.) yönelik hazırlanan veya hazırlanması planlanan eğitim etkinliklerinin etkililiği deneysel çalışmalarla değerlendirilebilir.
- Eğitim etkinliklerinin okul müfredatıyla uyum düzeyi ve öğretim programlarına katkısı üzerine daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.
- Müze eğitiminde dijital uygulamaların kullanımına odaklanan çalışmalar artırılarak, teknolojinin öğrenme sürecine etkileri detaylı biçimde incelenebilir.
- Müze eğitimcilerinin farklı akademik geçmişlerinin eğitim etkinliklerine niteliğine nasıl yansıdığı, daha geniş örneklemlemlerle araştırılabilir.

5.3.3. Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde müze eğitime özel bir koordinasyon birimi oluşturulmalı ve müze eğitimcileri için standart uygulama rehberleri hazırlanmalıdır.
- Mevcut ve açılacak olan devlet müzelerine müze eğitimcisi istihdamı sağlanmalıdır.
- Dezavantajlı gruplara yönelik müze eğitimleri, kamu politikalarının bir parçası haline getirilerek ulusal ölçekte teşvik edilmelidir.
- Yeni açılacak müzelerin ruhsat ve onay süreçlerinde, eğitim etkinliği ve eğitim birimi planlarının bulunması bir kriter olarak eklenmelidir.
- Müze eğitimcilerinin mesleki gelişimini desteklemek amacıyla bakanlık ve üniversiteler iş birliğiyle düzenli hizmet içi eğitimler organize edilmelidir.

- Müzelerde dijital dönüşüm projeleri desteklenmeli; sanal turlar, mobil uygulamalar ve erişilebilirlik teknolojileri için teşvik ve fon sağlanmalıdır.
- Müze eğitimi çalışmalarının uluslararası müze ağları ve projelerle entegrasyonu sağlanarak, evrensel ölçekte deneyim paylaşımı teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, Ö. (2019). Müze eğitimi ve yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 1(1), 23-43. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/866913> sayfasından erişilmiştir.
- Akyalçın, A. (2019). *Müze eğitiminin sanat kültürümüze ve yaratıcılık anlayışına katkıları* (Yüksek lisans tezi). <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/402628> sayfasından erişilmiştir.
- Altınbaş, S., & Etikan, S. (2021). Kültürel mirasın korunmasında “Yaşayan Köy” anlayışı ve bazı Yaşayan Köy açık hava kültürel miras müzeleri. *Folklor Akademi Dergisi*, 4(1), 23–39. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1621821> sayfasından erişilmiştir.
- Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). *Ankara Etnografya Müzesi*. <https://ankara.ktb.gov.tr/TR-260403/etnografya-muzesi.html> sayfasından erişilmiştir.
- Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi – Oyuncak Müzesi. (t.y.). *Oyuncak Müzesi*. <https://cokaum.ankara.edu.tr/oyuncak-muzesi/> sayfasından erişilmiştir.
- Artun, A. (Ed.). (2012). *Sanat müzeleri 1: Tarih sahneleri – Müze ve modernlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artun, A. (2017). *Mümkün olmayan müze: Müzeler ne gösteriyor?* İletişim Yayınları.
- Atagök, T. (1999). Müze eğitimi ve eğitim programları. T. Atagök (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek*. İçinde (s. 137-143). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Atagök, T. (1999). Müzecilikte eğitim ve katılım. T. Atagök (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek*. İçinde (s. 191-200). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

- Atasoy, N. (1999). Sergileme ve düzenleme. T. Atagök (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek*. içinde (s. 170-179). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Atasoy, S. (1994). Çağdaş müzecilik anlayışı ve Türk müzeciliği. *Anons Dergisi*, 6(38), 38-39.
- Ateş, A., & Lane, J. F. (2019). Analysing school-museum relations to improve partnerships for learning: A case study. *Education and Science*, 44(201), 231-246. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.8017>
- Aydemir, B. (2010). *Sanat eğitiminde müzelerin rolü: Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi örneği*. Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetiner, N., Güneröz, C., & Aykaç, M. (2021). *Müze eğitimi: Yaratıcı drama uygulamaları*. Ankara: Pegem.
- Çakır İlhan, A. (2013). Disiplinlerarası müze eğitimi. içinde F. Çok (Ed.), *Prof. Dr. Bekir Onur'a armağan: Çocuklar, gençler ve müze eğitimi* (ss. 295–320). Ankara: Anı.
- Barker, E. (2006). Orsay'ın tasarımı. içinde A. Artun (Ed.), *Sanat Müzeleri 2* (s. 115-139). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berg, L. B., & Lune, H. (2015). Örnek olay çalışmaları. Yavaş E., & Ersoy E. (Eds.), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı, ss. 354-376). Konya: Eğitim
- Binekçi, Ö. (2020). Müze eğitimi alanında yapılan çalışmalar üzerine bir bibliyografya denemesi. *Milli Eğitim*, 49(227), 121-144. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3453949> sayfasından erişilmiştir.
- BirKültür. (t.y.). Kuruluş felsefesi. <https://www.birkultur.com/kurulus-felsefesi-2/> adresinden erişilmiştir.
- Bolu Sert, H. (2017). *Zihinsel engelli çocuklara yönelik müze ziyaretinin değerlendirilmesi: Bir uygulama örneği*. (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=aEPbBeF0mHZnS7iBdxqnew&no=yDqO3xflTQX1I8VW7n_nog sayfasından erişilmiştir.
- Bursa Müzeler Şube Müdürlüğü. (t.y.). *Tüm etkinlikler* <https://www.bursamuze.com/tum-etkinlikler/> sayfasından erişilmiştir.

- Buyurgan, S., & Karaaziz Şen, D. (2023). Contemporary exhibition methods in museums: The case of the Turkish İşbank Museum of Economic Independence. *Journal of International Museum Education*, 5(1), 31–53. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1373560>
- Buyurgan, S. (2017). Verimli bir müze ziyaretini nasıl gerçekleştirebiliriz? *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 317–343. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36135/405940> sayfasından erişilmiştir.
- Buyurgan, S., & Mercin, L. (2005). Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları. İçinde V. Özsoy (Ed.), *Sanat eğitimi: Temelleri, yöntemleri, teknikleri* (ss. 61–102). Ankara: Varan
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2022). Sanat eğitimi ve öğretimi: Eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle. Ankara: Pegem.
- Bülbül, H. (2016). Müze ile eğitim yoluyla ortaokul öğrencilerinde kültürel miras bilinci oluşturma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 681-694. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/261499> sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri (23. baskı). Ankara: Pegem.
- Can, A. (1999). Müze koleksiyonlarının korunması. T. Atagök (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek*. İçinde (s. 101-110). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Cezar, M. (1971). *Sanatta Batı'ya açılış ve Osman Hamdi Bey* (1. Cilt). İstanbul: İş Bankası Kültür.
- Çakır İlhan, A. (2017). Müze eğitimi alanında yapılmış tezler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 845-850. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1563574> sayfasından erişilmiştir.
- Çakır İlhan, A. Ç. (2013). Müze çalışmaları. M. Artar (Ed.), *Prof. Dr. Bekir Onur'a armağan: Çocuklar, gençler ve müze eğitimi*. İçinde (s. 295-321). Ankara: Anı.
- Çal, H. (2009). Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de müzeler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7(14), 315-333. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/653620> sayfasından erişilmiştir.

- Çavuşoğlu, A. (2008). Ankara'nın neden kent müzesi yok? Z. Önen, G. Tunç & M. Türkyılmaz (Ed.), *Geçmişten geleceğe Türkiye'de müzecilik I: Sempozyum, 21-22 Mayıs 2007, Ankara, bildiriler*. (s. 145-147). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.
- Çıldır, Z. (2014). Türkiye'de bir eğitim ortamı olarak müzelerin kullanımına ilişkin eğitimciler tarafından hazırlanan raporlar. *Folklor/Edebiyat*, 20(79), 179-188. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/255506> sayfasından erişilmiştir.
- Çıldır, Z., & Karadeniz, C. (2014). Müze, eğitim ve görsel kültür uygulamaları: Türkiye'deki müzeler. *Amerikan Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(7), 543-551. <http://doi.org/10.12691/education-2-7-18>
- Cin Ali Eğitim ve Kültür Vakfı. (t.y.). Cin Ali Müzesi. <https://www.cinali.com.tr/muze> sayfasından erişilmiştir.
- Cook, E. (2019). *Amerikan müzeciliğinin tarihi gelişimi ve Smith Sonian müzeleri üzerinden araştırılması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=3ruVrzp0YrWx7Wfg5L0iPA&no=vFWIhqIs3hKQ8qGRbLdQ0w> sayfasından erişilmiştir.
- Danacı Polat, B. (2019). *Görme engelli öğrencilerin sanatı öğrenmesinde müzelerin katkısı*. (Doktora Tezi). [file:///C:/Users/zedaa/Downloads/basak_danac%C4%B1_polat_10235941_tez%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/zedaa/Downloads/basak_danac%C4%B1_polat_10235941_tez%20(2).pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Da Vinci Çocuk Kampüsü. (t.y.). Atölyeler – Da Vinci Çocuk Kampüsü. <https://davincicocukkampusu.com/4835-2/> sayfasından erişilmiştir.
- Demir, E., & Köksal Akyol, A. (2022). Investigation of visually impaired children's views on the museum visited. *Journal of International Museum Education*, 4(1), 1-16. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2336914> sayfasından erişilmiştir.
- Demirdelen, H. (2020). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Hy__vWSOYHnp8VDzmGkXWw&no=fu3fbGjf_49S7hw81KdSnQ sayfasından erişilmiştir.
- Dewey, J. (1939). *Türkiye Maarifi hakkında rapor*. İstanbul: Maarif Vekaleti.

- Dilli, R. (2017). Öğretmenlerin müzelerin öğrenme ortamı olarak kullanımına ilişkin görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 46(214), 307-316. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441176> sayfasından erişilmiştir.
- Doğanay, A., Ataizi, M., Şimşek, A., bülbulaakarad Balaban Sali, J., & Akbulut, Y. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1619). Anadolu Üniversitesi. <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/ARY101U/ebook/ARY101U-12V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Erbay, F. (2014). Müzecilik anlayışında değişenler. İçinde D. Maktal Çanko (Yay. haz.), Müzeler, oyunlar, oyuncaklar ve çocuklar (ss. 37–42). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi. (t.y.). *Eğitim* <https://erimtanmuseum.org/tr/egitim> sayfasından erişilmiştir.
- Erkün Oruçoglu, Z. (1999). Müze sergilemesinde dil ve etkileşim. T. Atagök (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek*. İçinde (s. 81-90). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Gerçek, F. (1999). *Türk müzeciliği*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Gökyay Vakfı Satranç Müzesi. (t.y.). *Etkinlikler*. <https://www.gokyaysatrancvakfi.org.tr/etkinlikler/> sayfasından erişilmiştir.
- Gurbanova, A. (2018). Müzeciliğin bilimsel kavramlar açısından anlamı. *Belgü Dergisi*, 1(3), 111-122. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/495367> sayfasından erişilmiştir.
- Güneröz, C., & Yanar, A. (2025). *We are at the museum: What do museum educators think about their roles in the museum?* (Athens Institute's Working Paper Series No. 2025-2770-15). <https://www.atiner.gr/wp/2025-2770-15-Guneroz.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Gürhan, N. (2021). Bir müzenin dönüşümü: Öğrence mekânı olarak Mardin Müzesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(33), 565–594. <https://doi.org/10.26466/opus.816832>
- Hein, G. E. (2004). John Dewey and museum education. *Curator: The Museum Journal*, 47(4), 413-427. <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2004.tb00136.x>

- Hisar, A. Ş. (2010). *Türk müzeciliği: Yazılar*. (N. Turinay, Ed.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi* (M. Ö. Evren & E. G. Kapçı, Çev.). Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- International Council of Museums. (2022). *Museum definition*. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> sayfasından erişilmiştir.
- Karabıyık, A. (2007). *Çağdaş sanat müzeciliği kapsamında Türkiye'deki müzecilik hareketlerine bir bakış*. (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=yXfwrGA28p2h6eFtRrjI6A&no=BD5jppU_KbntgNahyHsMhg sayfasından erişilmiştir.
- Karadeniz, C. (2010). *Dünyada çocuk müzeleri ve bilim merkezleri* (B. Onur, Yay. haz.). Ankara: Ürün Yayınları.
- Karadeniz, C. (2018). *Müze kültür ve toplum*. Ankara: İmge.
- Karaduman, S. (2016). *Nesne düzeni ve imge tasavvuru bağlamında sanatsal bir kurgu olarak Masumiyet Müzesi* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=yXfwrGA28p2h6eFtRrjI6A&no=BD5jppU_KbntgNahyHsMhg sayfasından erişilmiştir.
- Keleş, V. (2010). Modern müzecilik ve Türk müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 1-16. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/31862> sayfasından erişilmiştir.
- Kervankıran, İ. (2014). Dünyada değişen müze algısı ekseninde Türkiye'deki müze turizmine bakış. *Turkish Studies*, 9, 345-369. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7522>
- Köksal, A. H. (2021). *Resim Heykel Müzesi: Bir varoluş öyküsü*. İstanbul: İletişim.
- Kuruoğlu Maccario, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 275-285. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153204> sayfasından erişilmiştir.
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (t.y.). Kırşehir Kaman Kalehöyük Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-281419/kirsehir-kaman-kalehoyuk-muze-mudurlugu.html> sayfasından erişilmiştir.

- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (t.y.). *Türkiye’de müzecilik*. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/tr-69904/turkiye39de-muzecilik.html> sayfasından erişilmiştir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2006). Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik. *T.C. Resmi Gazete*, 26356, 24 Kasım 2006.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). *Özel müzeler*. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/tr-43980/ozel-muzeler.html> sayfasından erişilmiştir.
- Lewis, G. (2025). Museum. *Encyclopædia Britannica*. Retrieved from <https://www.britannica.com/topic/museum-cultural-institution> sayfasından erişilmiştir.
- Madran, B. (2012). Müze sergileri tasarlamak. N. Ertürk & H. Uralman (Eds.), *Müzebilimin ABC’si* içinde (s. 195-209). İstanbul: Ege.
- M.E.B. Halkla İlişkiler ve Organizasyon İlişkileri. (2012). *Görüşme teknikleri*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Mertoğlu, H., & Usta, Z. B. (2023). Türkiye’de 2018 – 2022 yılları arasında müze eğitimi ile ilgili yapılan tezlerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 58, 103-119. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.1233831>
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. [Özel Sayı 2]. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 273-294.
- Mustafa Ayaz Müzesi ve Plastik Sanatlar Merkezi Vakfı. (t.y.). *Mustafa Ayaz Müzesi*. <https://www.mustafaayaz.com/tr/page/mustafa-ayaz-muzesi> sayfasından erişilmiştir.
- National Museum of Singapore. (t.y.). School programmes (Secondary) – Events. <https://www.nhb.gov.sg/nationalmuseum/whats-on/programme/school-programmes---secondary/events> sayfasından erişilmiştir.
- ODTÜ Toplum ve Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2025). Rezervasyon. <https://tbm.metu.edu.tr/rezervasyon/> sayfasından erişilmiştir.

- Ogan, A. (2019). Halil Edhem. A. Artun (Ed.), *Müzecilik yazıları: Modern sanat müzesinin tasarımı* (N. Boztekin, Çev.) içinde (s. 65-97). İstanbul: İletişim.
- Okan, B. (2015). Günümüzde müzecilik anlayışı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5, 187-198. <https://doi.org/10.20488/austd.24699>
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitim ve gelişim: Müze psikolojisine giriş*. Ankara: İmge
- Ölçer Özünel, E. (2013). Camekândan canlı performansa: Somut olmayan kültürel miras ve müzeler. In *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği: Türkiye Deneyimi* (ss. 65–71). Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yayınları.
- Önder, M. (1985). *Türkiye müzeleri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özbek, G., Akyol, A. A., & Köksal Akyol, A. (2017). Ankara'daki müzelerin eğitim işlevleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 137-153. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441158> sayfasından erişilmiştir.
- Özden, M. (2024). İçerik ve tematik analiz tekniği: Nitel araştırmada özellikler, amaç, süreç ve özellikler. *Eğitimde Nitel Araştırma: Teori ve Uygulama*, 2, 64-81. <https://doi.org/10.59455/qietp.20>
- Özer, İ. (2023). Cumhuriyet dönemi türk müzeciliği. [Özel Sayı]. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34, 273-287.
- Özkasım, H., & Ögel, S. (2005). Türkiye’de müzeciliğin gelişimi. *İTÜdergisi/b Sosyal Bilimler*, 2(1), 96-102. [file:///C:/Users/zedaa/Downloads/1077-3254-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/zedaa/Downloads/1077-3254-1-PB%20(1).pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Özmen, S. S. (2018). Müze eğitiminin gelişimi. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 301-324. <https://doi.org/10.20304/humanitas.404777>
- Pamuklu, E., & Gürdal Pamuklu, A. (2023). Doğa tarih müzelerinde eğitim etkinlikleri ve hedef kitleye etkisi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8(16), 138–147.
- Pera Müzesi. (t.y.). Pera Öğrenme hakkında. <https://www.peramuzesi.org.tr/pera-ogrenme-hakkinda> sitesinden erişilmiştir.
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru formu ve türleri, nitelikler ve sıralama. [Özel Sayı 2]. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 161–182.

- Pryke, L. (2019). *Tarihin gizli kadınları: Enheduanna, prenses, rahibe ve dünyanın bilinen ilk yazarı*. The Conversation sitesinden https://theconversation.com/hidden-women-of-history-enheduanna-princess-priestess-and-the-worlds-first-known-author-109185_sayfasından erişilmiştir.
- Rahmi M. Koç Müzesi. (t.y.). *Okul gruplarına yönelik eğitimler* https://rmk-museum.org.tr/ankara/muzede-egitim/cengelhan-okul-gruplar%C4%B1na-yonelik-egitimler_sayfasından erişilmiştir.
- Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi. (t.y.). Öğrenme [Öğrenme programları https://www.sakipsabancimuzesi.org/sergiler-ve-etkinlikler/ogrenme_sayfasından erişilmiştir.
- Salbacak, Z. (2011). *Müze eğitimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin ve bitirme projelerinin belirlenen ölçütlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Vd75FIQt9AWUa2zbREgm7Q&no=igzGo2iWrYx2ihpob8Gb_Q_sayfasından erişilmiştir.
- Shaw, W. M. K. (2020). *Osmanlı müzeciliği* (E. Soğancılar, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Sirel, H. (1999). Müze eşyasının korunması ve sergilenmesi ile aydınlatma ilişkisi. T. Atagök (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek* içinde (s. 113-123). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Şahin, M. (2019). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e müzecilik 1846–1938* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=zzRnx8G89FROjB7Q2JhmaA&no=cje-s3llQBVwnpfjPSEfEw_sayfasından erişilmiştir.
- Şapolyo, E. B. (1936). *Müzeler tarihi*. İstanbul: Remzi.
- Şimşek, H., Yıldız, E. M., & Danacı Polat, B. (2019). Müze ve müzecilik. İçinde S. Buyurgan (Ed.), *Müzedede eğitim: Öğrenme ortamı olarak müzeler* (ss. 29-54). Ankara: Pegem
- Tez, Z. (2024). *Tarihte koleksiyonculuk, müzecilik ve arkeoloji*. İstanbul: Doruk.
- Tezcan Akmeahmet, K. (2012). Müze eğitimi: Okul programları. N. Ertürk & H. Uralman (Eds.), *Müzebilimin ABC'si*. İçinde (s. 195-209). İstanbul: Ege.

- Tezcan Akmehmet, K., & Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İTÜdergisi/b Sosyal Bilimler*, 3(1), 47-58. file:///C:/Users/zedaa/Downloads/1085-3261-1-PB%20(2).pdf sayfasından erişilmiştir.
- Tezgel, N. (1994, Ekim). *Müzecilikte eğitim faaliyetleri*. I. Müzecilik Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Deniz Müzesi Komutanlığı, İstanbul.
- The British Museum. (t.y.). Learn. <https://www.britishmuseum.org/learn> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Tarih Müzesi ve Parkı. (t.y.). *Etkinlikler*. <https://turktarihmuzesiveparki.com/category/etkinlikler/> sayfasından erişilmiştir.
- Ünar, Ş. (2013). *Atatürk döneminde (1923-1938) eski eser politikaları ve Türkiye’de yapılan kazı çalışmaları*. (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=lyh0_hIXsGJe56PU2tAM1A&no=KCzzD27wqFhMF9nFMVyBNg sayfasından erişilmiştir.
- Yenigül, S. B., & Silav, M. (2019). Ankara Altıncıy Açık Hava Müzesi: Kentte köyü yaşamak. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 8, 525–534. <https://doi.org/10.7816/idil-08-56-1>,
- Zor, N. (2010). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nin eğitim etkinlikleri üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=-Na6outVJ-7-WPnopdHs4Q&no=klQU8wkzafuWiaGJRhv3lg> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

MÜZE EĞİTİMCİLERİ İLE GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı,

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Hande Bolu Sert danışmanlığında yürütmekte olduğum “Ankara’da Bulunan Müzelerin Eğitim Programları Bağlamında İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışması için görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Yapacağımız görüşme ile müzelerde yürütülen eğitim programlarının amacı, içeriği, hedef kitlesi, bu içeriklerin kimler tarafından oluşturulduğu, kullanılan öğretim yöntemleri ve materyaller ile görsel sanatlara yönelik uygulamalar gibi çeşitli boyutların anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda vereceğiniz yanıtlar, Ankara ilindeki müze eğitimi uygulamalarının daha bütüncül biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Görüşme süresinin 15-20 dakika olması öngörülmektedir ve vereceğiniz cevaplar izniniz ile ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir.

Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Eda ÇETİN

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Güzel Sanatlar eğitimi ana Bilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

GÖRÜŞME SORULARI

Ad Soyad:

Yaş:

Cinsiyet:

Mezun Olduğu Okul:

Uzmanlık Alanı:

1. Müzenizde yürütülen eğitim programlarının temel amacı nedir? Açıklar mısınız?

- Sonda: Bu eğitim faaliyetleriyle ulaşılmak istenen hedefler nelerdir?
- Sonda: Müzenin koleksiyon yapısı veya bulunduğu bölgenin tarihi, eğitim programlarının amaçlarını nasıl şekillendiriyor?

2. Eğitim programlarının içeriği kimler tarafından hazırlanıyor? Bu hazırlıkları nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Sonda: Ziyaretçi geri bildirimleri içerik geliştirmede etkili oluyor mu?
- Sonda: İçerik hazırlığı sürecinde dış paydaşlarla (akademisyenler, STK'lar, öğretmenler vb.) ne tür iş birliği yapılıyor?
- Sonda: Kendi eğitim geçmişiniz (lisans/yüksek lisans mezuniyetiniz veya uzmanlık alanınız), içerik oluşturma sürecine nasıl yansıyor?

3. Eğitim programlarının içeriği nasıl oluşturuluyor? Örnek verir misiniz?

- Sonda: İçerik oluşturulurken hangi kaynaklardan yararlanılıyor (koleksiyon, uzman görüşü, müfredata uyum vs.)?
- Sonda: İçerik ne sıklıkla güncelleniyor?
- Sonda: Eğitim uygulamalarının içeriğine bağlı olarak müzenizde yer verilen atölye türleri, kullanılan materyaller ile birlikte tercih edilen öğretim yöntemleri ve teknikler hakkında bilgi verebilir misiniz?

4. Eğitim programlarınız yıl boyunca hangi hedef kitlelere yönelik olarak hazırlanmaktadır?

- Sonda: Bu programlar genellikle okul grupları, bireysel ziyaretçiler veya özel gruplar için mi planlanıyor?
- Sonda: Yaş grubu, sınıf düzeyi veya katılımcı profili gibi değişkenler dikkate alınıyor mu?
- Sonda: Evet ise, içerikler yaş veya sınıf düzeyine göre nasıl uyarlanıyor?
- Sonda: Hayır ise, farklı yaş grupları aynı içeriğe nasıl tepki veriyor?
- Sonda: Dezavantajlı gruplara yönelik özel programlar veya erişilebilirlik düzenlemeleri mevcut mu?
- Sonda: Eğer evet ise, hangi dezavantajlı gruplarına hitap ediliyor ve nasıl uyarlamalar yapılıyor?
- Sonda: Eğer hayır ise, bu konuda yaşanan kısıtlılıklar nelerdir?

5. Eğitim programlarınız içerisinde görsel sanat eğitimi temelli uygulamalara ne ölçüde yer veriyorsunuz?

- Sonda: Bu tür uygulamalara programınızda yer veriyorsanız, uygulama biçimlerini ve amaçlarını açıklayabilir misiniz?
- Sonda: Eğer yer vermiyorsanız, bu tercihin gerekçelerini paylaşır mısınız?

Ek 2. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.06.2025-E.1265398

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-1265398
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

18.06.2025

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Eda ÇETİN'in, Dr.Öğr.Üyesi Hande BOLU SERT'in** danışmanlığında yürüttüğü **"Ankara'da Bulunan Müzelerin Eğitim Programları Bağlamında İncelenmesi"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **17.06.2025** tarih ve **10** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2025 - 1067

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

DAĞITIM

Gereği:

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hande BOLU SERT

Bilgi:

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...